

A KEGYES-TANÍTÓRENDEK

VEZETÉSE ALATT ÁLL

SZEGEDI VÁROSI FŐGYMNASIUM

ÉRTESÍTŐJE

AZ 1897–98. TANÉVRŐL.

KÖZZÉTESZI

MAGYAR GÁBOR,

az. FŐIGAZGATÓ, A FŐGYMNASIUM IGAZGATÓJA.

SZEGED.

NYOMATOTT ENDRÉNYI LAJOS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1898.

TERMÉSZETI KÉPEK DALKÖLTÉSZETÜNKBEN.

ÍRTA

DIVÉNYI GYULA.

I.

A természet szépségének hatása kedélyvilágunkra. — Az ó- és új-kor lírája tele van szebbnél szebb természeti képekkel. — A természet felhasználásában az antik és a modern líra között lényeges különbség van. — A modern lírában a természet velünk érez. — Az antik lírikus nem viszi bele álnyiségát a természetbe. — Melyik felfogás a helyesebb? — A költészet az emberi lélek rajzolásánál nem lehet el a nélkül, hogy az emberi élet körébe tartozó képzeteket át ne vigye az emberen kívül álló világ jelenségeire. — Hol kezdődik a természet állelkesítése és művészi felhasználása? — A természeti képek alkalmazásában a mi lírikusainknak egy névtelen, nagy költő volt a mestere, a nép.

*

A költészetben a természet szépsége az a bűvös forrás, a melyből virágokkal megrakva húzzák ki a levéltelenül bedugott gallyat.

A természet ugyanis leplezetlen színpompájával, egymást feleserélő gazdag változataival mérhetetlenül nagy befolyást gyakorol kedélyvilágunkra. Akaratlanul is gyönyörködünk a verőfényben uszó vidék fölött, midőn a világos halmok közt sötét völgyek területnek el, a folyó hullámain vakító fény csillog, a mező fölött báránylehők uszkálnak, melyeknek árnyéka szaladva lopózik tovább a térségen.

Örömmel nézzük az erdőt, a mint a fa lombjai közt beleskelődik a napsugár. A tavasz virágainak pazar színezése, a smaragdos lombok titokzatos suttogása, a felhőtlen ég nevető derüje, a tarka pillangós rét és a felszálló pacsirta dala édes álomba ringatnak.

Egymásután ezer meg ezer ékes változatban bilincseli le szívünket ez a remek színezéssel és bámulatos fantáziával dolgozó festő, a természet. Ha metsző őszi szél borzolja fel a víz színét, mikor haldokló lepke gyanánt karikáznak lefelé a fák dérverte, sápadt levelei, mikor lehervadt virágok sóhaja száll a megritkult levegőben és a megtépdesett ónszínű felhők közül hidegen tekint felénk egy eltévedt napsugár, a természet akkor is hat reánk, édes-bús képek tarka seregével termékenyíti meg borongó képzeletvilágunk és ehhez a helyzethez is odakölesönzi lelkünknek csodás kincstárát, hogy dúskálva válogathassuk ki a nagyszerű képek közül azt, a mely hangulatunknak leginkább megfelel.

Hátha még lelki életünk mélyébe szállunk költői hangulatért: örömeink és fájdalmaink, feshő reményünk és hervadó lemondásunk, szóval benső énünknek, alanyiségünknek elszámíthatatlan mozzanatai, mind visszhangra találnak a természetben.

Ha ilyen nagy hatással van kedélyvilágunkra a természet, akkor nem csodálhatjuk, hogy úgy az ó- mint az új-kor lírája tele van szebbnél szebb természeti képekkel.

Nézzük például az ó-szövetség egy magasztos énekét a „Canticum trium puerorum“-ot, melyet a tüzes kemenczébe vetett három ifjú énekel.¹ Az egész élő és holt természet elvonul benne szemeink előtt: az ég és föld, fent a csillagok, alant a vizek árhajai, tűz, eső, jég, zápor, fergeteg, a nap és éjjel, felhő és villám, hegyek és völgyek, minden, a mi él s mozog, a levegő és föld állatai, Izrael fiai, az igazak és alázatosak és mindez a legfőbb Alkotót dicséri. A zsoltárok legnagyobb része, a héber költészet e főszege dalai e tekintetben még elragadóbb szépségűek.

A görög és római ó-kor költői még isteneik székhelyéül is a szabad természetet választják. A folyókat, forrásokat, hegyeket, erdőket benépesítik nimfákkal, najád-, oreád- s driadokkal, az elemeket megteszik főisteneknek. A föld legnemesebb terményeit, a szőlőt, gabonát, olajfát alsóbb istenekkel kötik össze; egyes hasznosabb, kiválóbb növényt az istenek tulajdonául tekintenek s azt mint szentet tisztelik. Ez is egyik neve a természet költészetének.

Homérosz, a legrégebb görög költő, szinte a természetet szerepelteti legsűrűbben költészetében. Mindenkinek, a ki csak egy pillantást is vetett valaha Iliásza vagy Odisszeájába, az első olvasásra feltűnhetnek a természetből vett gyönyörűbbnél gyönyörűbb képek.

De ha összehasonlítjuk az ó- és új-kor költőit, főleg a lírikusokat, arra az eredményre jutunk, hogy a természet felhasználásában az antik és a modern líra között lényeges a különbség.

A modern lírai költészetben nemcsak mi nálunk, hanem az angoloknál, francziáknál, németeknél, olaszoknál, szerbeknél és a többi népeknél, de legfőképp valamennyi magyar lírikusnál a természet kezdve a népdaltól egész a műköltők legnagyobb alkotásáig, lelket ölt magára, velünk érez, megszán bennünket, vagy ellenünk törekszik.

Ezzel ellentétben az antik lírikus a természet jelenségeit csak hideg díszletnek használta, nem öntött azokba lelket, nem tulajdonított nekik semmi hatást, nem úgy mint a modern költő, a ki közelebbi érintkezésbe lép velük, a saját alanyiségát viszi bele a természetbe. A népdal hőse azt mondja, hogy a merre ő jár, még a fák is sírnak. Kisfaludy Sándor az élet képét látja a csörgedező patakban, mely a sziklákön zúzódik és csak nehezen éri el célját. Balassi Bálint a „Fülemiléhez“ című gyönyörű dalában a madár boldogságát látva, a saját boldogtalanságára gondol.

¹ Aschenbrenner József: A természeti szép a költészetben. Magyar Szemle VIII. év.

Miért van ez így? A költő vonzódik a természethez, a természet bizonyos jellemű képei között hasonlóságot fedez fel, mintegy összhangot érez a maga belső világa és az őt körülvevő külső világ jelenségei között. Azt hiszi, hogy ha ő sír, a természet is vele könyezik.

A kivülről álló világnak némely jelenségei bizonyos rokonságot mutatnak az emberi élet képeivel, mely rokonságnál fogva a külső tárgyak úgy hatnak rá, mintha az emberi életnek, az ember belső világának valamely mozzanata nyerne bennük kifejezést. A rokonságnak ennél a benyomásánál fogva a lelkes világ képzetait, az emberi érzéseknek, indulatoknak külső nyilvánulásait átviszi a lelketlen világba s ennek jelenségeit olyan képzetekkel jellemzi, melyek tulajdonképpen az emberi életet illetik, abból erednek.

Ilyen lelki működés behatása folytán elevenedik meg költőinknél a természet.

De lássunk egymás mellé állítva modern és antik példákat.

Vajda János szívében hordozza az egész természetet.

A mit Byron dalolt, hogy a nagy hegyek az ő érzése, azt Vajda is elmondhatta, annyira együtt érez a természettel. Ha a természetet festi, az ő belső világa is megnyilatkozik és érzése a természeti képekkel összefonódik. A naptól meggyulladt erdő az ő szerelme, melyben a romboló láng nem hervaszt el kéjben, együtt élve, együtt halva a virágok mézkelyhével, hanem kérlelhetetlen mérget lehel, hogy maga a nap sirathatná, mennyi kárt tesz örök fénye.

És milyen az utolsó találkozása kedvesével! Gyászfűzek karjai integetnek felé, fojtó illattól terhes a rózsza, a liliom fejét szomorúan lehajtja, a nagy, döböntő némaságból rejtelmes szellemhang szól és a tarjagos felhőknek ormán, mint fehér szűz a zárda tornyán, előjön a hold. A vaáli erdő csalános iharosa a világ-előli rejtőzés vágyát kelti fel benne. „A bikoli fák alatt“ a mindenség örök titkai jelennek meg a költő előtt, de ő elfordul tőlük. A csillagok szemléletében lelke fölemelkedik, a suhogó fák, melyek közt szívének édes álmódásai voltak, a holló éj, mely a gyötrő kételyek árnyát hozza lelkére, bűvös képekben jelennek meg előttünk.

Együtt érezve a természettel, teljes közvetetlenségében fejzi ki a kint, mely a viruló életre enyészetet lehel.

Érti ő a természet titkos beszédét és teljes joggal szólhat így hozzá:

„Mi egymásé vagyunk. Egymásban
Élünk, találjuk örömmünk.
Ismerjük egymást, fény s homályban
Találkozunk, ölelkezünk.
Legdrágább kincseid kitárod,
Szemérmes kebled felnyitod.
Elrejtett bajaid feltárod,
Nincs köztünk semmi fész, titok.“

Egészen másképp jár el az antik lírikusok közül például Horatius az 6 ódáiban. Nem a természetből, hanem egy általános eszméből, életbölcseleti gondolatból indul ki és nála a természeti képek csak ezen eszme és gondolat illusztrálására szolgálnak.

Hivatkozom az „Integer vitae scelerisque purus“¹ kezdetű ismeretes ódájára, melynek az az alapgondolata, hogy a kinek élete szabad és tiszta minden büntől, azt mindenütt megóvja az ég és biztonságban tartja.

Ezen alapgondolat megvilágítására rajzol ugyan egész sor természeti jelenetet a költő, felhossa a forró szirteket, a barátságtalan Kaukázust, Indiát, az éjszaki sarkot, az egyenlítő, hol az ártatlan ember mindenütt az istenek oltalma alatt áll, de ezen természeti jelenetekben sohasem látja meg a saját belső világának képeit, azokat lelkének bizonyos állapotára vonatkoztatni nem tudja.

Mint látjuk, a régiek hagyják a természetet, a mint van, azt úgyszólván élettelen tömegnek tekintik, míg a modern költők lelket öntenek bele és azt hiszik, hogy a természet velük együtt érez. Őlébe menekülnek kipihenni fáradalmaikat, kisírni bánatukat. Úgy érzik, mintha az emberek közt élve árvák, elhagyatottak volnának és a szeretet szavát nem őrtené meg senki.

Míg a szabad természetben vigasztalólag beszél hozzájuk a szellők zenéje s a hűs fuvalom felüdíti forró homlokukat. Úgy tetszik, mintha a virág számukra illatoznék, a patak az ő gyönyörűségekre csörgedezne, az ég nekik mosolyogna örök derűjével, vagy érettük hullatná könyeit felhőiből.

Lirikusainknál a zöld erdő ezer dalban, ezer változatban van megörökítve, míg a régieknél egy dalt sem találunk az erdőről. Előfordul ugyan náluk is az erdő, de nem mint szülője, alaptárgya a dalnak, nem mint kiinduló pontja az egésznek. Ilyen alakban az erdő nem szerepel náluk sehol. Mily másképpen vagyunk a mai lírában. Olvassuk csak el Gyulai Pálnak „Mi hallik az erdőn“ című költeményét.

Itt a költőt elandalítja az erdő bűvös zenéje, rejtelmes sugdosása . . . Neki az erdőben örök hang szól, mély és titkos fájdalomról. Kihallgatja a lombok nyelvét, ki a bujdosó szellők szerelmét. Megérti a víz siralmát, mikor habja megtörik a szikla keblén. Közbe hall egy búgó hangot, hallja sírni a vadgalambot. Majd figyelve veszi észre, hogy a lég mint beszél félre:

„... Mélán suttog, vígan füttyent.
Mormol, felsí, búsul, örvend.
Most panaszol, majd vigasztál,
Itt vad átok, ott édes dal.
És e csengő-bongó hangok,
Mint, ha tűz van, a harangok,
Egymás ellen búval telnek.
Összevesznek, feleselnek,
Míg haraggal jó a szélvész
Zúg az erdő s minden elvész . . .“

¹ Carminum liber I. XXII.

Majd a mikor az éj csendes, nem hallik a legkisebb nesz, mikor minden alszik, hallgat mélyen, hallgatja a csalogányt, mely egyedül van ébren. Kierzi hangjából, hogy sirat valamit, a mit elvesztett és mégis újabb vágytól reszket. Mintha álmában panaszkodnék és elbeszelné álma közben, a mi eddig rejtve volt benn, a mit kicsi szive érez, a mi benne kínos, édes . . .

Mindent, a mit csak lelkében hordoz, átruház az erdőre, mintha az vele együtt érezne, mintha bánatában osztozkodni tudna. A lombok élőkké lesznek, egyik fa a másikat kelti fel szenderegéséből. És az erdő minden bokra titkokról beszél, a fáknak szelleme van, a fűszál álmokat lát s a zúgó lomb kifecsegi azokat. Az éj csendjében megszólaló csalogány dala meg szerelemről, csalódásról panaszodik neki.

A régieknél mindezeknek nyoma sincsen.

Az erdő nekik csak erdő marad és semmi más.

A költő csak egy külső tárgyat lát benne, melyet nem olvaszt bele alanyiségába. Horatius is szeret az erdőben bolyongani s meg is éneklé azt, de nem lát meg benne egyebet, mint egy farkast, vagy legfőlebb Bacchus istent, a ki nimfákkal és szatirokkal enyelegve, énekre tanítja azokat.

Lenau megéneklé a Niagarát.

Édesen álmódózva ringatja őt a víznek árja, melynek nyugodt felülete még szeliden tükrözi vissza a tájat, majd a maga elmulására gondolva, bús sejtelen szállja meg szivét, mely egyszerre szétdúlja a barátságos képeket. Azután valamely ellenállhatatlan vágytól űzve-hajtva rohan tovább, tovább, egészen odáig, hol a magasból meghalva, megsemmisülve a mélységbe bukik. És ebből a prófétalelkű költő, kit a jelen elszédített, a saját jövője képét olvassa ki.

Horatius is ismer vízeséseket. Kedvelt „Tibur“-ja közelében, közvetlenül birtoka mellett az Anio gyönyörű vízesést képez. De eszébe jutott-e Horatiusnak valaha e természeti szépséget valamelyik költeménye különös tárgyául választani? Soha. Csak alkalomszerűleg említi meg egyik ódájában (Carm. Lib. I., VII. „Laudabunt alii“), melynek gondolatmenete a következő: Görögország ünnepelt városai nem vonzanak engem, én csak Tiburt, az Anio esését és bővizű kertjeimet dicsérem. Barátom, úgymond, ha szomorú vagy, jőjj Tiburba, itt tudom elfelejted bánatod s megédesítheted életed jó borral. Az öreg Teucer, a ki még nyomasztóbb helyzetben volt, mint te, az is így tett s így szólt társaihoz: „Nunc vino pellite curas“, igyatok, fojtsátok a gondot a borba.

Látjuk tehát, hogy Horatius Anioja ifjúi álmokról, vad sejtésről, elmulásról, halálról mitsem tud. És míg Lenau a saját élete képét látja a vízesésben, a realista Horatius csak magát a folyót látja és nem talál benne semmiféle romantikát. Horatius mindenütt realis érzelmeinél marad. Még ha virágokról beszél is, azokat is csak úgy veszi mint növényeket, a virágok

titkos beszédét nem érti meg. Nem aggódik mint Heine egy lotosvirág miatt, ha rátűz a hév napsugár és álmodozó, csüggedt fejjel a szelid éjszakára vár. Nem illatozik, nem sír, nem remeg az nála szerelemtől, szerelmi bútól. Neki a virágok nem beszélnek semmit. Pedig mennyi titkot tudnak. Csak látná Horatius, a mint a kis lány dobogó szívvel kérdi a százsorszép virágot: szeret, nem szeret? — szívből, igazán? Óh ez annyi szépet el tud mondani, óra számra el lehet vele beszélgetni. Sokat mond és még sem árul el semmit a bizalmas társalgásból, pedig tudja a kis leánynak minden titkát. Látta, melyik feleletre mosolyog, hallotta, melyikre sóhajt, de nem mondja meg senkinek. Igaz, hogy mire a kis leánynak minden feleletet megadott, akkorra szirmai széthullottak, meghalt, hogy élve ne tudja senki, még a virág se a kérdezett titkot.

Horatius is ismeri a fenyőt, de az erdő e nemes fájából náluk hajókat csináltak, vagy legfőlebb annyit mond róla, hogy az égbe nyúló fenyőt jobban rázza a vihar szele, mint az alacsony bokrokat. De arról, hogy:

„ . . . Éjszakaak rideg ormán
Fenyőfa álmodik;
Jég s hó fehér lepellel
Födik be gallyait . . .
Egy pálmáról van álma,
Mely távol délszakon,
Némán s magán busongva
Áll izzó szirtfokon . . . ”¹

arról Horatius nem tud semmit, sejtelve sincs róla.

Tóth Kálmán egyik gyönyörű költeményében „A szomorú fűz“-ben, megtestesíti a fát, melynek sivár életét a maga életéhez hasonlítja. Mindenki, a ki csak elhalad mellette, megtépi ágait, mindenki bántja szegényt, akárcsak őt, a kit szintén mindenki bánt, a kit senkisem szeret, a ki árván, elhagyottan él az emberek között, mint e szomorú fűz a magányos puszta közepén.

Petőfinél, a bús őszi szél beszélére, a fák merengve rázzák fejüket. Majd olykor, mintha ingerkednének a széllel, pajkosan kapkodják lombos fürtjeiket, kihallgatják szerelmi suttogásait és barátságosan visszaintegetnek. Majd, mintha haragos udvarlójukat föl se vennék, nyugodt kedélyességgel bókolnak, köszöntgetnek, de mikor látják, hogy nem jó baráttal, hanem komoly ellenséggel van dolguk, összeszedik magukat és a támadás rohama ellen igyekeznek az egyensúlyt visszanyerni. De a szél dühösebben ront rájuk, viharra lesz, bőszülten ordít, tombol és a fák ágai, lombjai félelmes borzalommal zúgnak. Az embert hidegség futja át, úgy képzei, mintha hallaná haragját az elemi erőnek s ijedten tekint körül, ha megroppan a fa, vagy az óriás fenyő derékon ketté törve, a mélységbe zuhan. Látja, hogy a fa

¹ Heine költeményei. Fordította Endrődi Sándor 80. dal.

hajolhat, görbülhet, törhet, de helyéből nem mozdulhat, meg van átkozva, hogy a vész elől el ne futhasson. Szegény fa, hátha még a tűzzel kell küzdenie. Akkor tör ki belőle a sok elhallgatott érzés. Vérpirosság terjed el egész testén, száz kis ajak sír, nevet, ujjong, pattog, felesel rajta. Van az égő fa beszédében valami víg, kaczagó, mintha utoljára jókedvű akarna lenni, mintha az enyészet pillanatában is meg akarná mutatni, hogy élet volt benne, hogy érzett, örült és szenvedett.

De a szegény fa sorsáról az ó-kor lírikusai nem vettek tudomást.

Tompa egy tavi rózsáról és egy hattyúról regél. A rózsa a hattyú édes énekére vár, a hattyú körüllebegi őt a víz színén s dalol neki oly bánatos, epedő hangon, mintha a virág nézésében és a maga énekében akarna el-epedni, meghalni. Horatius is ismeri a fűzet, ismeri az erdő fáit, de nem hallja meg a fűznek panaszát, nem érti meg a fák beszédét. Ismeri a hattyút, sőt halála után hattyúvá akar változni, de a hattyú epekedésére a fehér virág után még gondolni sem mer.

A felhozott példákból láthatjuk a természet felfogását és alkalmazását a modern és antik lirában.

Az a kérdés már most, helyesebben tették-e a régiek, hogy a természetbe nem vitték bele alanyiságukat, vagy helyesebben járnak el az újabb költők, a mikor a természetet az emberrel, annak érző és gondolkozó lelkével hozzák összeköttetésbe?

A felelet igen könnyű. A lirában az újabb költők nagyobb mesterek a régieknél. Felfogásuk mélyebb, érzelemhullámszerűbb, kedélyük, képzeletviláguk gazdagabb, mint a régieké.

Az összehasonlítást nem a gondolat nagysága, hanem az eszmélet gazdagsága szempontjából teszem és ebből a szempontból kisebbnek és szegényebbnek tartom a régiek lírai költészetét a mienkénél.

Olyan lírikusaik, mint nálunk Vörösmarty, Bajza, Czuczor, Tompa, Petőfi, a németeknél Goethe, Uhland, a régieknek nincsenek, dacára Horatius, Catullus Sappho és Alkaiosoknak, dacára Pindaros ódái szárnyalásának, a kitért a régiek utolérhetetlennek tartottak.

És olvasva azt a gazdag érzelemvilágot, azt az igaz bensőséget, emésztő szenvedélyt, mély eszméletet, melyek költeményeikben megnyilatkoznak; oly sok szépet olvasva az élővé vált, beszélő természetről, megrészegülve ennyi édes gyönyör élvezésétől, bizonyára csodálkozva látnák a régiek, mint válik itt nálunk valósággá minden, mint elevenedik meg, mint ölt élő testet magára még az élettelen Memnon szobor is a pusztában, mely csodás életről ők semmit sem tudtak, azt nem ismerték, nem érezték és a mely második életről náluk csak a rege hitte, hogy Memnon szobra a felkelő nap sugarainál önmagától ad élő hangokat.

De mi már tudjuk, hogy a költő szemében rejlik az a hajnalsugár, mely Memnon szobrát dalra fakasztja, az ő egyéniségében van az az erő,

mely a természet minden jelenségébe önmagát viszi át s így annak minden változatában saját érzelmeinek visszatükrözését látja.

Ő az a mesebeli királyfi, ki az alvó hamupipókékat megcsókolja, mire a hamupipóke felébred s köröskörül megelevenedik a királyfi palotájának holt pompája, eddig nem látott nagyszerűsége.

És a természet legkisebb tárgyában szunnyadó dal is életre kel s a néma dalból a legszebb költészet támad.

A rózsza szellemmé válik, a nefelejcs szerelemről beszél, az immortelle a sírhalmon emlékeztet szül és hűségre int, a tenger zúgása, mint valami hatalmas himnusz, a mennydörgés, mint az örök Isten szózata jelenik meg.

Ime, mindenütt a külvilág tükréből ismerjük meg a belsőt, a természet szépségéből szívünk gazdagságát és mélységét, mert szüntelen átviszszük, beleolvasztjuk alanyiségunkat a természetbe.

De a költészet az emberi lélek rajzolásánál nem is lehet el a nélkül, hogy az emberi élet körébe tartozó képzeteket át ne vigye az emberen kívül álló világ jelenségeire. Mikor azt mondjuk: a szél dühöng, a szellő suttag, a virágok mosolyognak, a bérczek gőgösen tekintenek le, akkor mindig egy-egy emberi tulajdonsággal ruházzuk fel a természet egy-egy jelenségét.

A mi népdalunk szerelmese a felhőktől, a suttagó szellőktől kérdezősködik az otthonvalók felől, vagy ezektől küld nekik üzenetet.

Egy francia népdal meg esdőleg fordul a természet több tárgyához, hogy kedvesét megláthassa. Hajolj meg te hegy, emelkedjél te völgy, hadd lássam meg az én kedves babámat. Így sóhajtozik a legény. Napsugara repeszd ketté a sziklát, te meg hold, szívd föl a folyókat és tavakat, hadd lássam meg az én kedves galambomat. Így ábrándozik a leány. Vagy ha ez nem lehet, akkor vidd el neki erdei madárka azt a hírt, hogy hű maradtam hozzá, vagy hadd legyek magam madárka, hogy hozzá repülhessek.

Számos példát találunk erre liránkban.

Bacsányinak a „Tünődés“ vagy Ányosnak „Egy boldogtalannak panasza a halavány holdnál“ című költeményében, a nyájas hold résztvevő barát, a ki a szerencsétleneket látogatni jó, panaszaikat meghallgatja, sorsukat szánja.

Mikor a költők ilyennek tekintik a holdat, mikor beszélnek hozzá, vigasztalást kérnek és kapnak tőle, akkor a barát képzetét átviszik az emberen kívül álló világ egy jelenségére.¹

Hogy e nélkül az elevenítő képzettársítás nélkül milyen lenne a költészet, arra nézve van Aranynak egy igen érdekes tréfája hátrahagyott költeményei között.

A „Reggel“ című hexaméteres költemény ez, melyben a dolgokat eredeti nevökön, tisztán az őket megillető természeti tulajdonságok felsorolá-

¹ Beöthy Zsolt. Esztetikai előadásai.

sával állítja elénk, nem pedig képekkel, megszemélyesítéssel. De az a legérdekesebb benne, hogy a mikor a költő kitűzi magának, hogy teljesen költőietlenül fog beszélni, még akkor sem teheti azt, mert bizonyos dolgokat nem is lehet másként kifejezni, mint megszemélyesítéssel.

Képek nélkül e szerint beszélni sem tudunk, képekkel meg az elvont fogalmakat is világosan tudjuk kifejezni. Mikor azt mondjuk, hogy az ifjúság tavasz, itt a kép a díszén kívül azt az élvezetet is szerzi, hogy egyszerre két tárgyat látunk, egyiket a másik képében szemléljük.

Tehát a kép a fogalmat mindig élénkebben rajzolja: az élettelen tárgyat megelevenítve, a szellemit pedig megtestesítve festi elénk.

És mindezt a képzelet a mi lelkünk gyönyörűségére teszi, mikor a hasonlóság, vágy rokonság alapján megélnékfti. fogalmainkat, megmagyarázza homályosabb érzéseinket.

Megengedi, hogy a természet különböző jelenségei, tüneményei mögött bizonyos erkölcsi motívumokat keressünk, megfelelőket azoknak, melyek bennünk élnek.

Meg van ugyanis mindnyájunkban az a hajlam, hogy a természet tüneményeiben a magunk belső világának a képeit lássuk, vagy legalább azokat a természeti jelenségeket belső világunk különböző állapotaira vonatkoztassuk. Képzeletünknek ez a munkája a természet átlelkedítésében nyilvánuló elevenítő társulás.

Találó példa erre Gregussnak egy nagyon elmés meséje, melynek címe: „Nem mese“: Egy leányt két ifjú szeretett, sokáig versenyeztek, míg végre az egyik kedvező választ kapott, a másikat meg kikosarazták.

A boldogtalan eltávozva körülözött és épen boros idő lévén, ezt mondta: „Ime, a természet is velem gyászol!“ A másik ott maradt kedvesénél s látván a borult eget, így kiáltott, föl: „Ime, az ég is megáldja a földet!“ Ha jó idő lett volna, akkor a boldog szerelmes körülbelül így nyilatkozott volna: „Még az ég is velem örül!“ Az elutasított meg így: „Még az ég is gúnyol!“

A természetnek ez az átlelkedítése és művészi felhasználása ott kezdődik, a hol a természetnek irodalmi művelése és a természet képeiben való általános gyönyörködés veszi kezdetét.

Megindul a renaissance-szal, az új-korban pedig Rousseau egy regénye, a „Nouvelle Héloïse“ (1761.) kelti föl a természet iránt való nagy lelkesedést.

Ebben a genfi tó regényes környékét olyan bűvös erővel, képzeletgazdagsággal, az indulat átvitelének olyan közvetetlenségével és erejével festi, hogy vele úgyszólván az egész művelt emberiség szellemét ebbe az irányba terelte és az esztetikai élvezetnek új forrását nyitotta meg az emberi szellem előtt.

Rousseaunak ez a hatása, a melylyel az ember szellemét így sokkal szorosabb összeköttetésbe hozta a természet képeivel, mint a milyekben az

előtt állott, az európai irodalmakra részint közvetlen, részint közvetett volt Goethe „Werther“-e által.

A mi költészetünkben is hosszú sora van az íróknak, a kiknek szeme a természet képein mereng, a kik az emberi életből jellemezni kívánt mozzanatok megértésére és érzéseik legfinomabb árnyéklatának kifejezésére mindig a természetből vesznek képeket.

Ilyenek a sok közül Kisfaludy Sándor, Kármán, Eötvös, Tompa, a kiket a természet a maga gazdagságával, szépségével meghódított és teljesen áthattott. De a természetből vett képek alkalmazásában nálunk Rosseaunak kevés hatása volt. Ebben a részben a mi lírikusainknak egy névtelen és mégis halhatatlan költő volt a legkitünőbb mestere, a nép.

Ennél találta meg hanyatló költészetünk a felfrissítő, újító elemet. Mint üde, tiszta, egészséges levegő járta át liránkat a népköltészet és belevitte dalainkba a népdalok eredeti sajátságait. Belevitte:

1. A drámaiságot, midőn az érzést egy jelenetben vagy cselekvényben megelevenítve adja elő és a dal csak kísérete bizonyos drámai mozzanatoknak.

2. Az érzésnek az eszmetársítás útján való kifejezését, mely szerint egyik tárgy a másikat juttatja eszébe.

3. A kezdő sorok festőiségét, a naiv nagyítást, a kevés szóval sokat kifejező tömörséget, rövidséget, a gyors átmeneteket, hirtelen fordulatokat.

4. A kültermészet megelevenítését, mely szerint az egész természetet érzése körébe vonja és szive öröme vagy fájdalma képviselőjének tünteti föl.

Ezeket a sajátságokat tanulta el nálunk a Helicon a mezőtől.

Költőink közül az elsők közt Czuczornak sikerült az igazi népdal hangját eltalálni a „Szántó legény dalá“-ban, mely egyike legszebb költeményeinek.

A kelő hajnal fényében gyöngyharmat csillog az ugaron, melyen a deli szántó legény négy tulokkal most kezdi munkáját; fölötte egy kis pacsirta dalolva szánt, párja elébe repül és fészkébe csalogatja. A pacsirta szerelmes dala a legényt kedvesére emlékezteti. Önkéntelen kérdi tőle:

„Szántó pajtás, kis madárkám,
Nézz le, nem látod-e babám?
Hej ha én fönn lebeghetnék,
Mindig babám felé néznék.
Csáli, Gyöngyös, haj!“

Minden sora oly természetes és mégis művészi. A kelő hajnal fényében ragyogó természet levegője ép oly üdítőleg hat lelkünkre, mint a romlatlan lélek természetes érzelve. A természet és kedélyvilág ez üdítő összhangzása megindít, megnemesít, fölemel, mint a hogy emelkedni érezzük lelkünket akkor, ha az ébredező természet tavaszi levegőjét szívjuk magunkba.

De a népköltészet sajátosságait annyi bájjal és eredetiséggel, mint Petőfi, senki sem öntötte el költészetén. Az ő dalaiban átszellemül és érzelemmel telik meg a természet. A völgy és hegy beszélnek nála, de nem azért, hogy okoskodó tanulságot mondjanak, mint az állatmesékben, hanem hogy érzelmüket kifejezhessék. Lelke összeolvad a természettel és gazdag kedélye, képzelődése a magyar dal kimeríthetetlen forrásává lett. Sehol sem tükröződik frissebbnek, üdőbbnek, több ifjú bájjal a természet, mint az ő szerelmi dalaiban és mintaképeiben, a népdalokban.

II.

A szerelmi dalokban a kültermészet alanyiségünkbe olvasztása lelki kényszer. — Mint keresi a képzelet, a hangulatnak megfelelő természeti képet? — Alanyiségünknek a természetbe olvasztása szükséges esztetikai élvezeteinkhez. — A velünk érző természet. — A beszélő virágok. — A természeti képek használatának lélektani és égalji oka. — A merengés különféle változatai alatt mint olvasztja be a képzelet alanyiségünket a természetbe?

*

A népdalok felsorolt tulajdonságai közül, czéломhoz mérten, csak a természeti képek szerepéről szólok és ezt vizsgálva, önként kinálkozniak fejtegetésre a szerelmi dalok, melyek a kültermészetet csodálatos módon átjátszák, beleolvasztják alanyiségünkbe és mintegy követelik, hogy az velünk együtt érezzen.

Dalainknak ez a jellemző vonása nem tisztán festés, nem is pusztá hasonlat, hanem lelki kényszer, mely azon különös érzésből fakad, hogy a csapongó szenvedély uralma alá akarja hajtani az egész külvilágot. Hatása alatt az ember nem éri be azokkal a hangokkal, miket szive önmagának tud énekelni, miket a tárgyak elméjébe vésnek, hanem a képzelet szárnyain fölkeresi a külvilág rokonnak tetsző tárgyait és azokat magához hasonlítja, magába olvasztja.

Képzelete elhíti vele, hogy a patakesörgés, a szélzúgás, a bogárzűmmögés, a madárdal mind titkokról, szenvedélyekről beszélnek, hogy a sárgarigó hangos fűttye boldog gondtalanságról, búttalan boldogságról szól, olyanról, a minőt mi nem ismerünk. Elhíti vele, hogy az ég felhői a sajjó szív bánatát siratják, hogy a hervadó, a sárguló őszi levelek a csalódott szerelmesekek szomorúsága miatt hullanak.

Ilyen a képzelet játszi munkája. A léleknek, a mint egy indulat hatása alatt hullámszába jő és keresi a kültermészetben a saját hangulatának megfelelő képet, rögtön segítségére siet a képzelet. Bármilyen hűr rezdüljön meg szívünkben, azonnal megnyitja előttünk a díszletek gazdag tárát, azonnal elének állítja a természet megfelelő képét, hogy annak keretébe illeszthesse érzelmeinket.

Szándékosan keresteti velünk lelki életünkben az ingert, mely izgasson, alig várja, hogy az eszméket és érzelmeket, melyek a lelket eltöltik, szemléletessé tehesse, képekkel illusztrálhassa.

Szeszélyes játékában, hol a külvilágot alakítja a mi képünkre, mikor a haragos ember szemében villámot lát cikázni és ha megszólal, úgy véli, mennydörgés morajlik, hol bennünket aszszimilál vele, mikor az égre azt mondja, hogy derült, mosolygó, a tengerre, hogy háborog.

Lelket önt az elemekbe, szenvedélyeinket pedig elemeknek nézi, melyeknek hatalmával szemben tehetetlenek vagyunk s melyek felettünk mindenhatók.

A rózsának, liliomnak örömet, bút tulajdonít, hasonlót a miénkhez, bennünket pedig növényeknek néz, a mennyiben szóképei szerint virulunk és elhervadunk.

Nem ismeri el, hogy két világ van: egyik a természeti törvény, másik a lélek törvénye alatt. A természet és az emberi élet neki csak egy azon világegyetemnek, egy azon természetnek kétféle alakja.

Állandóan összekeveri a rajtunk kívül esőt a bennünk valóval.

Művészetében inkább lélektani, mint logikai rendet követ.

Játszva, könnyedén csoportosítja a képeket, melyek lelkünk különböző időben érzett benyomásaiból keletkeztek; alig jelenik meg az egyik, nyomban hozza a másikat, a melyek azután érzelmeinkkel csodálatosan társulnak, összeszövődnek, egymásra vetik színüket és szinte észrevétlen szükségességgel keltik a nekik megfelelő belső jelentőséget, hangulatot.

Így létesíti lelkünk indulatai és a természeti tünemények között az állandó kapcsolatot. Így olvasztja be subjectiv természeténél fogva képeibe a saját lelkünket és így kényszerít bennünket arra, hogy alakításaiban önmagunkra ismerjünk.

Alanyiságunknak ez az átvitele, beolvasztása multhatatlanul szükséges esztetikai élvezeteinkhez.

Mi varázsa lenne ránk nézve a legszebb tájnak is, ha a képzeletünk nem hitelné el velünk, hogy abban belső életünk egy-egy képére, egy-egy lelkiállapotunkra ismerhetünk.

Olvassuk csak el Petőfi „Te vagy, te vagy barna kis lány“ kezdetű dalából ezt a versszakot:

Állogálok a tó partján szomorú fűz mellett.
Nekem való hely, engem ily bús szomszédság illet.
Nézem lecsüggő ágait szomorú fűzfának.
Mintha azok csüggedt lelkem szárnyai volnának.

Egy kedves, megható tájképet látunk benne.

A tó partján magányosan álló szomorúfűz az elhagyatottság leverő érzetét támasztja fel a költőben, el-elnézi a szomorúfűz lecsüggő ágainak a tó sima tükrén imbolygó képét és magára eszmélve, a szomorú fűz helyzetét a saját lelki-

állapotával rokonnak találja, úgy érzi, hogy mellette álldogálva, az a bús szomszédság jól esik neki, bánatos szívét megvigasztalja.

Említettem, hogy maga az esztetikai élvezet megkívánja tőlünk, hogy az egész külvilágot alanyiségünkbe olvaszszuk, vagy viszont az érzéki benyomásokból keletkezett képeinket a természet tárgyaival hozzuk vonatkozásba.

Mindkettő meglehetősen bonyolult lelkimunkásság.

Szenvedélyeink, vágyaink, reményeink, félelmünk, szeretetünk mindnyájan szolgálatukba fogadják a képzeletet és kötelelességévé teszik, hogy az őket foglalkoztató tárgyakról eleven, színes képeket rajzoljon. Ezt a tisztet a kapott parancshoz képest hiven betölti a képzelet, csakhogy munkájában hol jótékony, hol veszedelmes hatalomnak bizonyul. Mert például a szenvedélyek uralma alatt szerzett képek már oly hatalmat gyakorolnak az emberre, hogy kívülök nem birunk egyébbel foglalkozni, mindenben csak azokat látjuk. Bele vegyülnek minden észrevételünkbe, akarva nem akarva feltaláljuk őket még a legeltérőbb tárgyakban is. Ránk nézve ilyenkor az egész világ nem egyéb, mint visszhangja lelkünk erős szenvedélyének, hű másolata a bennünk rejlő képnek.

Szenvedélyének hevében az ember az egész világon csak azt látja, a mit szeret, a mit óhajt, a mitől fél, vagy a mit gyűlöl.

De csak eddig emelkedhetnek a szerelmében csalódott, összetört szív fájdalmának panaszos kitörései, ez a határ, melyen a képzeletnek átcsapni már nem szabad, mert ha átcsap, rögtön hallucinációba esik, elveszi a tárgyat és helyette egyedül a képet látja. A szenvedélynek ez a foka pedig az örülség kezdete. Itt már föladja tisztét a képzelet és nem szolgálja tovább esztetikai élvezetünket.

Látjuk tehát, hogy a képzelet munkájához az értelemnek is hozzá kell járulni.

Az értelem számára pedig a bírálói szerep van föntartva, mely azután ebből a tisztéből kifolyólag elvet minden hamis színt, elítél minden erőltetett egybevetést és megsemmisíti az olyan csalóka képeket, a melyek hasonlatosak a lázbeteg hajmeresztő vízióihoz, vagy a melyek a tárgyakat eredeti jellemökből kivetkőztetik.

Bármilyen szeszélyes harag, vagy pajkos jókedv űzze a képzeletet, az értelem az esztetikai élvezet érdekében megköveteli tőle, hogyha elszomorít, ha felvidít, mindig csak oly izgalmat okozzon, azt a boldog ittasságot nyújtsa, a melylyel nem jár a józanság elvesztése.

Ilyenek a szenvedély képei, melyek hol boldogságunkat, hol szerencsétlenségünket festik, természetesen mindig nagyítva. Mert az értelem megengedi, hogy a képzelet lelkünk gyönyörűségére édes csalódásban ringasson.

Elhitesse velünk, hogy a viruló természet tarka színpompájában szemünk elbájolására készített panorama, hogy az erdei kimondhatatlan nesz, a

madárdal, a hajnalhasadás, az esti pir, az égi háború mind a mi kedvünkért tartott látványosság.

Leiki életünk ezen állapotában képzeletünk, elménk, szivünk játszani akar az egész külvilággal, azt mind magába szeretné olvasztani, nem is gondolva arra, hogy élvezeteiben önmagából van legtöbb, hogy látványosságát maga a néző teremti, minthogy a képek, melyeket képzeletünk a tárgyakról előállít, mindig olyanok, a milyen a mi belvilágunk.

Majd viszont erős alanyiségünk olvad a természetbe. És mivel élvezni akarjuk, szinte érezzük ittasságát a kora tavasznak, azt hisszük, hogy a fakadó fák velünk örülnek, hogy a felröppenő pacsirta boldogságról énekel, olyanról, a milyenre mi vágyunk, hogy a bús gerlicze olyan fájdalomról kesereg, a milyent mi érzünk.

Van egy szép magyar népdal, mely híven ecseteli alanyiségünknek a kültermészetbe olvadását. Mikor azt az egyszerű tényt akarja művésziileg kifejezni, hogy ő volt édes anyjának utolsó gyermeke, ilyen remek természeti hasonlattal él: Édes anyám rózsafája, engem nyitott utoljára.

Leiki élet működésünkben ezt a természet iránt érzett vonzalmat, festői hajlamot onnan magyarázhatjuk, hogy szemlélődő képzeletünk egy-egy indulatunkat, egy-egy érzelmünket, azoknak legfinomabb árnyalatait a természet valamely képében törekszik feltalálni.

A zuhatag szakadatlan bömbölésében szivünk örökös hánykódását látjuk.

Ázsia pásztornépei az éjszaka csodáiban az ő bolyongó életük megmagyarázhatatlan kópét látták, makaacsul keresték a láthatatlan pásztor, a mint csillagnyáját hajtja végig az égboltozat végtelen mezején. E nomádok magukhoz hasonló kóbor isteneket imádtak és lelkükben felmagasztalták a csillagos ég bujdosását. Nekünk, a kik már nem vagyunk nomádok, az ég egy óriási kert, melynek sűrűn szórt virágai a tündöklő csillagok.

Ime szemlélődő képzeletünk játéka közben az ég nem a csillagászok rendezett ege előttünk, hanem szabadságunkban áll azt látni az egész természetben, a mit akarunk.

Hiába tudjuk, hogy a nap és csillagok nem keringenek a föld körül, ránk mégis úgy hat az égi testek járása, mintha a föld központban állana, mely mozdulatlan pont körül az egész világ forog. Nekünk a nap fölkel és lemegy, a csillagok, mint megannyi csillár, az éj megvilágításáért vannak az égboltozatra feltűzve, sőt gyermekes ábrándozásunkban sorsunkat össze szeretjük kötni a csillagokkal, azok fényével, emelkedésével, lehullásával.

Beszélhetünk a szférák titkos zenéjéről, állíthatjuk, hogy a szerelem is oly végzetszerű erő, mint a csillagok vonzása. Elhihetjük, hogy a fülemilét is a szenvedély szólaltatja meg, hogy hangjának kimondhatatlan tisztaságával, üdeségével, csodálatos csattogtatásával szerelemről, csalódásról énekel nekünk.

Petőfinek „Ki a szabadba“ című költeményét olvasva lehetetlen nem éreznünk alanyiségünknek a természetbe való igazi, mély beolvasztását . . .

Ki a szabadba hív a költő, hol a természet pompás színpadán a primadonna a kis fülemile. Azután felveti a kérdést, hogy az énekesnők között ki volna merész versenyre kelni ő vele? . . . Mint hangversenyterem tárul előnk a viruló természet, a csermely violás völgye. Hát még a díszlet? . . . Megannyi páholy mindenik bokor, a melyben ülnek ifjú ibolyák, miként figyelmes hölgyek hallgatván a primadonna csattogó dalát. . . Képzeljük el hozzá az erdei homályt, a csillagokat, a feljövő holdat, a friss pázsit balzsamos illatát, az egész természet ujjáébredését. Vegyük még hozzá kíséretül az ujuló életörömet, azt a leirhatatlan hangulatot, mely e megszólaló madár és az őt hallgatók között végbemegy . . . Mert minden hallgat, minden figyel, minden a legforróbb érzelem; a kösziklák, e vén kritikuskok maradnak csak kopáran, hidegen.

Vagy nézzük meg „A virágok“ című dalát. Itt a költő már egészen átviszi lelkét a természetbe . . . Leül a virág mellé és mintha az leány volna, beszélget vele, szerelmet is vall neki s megkérdi, hogy őt szereti-e?

Tudja, hogy a virág emberi hangon nem szólhat, de úgy hiszi, hogy érti jól szavát . . .

Mert . . .

Ki tudja, az illat vajjon,
Nem a virág beszéde-e?
Csakhogy nem értjük, nem hat át
Testünkön lelkünk fülibe;
Szagolja csak s nem hallja meg
A test e szellemhangokat . . .

Igy tulajdonít a virágnak beszélő képességet, olyant, a minővel a testtől szabadult lelkek, a szellemek bírnak:

. . . Igen, az illat, a virág beszéde, annak dala ez,
Ha lényem durvább része a sírban rólam lefejeledez:
Nem szagolom többé, hanem hallom majd e szép dalokat:
Síromra, hogyha meghalok, ültessetek virágokat . . .

A virágokról szólva itt említtem meg, hogy a dalokban szereplő virágok mind beszélnek.¹

A fagyon született hóvirágtól, a fagyon elhaló őszi kikiricsig, a pusztá katangjától az alpesi rózsaig minden virág tud mondani valamit, csak meg kell hallgatni s meg kell érteni, mit beszél. Beszélnek szerelemről, boldogságról, örömről, fájdalomról, virulásról, hervadásról, gyászról, halálról.

Mily jól esik lelkünknek, mikor tavasszal a rég nem látott kedves ibolya, Tompa szerint „a szép tavasznak első mosolya“, beköszönt hozzánk s azt mondja, itt a tavasz, boldog új évet! Mert valóban ekkor kezdődik a természetben a boldog új év. A chinaiak és japániak elég bölcsen nem is boldog új évet, hanem boldog tavaszt kívánnak egymásnak.

Ez a kis tavaszhirdető ibolya dalainkban szerénységről, megelégedésről,

¹ Tóttóssy Béla: Mit beszélnek a virágok?

ártatlanságról beszél, hasonlít ahhoz a kis lányhoz, a ki csendes otthonában, a házi körben jól érzi magát, betölti helyét és szépségének öntudatára nem is emelkedve, nem vágyik a nagy világba, nem kíván ragyogni, pompázni s a ki épen oly ártatlanul tud mosolyogni, mint a kis ibolya.

Ez a kis virág Tompa regéjében azt mondja magáról :

„Ne legyek én rózsza, vagy liliom,
Legyek illatos, szerény ibolya!“¹

A hajnalka reggel nyílik ki, az estike alkonyatkor: az egyik jó reggelt kíván, a másik jó estét.

„A csendes esti szél leánya“, a szende árvalányhaj érthetőn suttoja :

„ . . . Legények a leányhoz
Hogy hívek legyetek,
Bús Árvalány hajából
Bokrétát kössetek . . .“²

Miről beszél az égő szerelem? Miről beszélne másról, mint égő, lángoló szerelemről, mely megcsalatra sem változik :

„ . . . Hű maradtam, hűn szeretlek
Az életben, a halálban . . .“³

Különös, hogy dalainkban a napraforgót tartják a változékonyság, a csapodárság jelképének, mintha arra tanítana, hogyan lehet erre is, arra is kacsintani, ezt is, azt is hitegetni, csalogatni. Pedig ez a leghívebb virág, úgy kíséri a napot, mint a hold a földet, mintha szüntelen azt mondaná : szeretlek, szeretlek.

Vannak rátartó virágok is, melyek nagyon keveset beszélnek s oly röviden kifizetnek bennünket, hogy nem igen van kedvünk soká időzni társaságukban.

Ezek a virágok között a makranczos hölgyek. Ilyen a Nebántsvirág és a Nenyúljhozzám. Mihelyt a nevét kimondja, hideg borzadással áll odább az ember, mintha ezek nem is arra volnának teremtve, hogy bennük gyönyörködjünk. De nemcsak a nyíló, az illatos virágok beszélnek, a nóta azt is elmondja, mit beszél a retek :

„Hogy én barnát szeretek.“

Azután még egyéb ilyen konyhára való növény is beszél, a sárga répa és petrezselem és ezek igazat mondanak. Ki ne emlékeznék a „Piros bugyelláris“-ból arra a szép jelenetre, mikor a kis menyecske fonalat köt a sublótfiók kulcsára, honnan a pénz elveszett s megakarván tudni a tolvajt,

¹ Tompa Mihály: Virágregék: Ibolya.

² Tompa Mihály: Az Árvalányhajról.

³ Tompa Mihály: Égő szerelem.

a kezében tartott gombolyagról folyton ereszti a fonalat és hátrafelé lépdelve megy ki a kertbe, mialatt magában ezt mondogatja :

„Sárga répa, petrezelem
Mondd meg az igazat nekem !“

Igaz, hogy a kis menyecske az egyszer megcsalódott igazmondóiban, mert míg ő a kertben járt, addig a cigányasszony, kinek tanácsára ezt tette, szépen kiürítette a sublót másik fiókját.

De hát ha erre nem jó a sárga répa, jó az másra :

.. . Ki az urát nem szereti,
Sárga répát főzzön neki! . . .“

A búzagalász a kis nyúl nótájában szólamlík meg, de csak susogva, inkább csalogatva :

„Búzagalász bizalmasan integet,
Esti csillag halovány fényt hinteget . . .“

Ha a sok kis virág kellemesen cseveg apró, kedves dolgokról, mennyit beszélhet az „ős erdők díszé, az óriási cser?“ Nagyon sokat, el tud mondani mindent, a mit századokra terjedő életében látott. Legalább Arany Jánosnak elmondta, a mikor „Buda halálá“-nak történetét Arany „az idők vén fájának egy régi levelén írva találta.“

A tó partján lengő nád nem beszél semmit, csak gondolkodik, elmélkedik, azt mondják, hogy az asszonyok állhatatosságát forgatja eszében, de közben folyton csóválja a fejét s egyre azt susogja :

„Az asszony ingatag !“

A zörgő haraszt nem szól egy szót sem, de mozgásával jelzi, hogy valami titok van a levegőben.

Vannak olyan növények, a melyeknek leveleire szerelmi üzenet van írva. Ezek a növényvilág póstagalambjai. Ilyen a rezgő nyárfa, melynek a nóta szerint :

. . . Egy levelén rá volt írva
Rózsántól az üzenet :
Isten hozzád édes,
Isten hozzád kedves,
Együtt élnünk nem lehet . . .

De nemcsak a virágok beszélnek, nemcsak a falevél, még a száraz ág is mond valamit, vagy legalább példáz.

Azt hiszem mindnyájan ismerjük a „Kalapom szememre vágom“ bús nótáját, mely azt mondja :

.. . Tűz melléje száraz ágot,
Hadd példázza a világot,
Melyet ketten kinevettünk,
Fel sem vettünk . . .“

Beszél a szomorúfűz hervadt lombja is, mely ráborul a sírhalomra, azt beszéli:

„ . . . Édes lesz ott megpihenni,
Oda lent már nem fáj semmi . . . ”

*

Főbb vonásokban megrajzoltam a képzelet munkáját, szóltam a természet képeinek alanyiségünkbe játszásáról, mikor érzelmeinknek legfinomabb árnyalatait mintegy lefestve akarjuk szemléletessé tenni, de arról még nem tettem említést, hogy miért szeretjük gondolatainkat, különösen az indulatok hatása alatt, képekben kifejezni.

Először lélektani okot hozok fel.

A képek, melyeket látunk és hallunk, eltűnnek és elhangzanak, de mint képzetek, birtokunkban megmaradnak és lelkünk tartalmát gazdagítják.¹

Lelkiünknek azután megvan az a képessége, sőt törekvése, hogy ezeket a képzeteket minden azonos, vagy legalább is hasonló állapotában fölidézzé, összevesse és társítsa.

Ilyenkor, hogy jobban megértessük magunkat, hogy hatást érzünk el, hogy eszménknak nagyobb erőt kölcsönözzünk: elvont gondolatainknak egy természeti képpel adunk testet, a külvilágnak egyik tüneményében teszszük azokat szemléletesekké. Így magyarázunk meg egy homályosabb képzetet egy tisztábbal, egy erősebbel.

Vörösmarty. Szép Ilonkájának lassú haláláról azt mondá: hervadása liliomhullás volt. Itt két képzetet hozott a költő vonatkozásba: a leány halálos sorvadását és a liliom szirmainak hullását. A homályosabb, elvontabb képzet a lassú hervadás, a lassú halál volt, ezt akarta a le-lehulló liliomszirmokkal vonatkozásba hozva megvilágítani, szemléletessé tenni. Ezért rajzolta elénk azt a kedves, szomorú képet, a liliomhullást, hogy benne mindnyájan az ártatlan Szép Ilonka hervadását lássuk és arra gondoljunk.

Ime ezeknek a képzeteknek szoros lélektani kapcsán alapszik a természetből vett egy-egy képnek összefoglalása, társítása egy más képpel, a mi rajtunk, vagy bennünk van. Ilyen képzettársítások vagy szóképek például a bogárszem, liliomkar, biborajak, hattyúnyak, őztermet, gyöngyfogsor.

De menjünk tovább.

Több egyesről következtetve az általánosra, mondhatjuk, hogy a külvilágból vett képeknek társítása a rajtunk vagy bennünk valókkal ugyan-ezen lélektani ok szerint történik és összeségében nem más, mint az egész természetnek alanyiségünkbe olvasztása.

Előbb a szóképeket érintettem és példakul szándékosan oly képzettársulásokat hoztam fel, melyek egy új jelenség felé vezetnek figyelmünket.

¹ Beöthy Zsolt esztetikai előadásai.

Dalgyűjteményeinket olvasva, bárki észrevehette, hogy azokban nagyon sok a képes kifejezés, még pedig mint a felhozott példák igazolják, a természet mind a három országából véve.

A kültermeszet alanyiségünkbe olvasztásához tehát a lélektani ok mellé másik okot is kell keresnünk, mely szerelmi líránknak ezt a jellemző vonását megmagyarázza.

Tagadhatatlan tény az, hogy minden népnek a természet volt első tanítója, mivel annak a tüneményei legelőször ragadták meg az ősember figyelmét. Ezért meríti a dal, mint az embert legközelebről érdeklő költői műfaj legelső elemeit mindig a természetből és ezért forrt vele annyira össze.

Ezt a mindnyájunkkal vele született természeti hajlamot, rokonérzést a magyar kedélyben a kedvező égaj is hatalmasan tovább fejlesztette. Hiszen líránk alaphangja keleten zendült meg az ősök szívében. Nemzetünk kised korának bölcsője Ázsiában ringott és ott nyerte a magyar nép dalainak alaphangját. Ott játszotta el gyermekjátékait, ott tanulta meg szeretni a természetet: a virágok tarka színpompája, a fülemile andalító zenéje mély nyomot hagytak fogékony lelkében. És a természet e csoda-bűvös szépségeinek szemlélete rányomta különböző jegyeit az eszmélkedés belső műfolyamára és a gondolatok kifejezőmódjára.

Ezt az égajli befolyást, mint gyermeki benyomásainak képét elevenen megőrizte a nemzet máig is és ennek a természetes naiv érzésnek a hangja az egész népnek, mint egy embernek a szíven végig rezeg.

Innen magyarázhatjuk ki költészetünk keleti eredetét is, melynek világos bizonyosságai szerelmi líránkban félreismerhetetlenek.

Az a ragyogás, az a kápráztató színjáték, az a pazar pompa, mely egyik-másik dalunkban elragad, mesés gazdagsággal elhalmozva tündéri gyönyörben fürdet, mind a keleti költészet csillogó fantáziájára vall, mely a mi képzeletünkkel hajdan testvér volt, s a mit, nagy keleti faj lévén, véralkatilag is van hajlandóságunk elhinni. Egy régi, kedves dalra hivatkozom, mely közel három századdal ezelőtt keletkezett és megmaradt változatlanul.

A hagyomány szerint II. Rákóczy Ferencz menyasszonyának, hesseni Amália hercegnőnek Sárospatakra érkeztekor készült és még napjainkban is a legszebbek közé sorozható. Az egész művelt világ ismeri, nagy hegedűművészünknek, Reményinek „húrján ez a híres „Repülj fecském“ zengett oly édesen, oly elbűvölően.

. . . Repülj fecském ablakára.
Kérjed nyissa meg szavadra:
Mond ezüstös lapot veszek.
Rá arannyal írom nevét.
Képét gyémánt-lapra festem,
Rubintkő-ládába rejtem
S azon leszek, hogy nevének.
Nagy ünnepet szenteljenek . . .

Hol van ebben a dalban a szépség mértéke, hol határolódik itt a forma imádása? Csak keleti képzelődés bánhatik ily bőven arannyal, drágakövekkel.

A feldicsőítés, a szépségnek ez a közös imádása pedig oly magas fokon áll benne, hogy mellette csaknem halványan vesznek el a nyugati népek gondolatai, de annál inkább emlékeztetik az embert a perzsa és az arab képek csillogására.

A szeretett lény iránt érzett csodálat azonban, mely egészen a vallássság fenségéig emelkedik benne, mikor azon van, hogy kedvese személyének nagy ünnepet szenteljenek, nem keleti vonás már, hanem a kereszténység legmeghatóbb cselekményeiből választotta ki azt a keleti eredetű, könnyen hevülő és hevülésében nagyításra hajló képzelet.

Itt ismét egy új jelenséggel találkoztunk. Előttünk volt egy dal, melyben a kifejezések keleties képei, a gondolatok festői színpompája, szemléltető plasztikája, az észjárás ritka természetessége, játszi elevensége mosolygó azurkék eget varázsolnak fejünk fölé, kelet egót, a mi gyermekkori ismerősünket, a hol a levegő virágillattal, madárdallal van tele, a hol az egész természet oly viruló, oly gazdag, mint a mi örökifjú kedélyünk.

Ilyen a keleti vonás a mi dalköltészetünkben. Míg az éjszaki dalok mint Ossián énekei, ködösek, homályosak, kísértő árnyakkal, szellemekkel vannak benépesítve, addig a mi dalköltőnk Petőfi . . . kelet leggazdagabb virányait látja, a természetnek virágháremét, a napnak rózsaszínű szempilláit, hasadt felhő mosolygó peremét . . . Pálmaligetet, hol a szellő rejtélyesen susog és énekel fényes madársereg . . . Lát nagy hegyről egy kék szigetet a tenger és a messzeség ölében . . . Körüle ősz van, amott kikelet . . . Vándorló darvak úsznak át az égen, az őszbül a tavaszba és utánuk elküldi a szív minden vágyait. S e vágy talán még jobban boldogítja, mintha ott volna, a hol lenni óhajt . . . Lát mindent, mi sohasem a szemnek, csak a sejtésnek látható az éjben s mindezt két szemben látja, kedvesének sötétvilágú ábrándos szemében.¹

Észrevehetjük, hogy míg éjszakon ellensége, keleten jó barátja, játszó pajtása az embernek a természet; míg ott az égalji viszonyok kegyetlen mostohaasága folytán elkeseredett csatát vívnek az elemekkel és szakadatlan meghasonlásban élnek velük, addig keleten tarka lepékkal játszik a képzelet, örömeinkben, mint Petőfi énekli, édenkert ott az ember keble, melynek rózsája a szív, s körülötte szerelemről zeng a kis csalóány, majd jön egy angyal és leszakítja a rózsát, csókkal illeti és mellére tűzve fölszáll vele abba a tiszta kék égbe, mely keleten oly vidáman mosolygott reánk.²

Ezzel rámutattam az égalji befolyásra, a keleti származásra mint olyan okra, mely alanyiségünknek a természetbe olvasztását nemcsak lehetővé, hanem szükségyszerűvé is tette, képzeletünket gazdagította, szerelmi liránkat

¹ Petőfi: „Látom kelet” . . .

² Petőfi: „Örömem és Bium” . . .

pedig ábrándos misztikus képekkel kiszínezve, kifejezéseiben pompázóvá, érzelmeiben igazzá, mélylyó varázsolta.

Már az eddigiekből is kitetszik, hogy népünk képzelete rendkívül gazdag.

Az élet minden egyes jelenete hat reá, mindenre, a mi kívülünk van és a mi őt érdekli, ráveti saját énünk árnyékát és azt úgy elvegyíti, hogy többé nem vagyunk képesek megismerni, mi abból a külvilágé és mi a magunké. Legparancsolóbb ösztöne mindig arra készíti, hogy a kellőleg előkészített, jól beolvasztott anyagot magáénak higgye és velünk is elhitesse, hogy a külső tárgyak hozzánk és mi azokhoz vagyunk hasonlók.

Folyton édes csalódásban ringat, apró örömeket, negatív boldogságot készít számunkra, vagyis megteremti bennünk az ábrándozás állapotát.

Erről az állapotról, mint a mely a szerelmi lírában alanyiségünknek a természetbe olvadását oly hatalmasan előmozdítja, szintén be kell számolnom, felölelve a merengés különféle változatait: a szendergést, a sejtést, az éberálmot, melyek mind az ábrándos képzelet szülöttei.

Az élet megszokott csapásán hideg, számító lények vagyunk, elménk a munka és a gondok súlya alatt rendkívül tárgyilagos, okoskodásába egy cseppet sem vegyítene alanyiségából. Ilyenkor az egész természet egy nagy gépnek tűnik fel előttünk, melyet ismeretlen kezek kormányoznak, mely boldogságunkkal édes-keveset törődik, s melynek tervei folyton keresztezik, gátolják, megrontják a mieinket.

Ilyen az ember az élet rideg egyhangúságában és ilyen a sivár való, melynek nyomasztó érzete alól az ábrándos képzelet igyekszik felszabadítani lelkünket.

Munkájában segélyére siet neki az esztetikai élvezetvágy, melynek titkos közreműködése abban rejlik, hogy önzetlen érdeklődést tud bennünk kelteni minden tárgy iránt, ha annak jelleme van. Így merülünk bele fokozottan a feltűnő tárgyak szemléletébe, így ringatjuk bele magunkat lépésről-lépésre abba az édes csalódásba, hogy közöttünk és a külvilág között kölcsönös, bár hallgatag rokonérés van, mi a világegyetem titka.

Hiába, képzelődő teremtmények vagyunk és sohasem tagadhatjuk meg természetünket.

Valami ismeretlen benső erő az, mely folytonosan ösztönöz, kényszerít bennünket, hogy esztetikai élvezet szempontjából keressük lelki életünkben az ingert, mely izgasson, merüljünk bele a tárgyba, melyet csodálunk, nézzük az egész világot szenvedélyünkön keresztül, vonatkoztatassunk mindent az eszmére, mely hatalmában tart és a melyet diadalra kell juttatnunk.

Ez a lelki állapot a merengés, az ábrándozás állapota, a melyben hirtelen, mintegy varázsütésre eltűnik a természet sötét, mostoha képe, ismerős, barátságos arcot ölt az előbb idegennek látott világ.

Ez a merengés, ábrándozás állapota középállapot az álom és ébrenlét között.

Rendszerint összezavarjuk benne önmagunkat a külvilágról alkotott képekkel. Bennünk, körülöttünk ilyenkor minden bizonytalan. Életünk úgy tűnik föl, mint egy nagy, egybeolvadt tájképsorozat, félig elmosódva, bizonytalan körvonalakkal. Határozatlan egybefolyó örömet érzünk, mely nyilván csak a lét gyönyöre, ez az öröm megittasít és ittasságunkban csak azt látjuk, a mi nekünk tetszik. Fájdalmaink, gyötrelmeink elvesztik élességüket, el mindazt, a mi bennük ártalmas és gyilkos.

A merengés folyamán képzeletünk az ábrándképek által fölkeltett bizonytalan érzeteknek, melyeket némán élvezünk, andalító édesen megnyugtató hangot ad és minthogy szerfelett találékony, egy-két vonással, egy jellemző színnel művészileg összefüggésbe tudja hozni az elénk állított képeket.

Vörösmarty ezt a lelki állapotot az élet megrontójának nevezi, mely kancsalul festett egékbe néz. Egy latin komikus pedig gúnyolva az ábrándozókat, azt mondja: Nem teszek úgy, mint a szerelmes, a ki keserveit elpanaszolja a napnak, a holdnak, a titokzatos éjnek, mert jól tudom, hogy a mi emberi keserveink nem igen hatják meg őket s hogy nem igen fő a fejük abban, mit akarunk és mit nem.

Tény, hogy az anyagi élet zord egyhangúságában mi sem nézzük rózsaszínű szemüvegen a világot, de az is tény, hogy a míg képzelődő lények leszünk, a szenvedélyek hatása alatt mi is csak úgy fogunk okoskodni és el is hiszszük, hogy panaszaink meghallgatvák, hogy örömlükben, bánatunkban az ég is osztozik.

Építünk majd légvárakat, teremtünk magunknak fáradság nélkül boldogságot, a mit nem irigyel tőlünk senki, hiszen álmodni mindenkinek szabad.

Azután persze föl fogunk ocsudni álmodozásunkból, tudjuk, hogy csalódtunk és még ez a tudat is jól esik nekünk, megédesíti a való élet keserűségét.

Olvassuk csak el Szabolcskának „Oh hagyj még ábrándimnak élni“ kezdetű dalát.

Ebben érzi a költő, hogy ábrándképe csak hiú káprázat, de mikor oly jól esik neki rajta elmerengeni; tudja, hogy merő álom, de mikor a varázslat szívet oly kimondhatatlan érzéssel tölti el, melynek mámorát mohón élvezi, örökké akarná szívni, hogy ne ébredjen fel a kínos valóra, arra a megölő tudatra, hogy a hol boldogságát kereste, ott kínszenvedését leli.

Említettem, hogy az álom, a szenderegés és az éber álom a szerelmi lirában a legszebb merengő dalok forrásaiként szerepelnek, a melyekbe a képzelet szintén belejátsza a természet képeit.

Körvonalazzuk először az álom mibenlétét.

Az álom a valóság felfogásának ellentéte, oly állapota a léleknek, melyben elváltozik előtte a külvilág valódi képe és egyéni belvilágunk alakjai mutatják be magukat valóság gyanánt.

Hivatkozhatom Arany János „Álom és való“ című gyönyörű költeményére, mely napnál fényesebben igazolja, hogy az álom nem más, mint a való csalképe, délibábja, oly önkéntelen költészet, melyben a lélek egyik fele akaratlanul költ, a másik fele pedig némi öntudattal élvez.

Ily módon teljesen magunk vagyunk álmokképeink szerzői és nézői, csak nem akarjuk azokat magunkéinak ismerni.

Mert az álom hatása alatt, legyen az bár költői álom, érzéki csalódásaink épen olyan mértékben önkéntelenek, mint azok a csalódások, melyeket a felizgatott lélek teremt.

Hogy mindenkit meggyőzzek arról, miszerint álmokképeink valóban a lélek önkéntelen működéséből származnak, az álmodozásnak egy könnyű gyakorlati módját hozom fel bizonyítékkul.

Egy szép nyári estén dőlünk csak le a hullámzó Balaton partjára és engedjük magunkat lassankint megsiketíteni a nádas susogásától és a parthoz csapódó hullámok egyhangú zúgásától.

Bízzuk rá, hogy rengesse álmainkat s mihamar csak homályos, vágyó érzetünk lesz létezésünkről. Szemeink nyitva maradnak, de nem tudjuk már tisztán, hol végződik az én és hol kezdődik a nem én. Az alany és a tárgy összezavarodik. Úgy tetszik, mintha fátyolon keresztül látnók a vén Tihany mohos szikláit, mintha az ég és a víz a messzeségben összeérnének.

Majd egy alakot látunk kiemelkedni a kápráztató messzeségből, az alak közelebb és közelebb jó, testet, arcot ölt, egyszerre előttünk terem és magunkra ismerünk benne. Egy pillanat és vége boldog megsemmisülésünknek, gyönyörteljes elmélyedésünknek, föltrezenünk édes csalódásunkból, úgy érezzük magunkat, mintha hajótörést szenvedtünk volna, de az nagyon jól esett nekünk.

A szerelmi lírában az álom rendszeren mint befejezett lelki működés szerepel. Így találjuk ezt Petőfinék „Milyen furcsa álmom volt az éjjel“ kezdetű dalában, hol a költő a felébredés után eszmél álmokképére, újból felidéli álmolátását. Úgy érezte, hogy egy leányka megszurta szívét, abból minden vér kifolyt, de minden csepp vérből egy rózsa lett . . .

A mi ezután következik, vagyis az álom megfejtése, az már a költői lélek öntudatos alkotása. Hogy Petőfi ebben az álomban épen a szerelmet látta visszatükrözni, azt a szerelmet, mely a szegény szívet halálra gyöttri és a melynek még a gyötrelme is édes, az egészen az ő képzeletétől függött. Megvolt ugyanis lelkében ennek az édesen kínzó szenvedélynek a képzelete, csakhogy egy kissé elvontan, homályosan, azért akarta világosabbá, szemléletesebbé tenni azzal a szép álmokképpel.

Szólnom kell továbbá a szendergéstről, mely szintén érdekes motivuma szerelmi líránknak.

A szendergést rendkívül finom árnyalat választja el az éber álomtól.

Tartama alatt csak kevésbé szakad meg közlekedésünk a külvilággal; míg az éber álomban önkéntes a csalódás, merengésünkben szándékosan feledkezünk el a külvilágról és föllelkesezésünk első pillanatában valóknak hisszük ábrándjainkat.

Szép példát találunk a szendergés keltette dalra Petőfinél, a ki szerelméről így énekel:

... Szerelmem zúgó tenger,
De most zúgása nem ver
Óriási hánykódás közt földet és eget.
Elszenderült, miképen
A gyermek bölcséjében
Ha hosszan jajgatott és hosszan könyezett.

A sima habtükrömben
Evez föl és le lelkem
Szélid merengésnek hintázó csónakán:
Partjáról a jövőnek,
Csattog felém lágy ének:
Te énekelsz remény, te kedves csalogány!...

Láthatjuk, hogy a szendergés csak gyönyörteljes elandalodása a lélekeknek, mely ábrándos érzelmeink hullámain himbáltatja magát, hogy feledje pillanatra a valót és élvezze a képzelet nyújtotta tünde örömeiket.

A mint már előbb említettem, nagyon nehéz volna biztos határt szabni a szendergés és éber álmaink között, mert mindkettőben jobbra urai maradunk önmagunknak és képzeleteinknek és ha még oly esetlegeseznek látszanak is a képek, titokban mindig szabályozzuk véletlenségüket.

A mi kellemes vagy kellemetlen történik velük, azt rögtön magunkra vonatkoztatjuk és egy pillanat alatt elkezdjük szétválasztani, a mi lelkünkben történik attól, a mi a külvilágban végbemegy.

Ott van Petőfinék az „Éj van, csend és nyugalomnak éje“ kezdetű remek dalából a második versszak:

... Engem ódes álmok környékeznek,
De nem alszom, ébren álmodom.
Minden álmom egy fényes királyság
S koronája te vagy angyalom!...

Itt, bár képzelete más világon jár, fényes királyságról, koronáról, angyalokról álmodik, mégis érzi, hogy lent van a földön, a hol lopni szeretne az álmok kincstárából, hogy gazdagítsa a szegény valót. Természetesen minden új helyzet új képet fog teremteni és innen van azután, hogy a míg éber álmaink tartanak, csak árnyai vagyunk önmagunknak, de e finom árnyék óriási messzire vetődik, egész a világ végéig. Mindenbe a saját lelkünket leheljük és azt hisszük, hogy a szellő, a madár, a virág, mind tudja a mi titkunkat és el is beszélnek oly nyelven, melyet egyedül mi értünk.

Azt hisszük, hogy a külvilág tárgyai figyelmes tanúi, megmagyarázó örömeinknek, kéjes gyötrelmeinknek. A csillagok, a nyugalmas ég, a véghetetlen csend mind reánk figyelnek.

Majd mindenben, a mi körülvesz, beszédes jeleket látunk, jelképeit annak, a mi bennünk végbe megy.

Szín, hang, illat csak jelképe érzelmeinknek, a természet csak képmása lelkünknek. Az égen úszó felhők messze szálló gondolataink, vagy a mint Petőfi nevezi őket: jóbarátaink, lelkünk rokonai, a kik igen jól ismernek bennünket.¹ A kis ibolya kelyhén reszkető harmatgyöngy pedig boldogságban reszkető szívünkre emlékeztet, arra az örömré, mely sirva fakasztott.

Íme világosan láthatjuk, hogy a merengés különféle változatai alatt mint olvasztja be a képzelet alanyiségünket a természetbe és viszont az esztetikai élvezet érdekében hogyan keresi föl lelkünk a természet hangulatos képeit, hogy azoknak keretében érzelmeinek legfinomabb árnyalatait is kifejezhesse.

¹ Petőfi: A felhők.

III.

A képzelet csapongása. — A szerelmi lírikus keresi a kapcsolatot a maga lelki világa és a természet tüneményei között. — A szimpatikus érzelmek megnyilatkozása. — Miért kezdődik a legtöbb szerelmi dal természeti képpel. — Kölcsey kritikája és a dalok kezdő sorai. — A természetből vett kezdő sorok a dalok hangulatának lefestésére szolgálnak. — A természet meghamisítása a legújabb lírában.

*

Futólag érintettem már, hogy szerelmi lírában a felhevült képzelet az egész világot bekalandozza.

Ismert és ismeretlen tájakon csapong, hogy bizonyosságot tegyen arról, miszerint alkotásai egy életerős gazdag elmének a termékei.

Azt hiszem, képzeletünk ezen jellemvonása külön is megérdemel néhány sort, annyiival is inkább, mert rátereli figyelmünket dalaink képes kifejezésére, a természetből vett képek szükségszerű használatára és igazol egy olyan sajátságot, a melyet sokan megtámadtak, de sokan védelmeztek is lírában, tudniillik a dalok kezdő sorainak a festőiségét.

Talán mondanom sem kell, hogy nagyon fölösleges munkát végezne az, a ki a képzelet csapongásának határait akarná pontosan kiszámítani, főleg a szerelmes emberét, a kinek képzelete felöleli az egész mindenséget, mert Petőfi szerint nem rabbilincset, hanem szárnyat ad a szerelme, és hatása alatt a képzelet, a mint azt ugyancsak Petőfi önmagáról éneklí:

... Elszáll az angyalok kertébe,
Föl az égre egy pillantás alatt
S koszorúba fűzi ott e kertnek
Lángrózsáit: a csillagokat . . .

Nincs előtte tér, nincs időköz, hogyha szárnya fölkerekedik; a világ megteremtésétől elszáll a végső ítéletig.

Ilyen korlátlan szabadsággal kalandozzák be képzeletükkel az erotikus dalok költői az ismert és ismeretlen világ végtelenségéig, a földet és eget,

hogy a lelkükben forrongó, csoportosuló képeket szemlélhetővé tegyék, hogy eszméiket mintegy szoborszerűleg megjelenítsék, festőileg élénk állítsák.

E szerint a szerelmi lírikus, midőn képzeletével bebarangolja a külvilágot, tulajdonképen nem tesz egyebet, mint keresi a kapcsolatot a maga lelki világa meg a természet tüneményei között, keresi a természetnek azt a jelenségét, azt a képét, a mely érzelmeinek és a velök járó hangulatoknak hű visszatükrözésére a legalkalmasabb. Mihelyt ezt a legalkalmasabb képet megtalálta, akkor a maga lelki állapotának, érzésének és hangulatának megfelelő lelki állapotot, érzést és hangulatot kelt az olvasó vagy a hallgató lelkében is.

Annak a képzeletét is ugyanolyan tevékenységre bírja, vagyis igazi, mély hatást ér el.

A hatás nagysága azonban az érzés valódiságán és mélységén, annak a legáltalóbb szavakkal való kifejezésén kívül még az altroisztikus vagy szimpatikus érzelmek megnyilatkozásától is függ. Ezek az érzelmek pedig akkor támadnak a lélekben, mikor valaki, leggyakrabban a szerelmi lírikus, a maga örömeinek, fájdalmainak, keserű csalódásainak részeseivé akar tenni bennünket. De nekünk, hogy mások fájdalmán szomorkodni, mások boldogságán örülni tudjunk, fogékonyaknak kell lennünk embertársaink bajai és örömei iránt. Ez a fogékonyosság pedig rendszeren abban szokott először nyilvánulni, hogy a szerencse változásait, az élet viszontagságait mások sorsán is fölismerjük és azok iránt lelkünkben rokonérzést táplálunk.

A mely rokonérzést azután az egyéni szenvedések, a nagy lelki mozgalmak annyira kifejleszthetik bennünk, hogy az ember önmagából kiindulva azt hiszi, hogy környezete és az egész külvilág mind érzi azt a kínt, a mely az ő keblében dúl, mind érzi azt az örömet, a mely az ő szívében lángol.

Az altroisztikus érzelmeknek ez a nagyfokú kifejlődése különösen a szerelmeseknél jelentkezik, a kik szenvedélyük hatása alatt, a maguk lelki világának képét még a természet tárgyaiban is meg akarják találni.

A búsuló szerelmes panaszait visszhangozza a kőszirt, de nem érti, sóhajtásait szerte hordja szárnyain az esti szél, de nem érzi; lelke rokon lélek után vágyódik, szíve egyező szívet keres.

Ha elveszti kedvesét, annak a fájdalomnak kifejezésére hidegnek, érzéketlennek tartja az egész világot, éppen úgy, mint Petrarca énekelte Laurájáról: a világ, míg vele birt, nem ismerte őt és most is csak azok ismerik, a kik itt maradtak, hogy őt megsirassák.

Egy francia népdalban azt mondja a csalódott leányka: megmostam a kezem a tiszta forrásban, megtörültem a tölgyfa levelével. A tölgyfa magas ágán fülemile szólt. Dalolj fülemilém, örömmel teli a te szíved, lásd én nem dalolok többé; a babám elhagyott és mindennek egy rózsabimbó az oka, a melyet nem fogadtam el tőle. Bárcsak az a rózsa még a tövén lenne, bárcsak az ültetője. ezután születne, akkor az én Péterem szeretne még engem.

A mi népdalunkban a csalódott legény azt mondja magáról:

A merre én járok,
Még a fák is sírnak,
Gyenge ágaikról
A levelek hullnak . . .

És hogy kedvesét hűtlensége miatt megbüntesse, arra kéri a faleveleket:

Hulljatok levelek
Sűrűn az utamra,
Hogy ne tudja rózsám
Merre ment galambja.

Egy másikban a szomorú idő emlékezteti a szeretőt kedvesének elvesztésére. De bele kell törődnie a kínos végzetbe és vigasztalásul nem kér többet:

Csak azt mondd meg rózsám,
Melyik uton még el,
Felszántatom én azt
Aranyos ekével,
Be is vetem én azt
Szemen szedett gyönggyel,
Be is boronálom
Sűrű könnyeimmel.

Petőfi „Hull a levél a virágról“ kezdetű dalában a saját lelkiállapotát a természet képeiben látja visszatükröződni. Ugy válik el babájától, mint a levél a virágtól, mindkettőjüknek fáj a búcsúzás, azért hullanak, mint harmat a száraz ágra, könnyek halovány orcájokra. És vigasztalóul csak ez az édes reménység marad:

Lesz még virág a rózsafán,
Egymást még mi is látjuk tán:
Isten hozzád édes,
Isten hozzád kedves
Galambocskám . . .

De még remekebb költői képben tárja elénk a bánatos szív kesergését az „Ereszkedik le a felhő“ kezdetű dala: A haldokló ős szerelmi bánatában hervadó ifjúságát rajzolja, a felhő alászállása hulló könyeit jelképezi.

Ereszkedik le a felhő;
Hull a fára őszi eső;
Hull a fának a levele,
Mégis szól a fülemile.

Majd megszólítja kedvesét, félénk, kísérteties hangon, mintha ez lenne búcsúszava a szenvedés utolsó óráiban:

Az óra jó későre jár,
Barna kis lány alszol-e már?
Hallod-e a fülemilét,
Fülemile bús énekét?

A szíve lázasan dobog, a könnyei záporoként ömlenek, de az alvó kis lány nem szánja meg, pedig, a ki bús dalát hallgatja, megesik a szíve rajta.

Még egy esdő fohász, még egy sóhaj, a végső, melyben a szerelem fölolvadva a lélekkel együtt elszáll:

Barna kis lány, ha nem alszol,
Hallgasd mit e madár dalol:
E madár az én szerelmem,
Az én elsóhajtott lelkem.

A mint a felhozott példák mutatják, a szerelmi lírikus mintegy benső kényszertől indítatva fordul a természet képeihez, hogy lelkének azt az állapotát, mely az érzést szülte, festőileg kifejezhesse. És itt van egyszersmind a lélektani alapja szerelmi líránk azon sajátjának, hogy a dalok legnagyobb része természetből vett képpel kezdődik.

Számtalan példát hozhatnék föl úgy Petőfinék, mint sok más lírikusnak, vagy magának a népnek, mint névtelen, nagy költőnek dalaiból, de ezuttal a választást kinek-kinek a tetszésére bízom, hogy szerelmi líránk összegyűjtött kincseit olvasgatva, mindenki a maga szempontjából győződjék meg azon viszonyról, mely a dalok kezdő vagy festői és következő vagy érzelmi sorai között fennáll.

Ezen természeti képek és az alany lélekállapota közt létező viszony behatóbb kutatása, bizonyára a vizsgálók mindegyikét népünk erős természeti érzékéhez fogja vezetni, mert a képek az érzékek útján mennek a lélekbe.

Népünk ugyanis egyike azon nemzeteknek, melyeket a környező természet elragadó jelenségei és gazdagsága, valamint a vóralkat hevessége és az ettől irányt vett képzelet nem engednek önmagokban elmélyedni, hanem minden egyes szemléletüket a természetre, mintegy rájuk nézve önálló hatalomra irányítják. A külvilágnak ilyen legyőzhetetlen uralma, ilyen erős hatása alatt nem csoda, ha a képzelet annyira elhalmozza természeti képekkel a lelket, hogy eszmőinek megtestesítésére akaratlanul is a kínálkozó anyaghoz nyul, vagyis természetből vett képet használ.

Ezt tapasztalhatjuk kelet szellemes népeinél, a perzsa és szanszkrit irodalom bámulatra méltó termékeiben. Ez a vonás jellemzi a spanyol költészetet, mely tudvalevőleg a heves vérű és szilaj képzeletű mórokkal való huzamos érintkezés folytán gazdagodott meg a kifejezés színpompájával. Ezt

az ismertető vonást hordják magukon az alpesi népdalok, úgy, mint a magyarok, az olasz epedő lira épen úgy, mint a khinaiak népköltészete, a melyek mind a természetből indulnak ki, mert mindenik megőrizte lirájában azt a vele született naivságot, a mely odaadó szeretettel fűzi őket a környező világhoz és arra képesíti, hogy a mit magyarázni csak dadogva tudnának, azt a lélekállapotot szemlélhetőleg rajzolják le egy képben, melynek ujsága és eredetisége gyakran csodálattal tölt el bennünket.

Említettem, hogy dalainknak ezt a lényeges sajátságát, hogy tudniillik egy képből indulnak ki, sokan megtámadták, de sokan is védelmezték.

Azok, a kik Kölcsey kedvezőtlen kritikája után indultak, ezt a feltűnő sajátságot csupán izetlen rímjátéknak tartották, a mely miatt idegen eszméket erőszakosan fűznek össze.

Ebben a nézetben sem lélektani, sem esztetikai szempontból nem osztozhatunk, mert habár a daloknak Kölcsey és követői által kárhoztatott kezdő sorai logikailag nem tartoznak is sokszor össze, de azért festőileg, vagy pszichológiailag mindig igazolhatók. Erre a részre bizonyítanak legkitűnőbb esztetikusaink: Erdélyi János, Gyulai Pál, Beöthy Zsolt, a kik szerint a külvilágnak egy-egy tüneménye mindig vonatkozásban van lelki állapotunk egy-egy jelenségével.

Nézzük csak azt a kis dalt, a mely fölött Kölcsey és követői pálczát törtek. Így hangzik:

Kicsiny falu, fehér ház,
Barna kis lány mit csinálsz?
Hej csinósítom magamat,
Várom a galambomat.¹

Itt a második sorról azt mondják, hogy épen semmit sem tartozik az elsőhöz és viszont.

Azt kérdezik, hogy lehetséges két külön eszmét ily közel állítani egymáshoz, ez szerintük nem egyéb, mint üres, izetlen rímjáték, mely nevetséges tarkaságot szül.

Ha tisztán logikailag vesszük a dolgot, mi is csak azt mondjuk, hogy az első és második sor között okszerű összefüggés nincs, de vegyük csak festőileg, ragadjunk ecsetet és tegyük vászonra a dal minden szavát, egyszerre egy gyönyörű falusi kép tűnik elénk a kaukázai fehér házzal és a magát egyengető leánykával.

Dalainkban e szerint a kidomborítás, a festőiség az, a mit első tekintetre szükségtelen rímjátéknak tartanak.

¹ Erdélyi János: A magyar népdalok 63. l.

Ha ezt a dalt vizsgáljuk :

Eresz alatt fészkel a fecske,
Mi van a kötődben menyecske ?
Piczi, piros alma, borizú
Köstolja kend, jaj be jóizú.

Itt az első sor az egész dal alaphangulatát megadja. A fészkelő fecskék a családi élet boldogságát jelképezik, olyan boldogságot, a minő a hamiskásan mosolygó menyecskéé, a ki kötőjéből kaczerán piczi, piros, bortű almával kínálja a vele kötekedőt.

A négy sor együttvéve pedig egy gyönyörű kép, mely lefestve kedvesen hatna reánk.

Sokkal homályosabb a kezdő és következő sorok viszonya ennél a dalnál.

Magas a torony teteje,
A juhoknak nincs mezeje ;
A juhoknak kell zöld mező,
Nekem barna, szép szerető.

Itt ha logikai következetességet keresünk, haszontalan munkát végzünk, míg ha festői szemmel nézzük : látjuk a kopár mezőn a juhászt, előtte messzire a falu tornya fehérlik, hozzá közel a juhái keresgélnek, ő meg előttünk áll és gondolatban mellette a szeretője.

De a festői és az érzelmi sorok között sokszor elég világos az összefüggés. Ebben a nótában :

A rózsafa hullatja a virágát,
Temetik a falu legszebb leányát ;
Sir a harang, sir a dalos madárka,
Még a nap is gyászruhát vett magára.

A lehulló rózsaszirmok akaratlanul is a korai elmúlás szomorú képét idézik fel lelkünkben és a második sorban már látjuk a fiatal leányt holtan : úgy hullott le az élet virágzó fájáról, mint a hervadó levél a rózsáról.

Itt a két sor összetartozása szemmel látható, egyik a másikat világítja meg.

Az újabb dalok közül Pósa Lajosnak egy szép dalát említem meg, mely szintén nem a rímjáték kedvéért kezdődik így :

Egy csillag sem ragyog fönn az égen,
Ha nem szeretsz, mért nem mondtad régen ;
Nem boralna most előttem
Egész világ gyászba,
Olyan nagyon, olyan mélyen
A szívem se fájna.¹

A csillagtalán éjszaka leverő sötétsége olyan szépen összhangzik benne a reményében csalódott szerető szomorú, összetört lelkével, a mint kétségbeesésének fekete fátyolán keresztül nézve, maga fölött az egész világot gyászba borulni látja.

Van egy érdekes népdalunk, melyben az első és második sor összefüggését a régi kritikusok sehogysem értették. Így kezdődik:

Három alma, meg egy fél,
Kérettelek, nem jöttél . . .

Erről feltétlenül hitték, hogy az első sor pusztán a rím kedvéért van a dalban. Pedig nem azért van.

Az Alföld némely vidékén megvolt és még ma is meg van az a szokás, hogy a legény annak a leánynak, a kit meg akar kéretni, almát küld, melynek elfogadása mintegy bátorítás a kérésre. Salamon Ferencz: „A török hódítás Magyarországon“ című munkájában egy XVI. században élt krónikaíró nyomán ezt jegyzé fel: „Ha a férjtelen keresztény almát fogadott el valamelyik töröktől, a bíró neki ítélte.“ Kérdés, vajjon ezen szokást a töröktől vette-e a magyar, vagy megfordítva, vagy mind a kettővel közös? Eddig még nincs kiderítve. De annyi bizonyos, hogy a *három alma meg egy fél, a kérettelek* jelképes kifejezése.

Sokszor azonban a kezdő sorok festőiségét vagy célzatát bajos kitalálni.

De annak sem mindig a rímjáték az oka. A népdalok ugyanis emlékezetben élnek, a mely gyakran hűtelen és úgy elvesz a dalból némely gondolat, hogy többé soha vissza nem jön.

A lélek azonban még érzi a dal hangulatát és hogy legyen mit énekelni, az elveszett sor helyébe egy újat tesz, rendszerint egy természeti tárgyat sző be gondolataiba. Így történik meg azután, hogy daloláskor az elfelejtett sort hirtelen egy másikkal akarják pótolni, mi az előbbivel esetleg semmi összefüggésben nincs és ez által az egyes részek összetartozása érthetatlenné válik. De a pótlás nem ritkán szerencsésen is üt ki, mint például ebben a dalban:

Bús az idő, bús vagyok én magam is,
Valamennyi szép leány van, mind hamis:
Szeretete nem állandó,
Mint az idő változandó.

Az a nevezetes, hogy dalainkban ez az oda nem tartozó sor mindig elől áll s bizonyos tekintetben kulcsául szolgál az egész dal hangulatának, sőt gyakran ebből lehet meg tudni, hogy miféle rangú ember volt annak első kigondolója.

¹ Pósa Lajos: Virághullás 33. l.

E szerint a természetből vett kezdő sorokról általában azt mondhatjuk, hogy legtöbbször a dalok hangulatának lefestésére szolgálnak. De a festés a tudósok megegyezése szerint régebbi, mint az írás, mert jelekkel korábban írtak, mint betűkkel. Ha így áll a dolog, joggal föltehetjük, hogy a legrégebbi dalköltési forma a képes kifejezés formája volt. A képek ugyanis az érzékek útján mennek a lélekbe, a természet tüneményei pedig mindennél hamarabb foglalkoztatták az emberiség képzeletét, miért is a költészet legelső elemeit mindig az élő természetből meríti.

Ezt a természethez való vonzalmat népünk, mely állandóan a természet keblén él, máig is híven megőrizte és költészetében úgy tér vissza a természet szépségeihez, mint a madár a fészkehez.

Kedvesét virágnévvel rózsának nevezi, majd kelet drágaságával gyöngynek, gyémántnak szólítja, vagy a keleti hagyomány híres madarára emlékezve galambnak hívja. A természet mind a három országból választ érzéseinek jelképeket, melyek mindenkor dicséretére válnak a magyar nép izlésének. De valamennyinél nemesebb lesz az az elnevezés, melyet az ember lelki világából vesz s e részben kevés nép fogható a mienkhez, midőn lelkem, szívem; édesem stb. neveket használ szeretete tárgyának megnevezésére. A legfelsőbb fokot pedig a kereszténység eszmévilágából meríti, a hol páratlanul áll a szentem, angyalom elnevezés.

De mik ezen egyes szavak azon egész arczokhoz képest, milyeneket a magyar népdal fest a szeretőnek :

... Ha bár minden rózsá leánygyá válnék is
Galambomnak párja nem származnék mégis ...

Rózsá vagy, rózsá vagy,
Még annál is szebb vagy,
Aranynál, ezüstnél
Sokkal ékesebb vagy :
Csillagoknak ragyogása,
Gyöngy két szemed rámforgása,
Piros orczád égő lángja,
Jaj szívemnek gyöngyvirága.

Hol van itt a szépség mértéke ?

Milyen csodálatos színekkel rajzolja elénk kedvesét ebben a dalban is :

Ékes viola nemzete,
A pünkösdi rózsá szülte,
Égi harmattal nevelte,
Ezt az egyet úgy kedvelte.

Szeretőjét a virágok tündérének képzele, ki a nép kedves virágaitól, a violától és a pünkösdi rózsától születik, szépségét az égi harmat gondolja.

Ugyanilyen ragyogó színekkel ecseteli kedvese szépségét ez a dal is:

Nem anyától lettél,
Rózsafán termettél:
Piros pünkösdi napján,
Hajnalban születted.

Orczáid rózsái
Ha közel volnának,
Égő szívem mellé
Tűzném bokrétának.

Ebben a nép dús képzelete híven tükröződik vissza.

Ha a virágnyelvről nem volt eddig tudomásunk, lehetetlen azt ezek után félreismernünk. Mindkét dalban, alig egy-két szóval, annyi fény, annyi csillogás van összehalmozva, hogy szemünk a színpompán mereng és akaratlanul éreznünk kell az illatot is.

Ilyen dalt csak keleti eredetű nép fantáziája teremthet, mely elbűvöl, úgy, hogy varázshatása alatt más levegőt érzünk, szívünk hevesebben dobog, és szinte látjuk a tavasz üde virágaiban a feslő rózsabimbó kellemeivel versenyző leányt és látása egy megszeretésével.

Ilyenek hallatára mondható el igazán Gerando: „Ez nem más, mint a keleti népeknél közös imádása a szépségnek.“¹

Mindezek egy életerős képzelődés termékei, a természetbe olvadó kedély legfényesebb kisugárzásai.

* * *

Láttuk a természet felhasználását a szerelmi dalokban és meggyőződhattünk arról, hogy valóban a természet szépsége az a bűvös forrás, a melyből virágokkal megrakva húzzák ki költőink a levéltelenül bedugott gallyat. Csak egyet akarok még fölemlíteni, azt, hogy legifjabb lírikusaink az igazi természetet sokszor meghamisítják, annak egészséges színét, friss életlülktetését elnyomják s erővel sápadt, beteges színbe öltöztetik.

Dalaik csak színes buborékok.

Nincs meg bennük az érzés őszintesége és mélysége, látszik rajtuk, hogy a divatnak hódolnak. Mielőtt a világra jönne, már betegek és születésük első percétől magukban hordják a megsemmisülés kényszerét. Egy-párszor ugyan hatással éneklük el a színpad festett világában, megtanulja egy-két jogász, dúdolja az utcai nép, de csakhamar közönségessé, unottá lesznek és alig egy-pár hét alatt elfelejtik. Ez a megérdemlett sorsuk. Mert nem az élet friss és gazdag változatosságából, nem a szív őszinte érzéseiből

¹ Erdélyi János: A magyar népdalok.

merítvék, nem a múzsa szent titkú légyottjain, hanem álfalak és sülyesztők közt, nem a tiszta napfónynél, hanem a lámpák gőzében születtek.

Beteg a költőjük és beteg bennük a természet. Ez pedig nagy veszedelem a líra egészséges fejlődésére. A természetet olvaszsa a költő egyéniségébe, de ne vigyen bele színlelt érzéseket és ne állítsa egyénisége fölé, hogy mellette az ő énjé meg elhomályosuljon.

Az a hamis érzelgősség, mely irodalmunkban egykor kísértett, bár visszatértünk a friss természethez, még most sem szünt meg teljesen. A saját beteg szívével való kaczerködés helyett, mely századunk elején járta, költőink jó része most az általuk beteggá tett természettel kaczerkodik, mely csak újabb kiadása az előbbi betegségnek.

Az egészséges természet erősítse, tegye egészségessé a költőt is, ha beteg; de a költő ne vigye át az élettől való tettetett meghasonlását, szíve színlelt betegségét, nem érzett világfájdalmát a természetbe.

Hanem susogja el neki az erdő továbbra is bűvös dalát, hadd tanítsa a csalogány szerelmre a leányt, küldje ezután is kedveséhez pacsirtától a levelét, gyászolja a szerető szomorúságát a borús idő, rejtőzzenek el bánata elől a csillagok és árvasága miatt egy se ragyogjon az égen.

Csak beszéljete a költőnek, illatozzatok ti fák és virágok, de ne száradjatok, ne pusztuljatok el vele együtt! Te tenger! Zúgd el neki fenséges himnuszod, ha tomboló vihar szagatja kebeled; mondd el neki örökszép regéidet s titkaidat, de ne nyögdécselj olyan világfájós hangon s ne sóhajtozzál oly szenvedős kétségbeeséssel, ha a költő könybeborult tekintete fölötted a mérhetetlen messziségbe téved!

Bár adná az ég, hogy egy új Petőfink támadna, ki hatalmas erejével magával ragadná a nemzet szívét és tiszta, valódi nagy érzéseket keltene lángra benne, oly érzéseket, minőket a természet szépsége kelt bennünk.

Adatok a főgymnasium történetéhez az 1897—98. tanévben.

A) A tanintézet beléletére vonatkozó fontosabb mozzanatok.

Beírások s a tanév megnyitása. Vallási ügy. Fogyelem. rendtartás és tankönyvek. A tanári személyzetben történt változás. A tanári kar működése. Főigazgatói látogatások. Vizsgálatok. Egészségügy. Jutalmak. Látogatások. A rendfőnök halála. Iskolai ünnepek. Tornaverseny.

Az 1897—98. tanévre a fölvételi, pótló és javító vizsgálatok aug. hó két utolsó, a beírások pedig szept. hó négy első napján történtek. A helybeliek szept. 1-én és 2-án, a vidékiek pedig 3-án és 4-én irattak be.

Jöllehet a vall.- és közokt. miniszterium e tanévre is megengedte, hogy azon osztályokban, melyeknek területe 60 □-méternél nagyobb, a tanulók száma a törvényes maximális számot (60) 8-czal meghaladhassa, mégis el kellett utasítanunk több ifjút, kik az I., II. és V. osztályra jelentkeztek. Később, folyamodás útján még néhány tanuló fölvételét engedélyezte a miniszterium, minek folytán a beirt tanulók száma 861-re emelkedett s így a mult tanévi létszámot ötten meghaladta. A beirtok közül 845 ny. rendes, 16 pedig magántanuló volt.

Az alsóbb osztályok nagy népessége szükségessé tette a már évek előtt föllállított párhuzamos osztályok föntartását s így a tanintézet ez évben is 13 osztályra volt beosztva. Az első osztálynak két-, a második, harmadik és negyediknek egy-egy párhuzamos osztálya volt.

Szept. hó 5-én nyitottuk meg a tanévet a Szentlélek ünnepélyes segítségével hívásával, a tanítást pedig 6-án kezdtük meg.

Az előadások az egész tanéven át reggel 8, május, június és szeptember hónapban délután 3, a többi hónapokban pedig 2 órakor vették kezdetüket.

A róm. kath. ifjúság a téli időszak kivételével naponkint szt. misét hallgatott, mely után vasár- és ünnepnapokon keresztény tanításban részesült; az előirt időben elvégezte a szt. gyónást és áldozást, megtartotta a nagyheti sz. gyakorlatokat, jelen volt az egyházi körmeneteken, továbbá I. Ferencz József dicsőségesen uralkodó apostoli királyunk és Erzsébet királyné ő felsége legmagasb névnapján, úgyszintén koronáztatásuk évfordulóján tartott ünnepélyes szent miséken.

Nem kath. vallású ifjaink saját lelkészeiktől nyertek vallási oktatást, megjelentek egyházi ünnepeiken s lelkészeik felügyelete alatt végezték előírt vallási kötelességüket.

Az iskolai fegyelmi szabályokat a tanév folytán kétszer olvastuk föl és magyaráztuk meg az ifjúságnak, miután már előbb, mindjárt a beírások alkalmával, a szülőkkel és szállásadókkal írásban is közöltük azokat.

A nevelés-oktatásban szükséges egyöntetű eljárás végett a kitűzött időben megtartottuk az előírt tanácskozmányokat s az iskola szellemi és tanulmányi életére vonatkozó minden ügyben a vallás- és közokt. miniszterium által kiadott Középiszkolai Rendtartást, tantervet és az erre vonatkozó utasításokat követtük.

Tankönyveket kizárólag a felsőbb tanhatóságtól ajánlott vagy engedélyezett munkákat használtuk.

A tanári személyzetben még a tanítás megkezdése előtt változás történt, nevezetesen Finda Antalt a rózsahegy, Balogh Sándort pedig a m.-szigeti gymnasiumhoz helyezte át a kegyesrend kormánya s helyükbe Vörös Mátyás r. és Rózsa Lajos h. tanárokat rendelte intézetünkhöz, az előbbit a váci főgymnasiumból, az utóbbit pedig a budapesti tud. egyetem bölcsészeti tanfolyamáról.

A tanári testületből többen az intézet falain kívül is érvényesítették munkásságukat. Így Fekete Ipoly, Varjú János és Váradi Károly a helybeli állami főreáliskolában a latin nyelvet tanították, Timina Ödön az alsófokú ipariskolában a közismereti tárgyakat adta elő, Schandl Miklós pedig mint a meteorológiai állomás vezetője működött.

Mások irodalmi munkásságot fejtettek ki. Így Pap János „Semlyékeink s ezek tenyésztete“ című természetrajzi értekezést írt a Dugonics-társaság 1898. évi Évkönyvébe. Kovács ev. János több kisebb költeményt tett közzé részint a lapokban, részint önnállóan, továbbá mint bíráló működött a Dugonics-társaság szépirodalmi osztályában. Zsér Endre egyházi beszédekért írt a „Hitszónoklati Folyóiratba.“

Váradi Károly az Alföldi Tanítóegyesületnek 1898. február 2-án Szeged város székházának dísztermében lefolyt Eötvös-ünnepén „Az iskola két főnehézsége“ címen tartott felolvasást, mely megjelent a „Népnevelők Lapja“ 1898-iki 7. és 8. számában. Külső munkatársa a „Budapesti Hirlap“-nak s a dr. Pecz Vilmos által szerkesztett „Ókori Lexicon“ című műben a római magánrégiségeket dolgozza fel.

Dr. Jászai Rezső a következő címeken közölte irodalmi működését: Emléklapok a kegyes-tanítórend történetéből. Szeged, 1897. — Limitációk 1602., 1675. és 1686-ból. Történelmi Tár, 1898. III. — Egy levéladat a Majthényi család levéltárához. Történelmi Tár, 1898. II. — Van-e másvilág? Magyar Szemle, 1897. 25. — Bibliás emberek. Magyar Szemle, 1897. 29. — A statisztika világából. Magyar Szemle, 1897. 43. — Csendes

anarchisták. Barsi Ellenőr, 1897. 33. — A szellemek világa. B. E., 1897. 38. — Egy adat az élettanból. B. E., 1898. 4. — Szomorú barátság. B. E., 1898. 7. — 1848. márczius 15. B. E., 1898. 11. — Feltámadás. B. E., 1898. 15. — Átöröklés. B. E., 1898. 25. — Reményteljes ifjúság. Népszövetség, 1897. 38. — Szebb jövő hajnala. Népsz., 1897. 40. — Ítélet és kegyelem. Népsz., 1897. 42. — Nemzeti hanyatlás. Népsz., 1898. 9. — Alleluja. Népsz., 1898. 15. — Emlékezés a „kegyes iskolák“ háromszázados multjára. Felolv. — Az alkotmányos és független Magyarország megalapítása. Felolv.

A szegedi tankerület kir. főigazgatója, nsgos és főt. dr. Platz Bonifác úr a tanév folytán több ízben szerencséltette intézetünket látogatásával: szept., decz. és junius hónapokban, midőn a pótló, javító és rendes érettségi vizsgálatokon elnökölt s decemberben, midőn rendes évi látogatását végezte. Ez utóbbi alkalommal hat napot (9—14.) töltött körünkben s többször meghallgatta minden egyes osztályban úgy a tanárok előadásait, mint a tanulók feleleteit; tüzetesen megvizsgálta a szer- és könyvtárakat s látogatása végeztével az intézet anyagi és szellemi állapotáról szerzett tapasztalatait a 14-én tartott ülésen közölte a tanári karral, a midőn egyszersmind a legnagyobb elismeréssel nyilatkozott a tanári kar működéséről s az intézet kormányzásáról.

Az érettségi vizsgálatok jun. 1—5. napjain folytak le szintén a tanker. kir. főigazgató úr elnöklete alatt.

Junius 13-án végeztük a vallástani vizsgálatokat, melyeken nsgos és ft. Vargha Ferencz apát, belvárosi plébános úr, mint püspöki biztos elnökölt.

A többi tantárgyakból a nyilvános rendes tanulókat jún. 15—24. napjain, a magántanulókat pedig valamennyi tantárgyból 17-én és 18-án vizsgáltuk meg.

Jún. 29-én osztottuk ki az iskolai bizonyítványokat és zártuk be a tanévet hálaadó isteni tisztelettel.

Az intézet egészségügyi viszonyai az egész tanévben kielégítőek voltak. Tek. dr. Gyuritz Sándor, I. ker. orvos úr többször meglátogatta intézetünket; mindjárt a tanév kezdetén végezte a himlőoltást, majd később háromszor a szemvizsgálatot.

Örömmel jegyezzük föl intézetünk történetébe, hogy szegénysorsú jó tanulóink segélyezésére és jutalmazására ez évben is többen adakoztak. Így nsgos és ft. dr. Kiss János, pápai kamarás, egyetemi tanár úr 150 frtot küldött egy jó magaviseletű s elömenetelű, szegedi születésű, róm. kath. vallású, szegény ifjú számára: nsgos és ft. Debreczeni János egrí apát-kanonok úr 10 aranyat bocsájtott az igazgatóság rendelkezésére, hogy abban két szegedi születésű, jó magaviseletű és elömenetelű, róm. kath. vallású tanulót részesítsen. Egyéb adományok, melyek a Segély-egyletnek vagy az Önképző-körnek küldettek, alább ezek rovataiban vannak föltüntetve.

Intézetünket e tanévben is többen szerencséltették látogatásukkal. Szept. hó 25-én Zsilinszky Mihály államtitkár úr ő méltóságát üdvözöltük falaink közt,

ki dr. Platz Bonifác tanker. kir. főigazgató és dr. Lázár György h. polgármester úr kíséretében látogatta meg iskolánkat. Megnézte az osztályokat, a szer- és könyvtárakat s végül az intézet gazdag levéltárát, mely kiválóan lekötötte a történettudós figyelmét. Távozásakor elismeréssel nyilatkozott az intézetről, mely, mint mondá, másfél századon át nemcsak a kultúra terjesztésében, de a délvidék magyarosításában is megbecsülhetetlen szolgálatokat tett hazánknak.

Április hó 24—29. napjain végezte az intézetben látogatását a kegyes-tanítórend főnöke ngos és ft. Frank Ferencz kir. tanácsos úr. Meghallgatta minden osztályban az ifjak feleleteit s a tanárok előadásait; beható figyelemmel vizsgálta meg az intézeti ügykezelést s közvetlen tapasztalásból merített magának tudomást az iskola szelleméről, fegyelmi, tanulmányi és anyagi állapotáról. Látogatása végeztével őszinte atyai szeretettel köszönte meg a tanári karnak, hogy az ifjúságot a kegyesrend hagyományos szellemében neveli s lelkére kötötte e szellem buzgó ápolását.

Látogatásából, mely még a nagybecskereki és a temesvári főgymnasiumra is kiterjedt, május hó 8-án érkezett székhelyére, Budapestre, láztól betegen, teljesen kimerülve. Ezen időtől rohamosan fogyott ereje s környezete szorongó szívvel nézett a gyorsan közelgő percz elé, mely a lassan haladklót kínos szenvedésétől megváltja. „21-én 1/2 10 órakor bekövetkezett a halál szomorú pillanata s a szeretett rendfőnök halálküzdelem nélkül végsőt sóhajtvá, visszaadta nemes lelkét Teremtőjének.”

Temetésén, máj. 23-án intézetünket a kegyesrendi ház főnöke s a gymu. igazgatója képviselte; ifjúságunk pedig itthon jelen volt a boldogult lelki üdvéért tartott ünnepélyes gyász-szt. misén.

Iskolai ünnepélyt e tanévben ötöt rendeztünk, nevezetesen 1897. okt. 4-én Ő cs. és apost. kir. Felsőge ama legfelsőbb elhatározása alkalmából, mely szerint ezer éves hazánk nagyjait szoborművekkel örököltette meg; december 8-án ünnepeltük a kegyesrendi iskolák háromszázados jubileumát; márczius 15-én az 1848. évi nagy események félszázados emlékűnnepét; április 15-én a történetünkben korszakalkotó 1848-iki törvények szentesítésének 50-ik évfordulóját; május 15-én pedig Szentséges Atyánk XIII. Leo pápaságának 20-ik évfordulóján rendeztünk alkalmi ünnepélyt. — Az ünnepélyek leírása alább, az Önképzőkör rovatában olvasható.

Végül fölemlítjük, hogy május hó 29-én résztvett intézetünk a szabadkai kerületi tornaversenyen s azon díszoklevelet nyert.

B) Felsőbb hatóságoktól érkezett fontosabb leiratok.

1897. évi 19,413. tanácsi sz. Szeged város hatósága elrendeli, hogy az 1897/8. tanév kezdetén felemelt tandíjak három egyenlő részben fizetessenek le az igazgatóságnál.

1897. évi 34,656. miniszt. sz. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium elrendeli, hogy a millenniumról szóló törvényezikk az iskolában állandóan kifüggesztve legyen.

1897. évi 991. főig. sz. A szegedi tankerület kir. főigazgatója tudatja, hogy a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter Nováky Bertalan szegedi főgymn. rajztanárnak szorgalmas és sikeres munkásságáért elismerését nyilvánítja.

1897. évi 74,173. miniszt. sz. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium megengedi, hogy a szegedi főgymnasiumban az 1897/8. tanévben osztályonként 68 tanuló vétessék föl.

1897. évi 62,866. miniszt. sz. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter meghagyja, hogy iskolai ünnepély tartassék Ő cs. és apost. kir. Felsője azon legfelsőbb elhatározása alkalmából, mely szerint az ezer éves magyar állam történetének kiválóbb alakjait a művészet alkotásaival örökítteti meg.

1897. évi 451. sz. a Szeged szab. kir. város főispánja értesíti az igazgatóságot, hogy Ő cs. és apost. kir. Felsője a legmagasabb születésnapja alkalmából a főgymnasiumi tanári kar részéről nyilvánított üdv- és szerencsekívánatot legmagasabb köszönetének kifejezése mellett legkegyelmesebben tudomásul venni méltóztatott.

1897. évi 27,819. tanácsi sz. Szeged szab. kir. város hatósága értesíti az igazgatóságot, hogy a főgymnasium természetrajzi szertárában ideiglenesen elhelyezett dr. Feichtinger-féle növénygyűjteményt a városi muzeumba helyezi át s megbízza a muzeum igazgatóját, hogy a gyűjteményt leltár mellett vegye át a gymnasium igazgatóságától.

1897. évi 37,560. miniszt. sz. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium megküldi az 1883. évi XXX. trv. cz. 37. §-a alapján a középiskolai igazgatók számára kiadott „Utasítást.“

1898. évi 157. főig. sz. A szegedi tankerület kir. főigazgatósága tudatja, hogy a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter köszönetet mond dr. Kiss János csanádegyházmegyei áldozár s egyetemi tanárnak, továbbá Witkovszky Lajos Budapest fő- és székváros mérnökének a szegedi főgymnasium részére tett adományaikért.

1898. évi 10,810. miniszt. sz. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter a kegyesrendiek vezetése alatt álló szegedi városi főgymnasium tanári karának buzgó és eredményes működéseért elismerését nyilvánítja.

1898. évi 13,537. miniszt. sz. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter április hó 11-ikét az állandó iskolai ünnepek sorába igtatja s elrendeli, hogy e napot, melyen dicső emlékezetű V. Ferdinánd királyunk az 1848-ik évi korszakot alkotó törvényeket szentesítette, a nagy alkalomhoz méltó módok mellett üljön meg az intézet.

1898. évi 7,816. tanácsi sz. Szeged sz. kir. város hatósága meghívja a

tanári kart és az ifjúságot az 1848-ik évi korszakalkotó események 50-ik évfordulóján, márcz. 15-én, a Klauzál-téren rendezendő városi ünnepélyre.

1898. évi 7,510 tanácsi szám. Szeged sz. kir. város hatósága a főgymnasium 1897/8. tanév tanügyi szükségleteire a tandíjkból 2876 frtot engedélyez.

C) Ifjúsági segélyző-egyesület.

A segélyző-egyesület 1897. október 3-án alakult meg és 1898. május hó 19-én tartotta záró-gyűlését. A lefolyt iskolai évben a következő választott tisztviselők végezték az egyesület munkáját: elnök: Polgár Péter VIII. o. tanuló, főjegyző: Andrássy Ákos VIII. o. tanuló, titkár: Telbisz Jenő VIII. o. tanuló, pénztárnok: Márky Imre VII. o. tanuló, ellenőr: Bohn Antal VII. o. tanuló, aljegyzők: Andrássy Kálmán és Löffler Géza VI. o. tanulók, főkönyvtárnok: Árvay Ferencz VI. o. tanuló, alkönyvtárnok: Malina Lajos V. o. tanuló.

Ezen iskolai évben a segélyző-egyesületnek tagjai voltak a **VIII. osztályból**: *Andrássy Ákos*, Brommer Ödön, Búza László, Cserei Gedeon, Csernyi Kálmán, Csoma István, Deli Géza, Dózsa Imre, Döme Gyula, Fodor István, Fridrich András, Gerber Hugó, *Geyer Henrik*, Gönczi Elemér, *Grüner Manó*, Hubacsek Béla, Leitner Kálmán, Martinu Lajos, Plechl József, *Polgár Péter*, Rosenfeld Richard, *Salamon Gyula*, Schreiber Jakab, Szárnyas Kálmán, *Szegheő Gábor*, Szigeti Károly, *Telbisz Jenő*, Tengg Ferencz, Török Béla és Várnay Dezső. A **VII. osztályból**: Beleszlin Vladimir, *Bohn Antal*, Bosnyák László, Dragon Gyula, Drágits Vladimir, Gábrriel János, *Gombos Lajos*, Gruber Jenő, Hetey Gyula, Ivánkovits Imre, Katona András, Kelemen Kálmán, Knöpfler Rezső, Kovács Soma, Krzepelka Jenő, Luczay Livius, Lulay Mátyás, Mayer György, *Márky Imre*, Pekl Mihály, *Reök István*, Rósa Ernő, *Schaar Elemér*, *Widter Hermann* és Zsótér Ferencz. A **VI. osztályból**: *Andrássy Kálmán*, *Árvay Ferencz*, Balta Koriolán, Bistyák Ferencz, Böck Rezső, Bundi János, Domokos László, Donavell János, Dudás György, *Fráter Zoltán*, Gábrriel János, *Grasselly Károly*, Grün Vilmos, Hahn Alajos, *Huszka Ernő*, Járosy Dezső, *Kohn Emil*, Léva György, *Löffler Géza*, Lukhaub Gyula, Mogán István, Nekich Richard, Niklos Károly, Paulovits Sándor, Ring György, Schaar Kornél, Sümegi Ödön, Telbisz Géza, Telbisz Károly, Tóth Gyula és Vály Viktor. Az **V. osztályból**: Berez János, Bizek Dezső, *Büchler Géza*, Gedeon Richard, Herzogh Gyula, Hevesi György, *Issekutz Gergely*, Jankovits Béla, Katona Dávid, Kálló István, Keczkés Pál, Koreck Iván, Landesberg Jenő, Landgraf Rezső, Latinovits Márius, Laux József, *Lázár László*, Lindl Zsigmond, *Malina Lajos*, Nagy László, Návay László, Pulitzer János, Rostos Nándor, Schlesinger Ernő, Schwarcz Béla, Srányi János, Sümegi Gyula, Szénássy György, Székesi Ferencz, Szivessy

Lehel, Tóth Gyula, Vadász József, Vedres Béla, Végh Guidó, *Wagner Gyula* és Zápori Viktor. A **IV. A. osztályból**: Aigner Károly, Apró Elemér, Berwanger Henrik, Blaustein Márk, Bosnyák József, Csányi Mátyás, Csokonay Károly, Franzl György, Fromm János, Gräber Gyula, Grünbaum József, Hartner József, Holub Dezső, Kopasz János, Kovács József, Landgraf Tivadar, *íjf. Nagy István, Pallmann Péter*, Paskesz Ernő, Pick Lajos, Popper Nándor, Rosenfeld Viktor, Szabó László és *Szivessy Tibor*. A **IV. B. osztályból**: Bayer Miklós, Bokor József, *Eisner Manó*, Huller Antal, Karg. Dezső, Kohn József, Oross Sándor, Polyák Mihály, Schéner Oszkár, *Szakáll József*, Varga Lukács, Vetye Ferencz és Weil Jenő.

Az egyesület tőkéje, mely a Szeged-Csongrádi Takarékpénztárban van elhelyezve, ezen iskolai évben 583 frt 09 krral gyarapodott, a mely összeggel az alaptőke 10,566 frt 55 krra emelkedett; e gyarapodást jótékony adományok és tagdíjak teszik.

Az adományok ezen iskolai évben a következők: tek. Witkovszky Lajos, fővárosi mérnök úrtól 100 frt, a Szeged-Csongrádi-Takarékpénztártól 60 frt, a Szegedi Kereskedelmi és Iparbanktól 20 frt, gyűjtésmaradék 30 frt 62 kr, az érettségít végzett ifjaktól 108 frt 47 kr., Várnay Dezső, VIII. oszt. tanulótól 6 frt, Ofner Jenő, VIII. oszt. tanulótól 2 frt, Fischer Ödön, Makai Endre, Schlesinger Ernő, Schwarcz Béla és Szivessy Lehel, V. oszt. tanulóktól 5 frt; összesen 332 frt 9 kr.

A tagdíjából 159 tag után 2 forintjával befolyt 313 frt, mely összeg — a segélyezésre fordított 67 frt levonásával 251 frt — és az ajándékok a jelen évi gyarapodást tüntetik föl.

Az egyesület tankönyvtárát használható könyvajándékaikkal növelték: Stampfel K. pozsonyi könyvkiadó 72 darab, Lampel R. budapesti könyvkiadó 10 darab, Brandstetter Arthur műegyetemi hallgató 26 darab, Csoma István, VIII. oszt. tanuló 30 darab, Faludy Ferencz, VIII. oszt. tanuló 1 darab, Grünér Manó, VIII. oszt. tanuló 6 darab, Leitner Kálmán, VIII. oszt. tanuló 9 darab, Salamon Gyula, VIII. oszt. tanuló 3 darab, Takács Antal, VIII. oszt. tanuló 2 darab, Várnay Dezső, VIII. oszt. tanuló 29 darab, Rósa Ernő, VII. oszt. tanuló 2 darab, Timsák Béla, VII. oszt. tanuló 1 darab, Grasselly Károly, VI. oszt. tanuló 4 darab, Fráter Zoltán, VI. oszt. tanuló 5 darab, Jungen Emil, V. oszt. tanuló 3 darab, Jungen Aladár, V. oszt. tanuló 2 darab, Gyuritzza Olga, V. oszt. tanuló 4 darab, Issekutz Gergely, V. oszt. tanuló 4 darab, Návay László, V. oszt. tanuló 3 darab, Széll Ákos, V. oszt. tanuló 3 darab, Lakatos Károly IV. oszt. tanuló 5 darab, Szabó András, IV. oszt. tanuló 5 darab, Mőga László, III. A. oszt. tanuló 2 darab iskolai könyvvvel.

Az egyesületnek segélyezés céljából rendelkezésére állottak: az alaptőkének a mult évre eső kamatai: 396 frt 45 kr., a jelen évi tagdíjából: 67 frt, összesen: 463 frt 45 kr., mely összegből 42 tanulót 352 forinttal segélyezett, a megmaradt 111 frt 45 krt pedig tankönyvek vételére és

beköttetésére fordítja; ezen fölül 108 tanulónak 1022 darab tankönyvet osztott ki használatra.

Kedves kötelességünknek tartjuk itt is kifejezni köszönetünket azon nemeskebiü emberbarátoknak, a kik a hazai műveltség előmozdításához ez uton is hozzá járulni szivesek voltak.

D) Önképző-kör.

Az önképző-kör 1897. szept. hó 26-án kezdette meg működését 108 taggal, a kik dicsőre méltó buzgósággal és szorgalommal használták föl az eszközöket, melyeket az önképző-kör nyújtott. A körnek ügyeit az alakuló gyűlésen választott tisztviselők intézték, elnök: Hencz Károly, VIII. oszt. tanuló, jegyző: Fridrich András, VIII. o. tanuló, pénztárnok: Gönczi Elemér, VIII. o. tanuló, főkönyvtárnok: Grüner Manó, VIII. o. tanuló, első titkár: Schütz Antal, VII. o. tanuló, második titkár: Becker János, VII. o. tanuló, alkönyvtárnok: Márky Imre, VII. o. tanuló.

Az ifjúsági önképző-körnek cél-szerű és sikerrel járó munkájában hathatós támaszul és buzdításul szolgált a tanári karnak érdeklődése a kör ügyei iránt, a mennyiben tanácsaival és útmutatásaival elősegítette az önmunkálkodás sikerét és gondoskodott arról, hogy a rendes tanítás közben fölmerült elvek itt is érvényre jussanak. Ezeken kívül voltak a körnek olyan jótévi is, a kik az ifjúság szorgalmának és előmenetelének jutalmazásához anyagi áldozatokkal járultak; névszerint: a Szegedi Takaré- és Hitel-részvénytársaság 10 frtot, ft. Pap János, kegyesrendi házfőnök és főgymn. tanár úr 15 frtot, ft. Szinger Kornél, főgymn. tanár úr 5 frtot, t. Czapik Gyula úr, helybeli könyvkereskedő 4 darab könyvet, továbbá 10 frtot és 6 darab könyvet ajánlottak föl a körben kifejtett munkálkodás jutalmazására. Ezekhez járul még az önképző-köri pályamunkák jutalmazására tett „Bakos Pali-alapítvány“-nak a jelen iskolai évre eső kamata 8 frt.

Ezen több részről nyilvánuló érdeklődéstől kisérve, végezte az önképző-kör működését a szeptember 26-án tartott alakuló gyűléstől kezdve 29 gyűlésen át 1898. május hó 22-ig, a mikor munkálkodását ünnepélyes gyűléssel fejezte be. Mint az elmúlt iskolai években, úgy a mostaniban sem hiányoztak egyes jelentékenyebb mozzanatok, melyek a kör beléletére és tevékenységének fokozására élénkítő hatással voltak: így november 14-én ünnepélyes gyűlést szentelt *Dugonics András* emlékezetének, december 19-én gazdag és tartalmas tárgysorozatban nagy lelkesültséggel ünnepelte *Vörösmarty Mihályt*, márczius 6-án nagy epos-költőnknek, *Arany Jánosnak* érdemeit méltatta, ápril 17-én pedig a hazafiúság egykor kedves dalnokának, *Garay Jánosnak* emlékezetét újítá fel. Ezen önképző-köri ünnepélyek a következő tárgysorozatok szerint mentek végbe:

I. A szegedi főgymn. önk. kör *Dugonics-ünnepélyének* tárgysorozata 1897. nov. 14-én d. u. 2 órakor.

1. Erkel. *Hymnus*. Énekli az önk. köri énekkar.
2. *Dugonics emlékezete*. Mondja: Hencz K. VIII. o. tanuló.
3. *A politikai viszonyok Dugonics fellépésekor; Dugonics politikai czélzatai*. Irta és fölolvassa: Sonnenfeld A. VIII. o. tanuló.
4. Szász K. *Dugonics emlékezete*. Szavalja: Várnay D. VIII. o. tanuló.
5. *Dugonics „Etelka“ című regényéből, Etelka jelleme*. Irta és fölolvassa: Grüner M. VIII. o. tanuló.
6. *Részlet Dugonics „Bátori Mária“-jából*. Szavalja: Andrássy Á. VIII. o. tanuló.
7. *Az intrikus Dugonics „Etelká“-jában*. Irta és felolvassa: Jantsovits J. VIII. o. tanuló.
8. Nagy S. *Dugonics emléke*. Szavalja: Traum P. VII. o. tanuló.
9. *Dugonics „Bátori Mária“-ja*. Fejtegetés. Irta és felolvassa: Takács A. VIII. o. tanuló.
10. *Dugonics érdeme a matematikai nyelv magyarosítása körül*. Irta és felolvassa: Faludy F. VIII. o. tanuló.

11. Bognár. *A költő halálára*. Énekli az önk. köri énekkar.

II. A szegedi főgymn. önképző-kör *Vörösmarty-ünnepélyének* tárgysorozata 1897. decz. 19-én d. u. 2 órakor.

1. *Vörösmarty emlékezete*. Irta és felolvassa: Hencz K. VIII. o. tanuló.
2. *Vörösmarty „Zalán futása“-nak bevezetése*. Szavalja: Andrássy Á. VIII. o. tanuló.
3. *Vörösmarty. „A két szomszéd vár.“* Szépt. fejtegetés. Irta és felolvassa: Grüner M. VIII. o. tanuló.
4. *Részlet Vörösmarty „Marót bán“-jából*. Szavalja: Márky Imre VII. o. tanuló.
5. *Vörösmarty hazafias lyrája*. Irta és felolvassa: Hodács Ágoston VIII. o. tanuló.
6. Gyulai Pál. *A szózatról*. Szavalja: Várnay Dezső VIII. o. tanuló.
7. *Vörösmarty nyelve, különös tekintettel a „Csongor és tündé“-re*. Irta és felolvassa: Dózsa I. VIII. o. tanuló.
8. *Vörösmarty. Élő szobor*. Szavalja: Gönczi E. VIII. o. tanuló.
9. *Vörösmarty „Salamon“ című költeményének széptani ismertetése*. Irta és felolvassa: Engel S. VIII. o. tanuló.
10. *Vörösmarty. Petike*. Szavalja: Búza L. VIII. o. tanuló.

III. A szegedi főgymn. önképző-kör 1898. márczius 6-án d. u. 2 órakor *Arany-ünnepélyt* tart a következő tárgysorozattal:

1. *Arany János emlékezete*. Mondja: Hencz K. VIII. o. tanuló.
2. *Arany. Ráchel siralma*. Szavalja: Márky I. VII. o. tanuló.
3. *Arany hazafias lyrája*. Irta és felolvassa: Perhács S. VIII. o. tanuló.

4. Arany. *Széchenyi emlékezete*. Szavalja: Gönczi E. VIII. o. tanuló.
5. Arany *mint ballada költő*. Irta és felolvassa: Hubacsek B. VIII. o. tanuló.
6. Arany. *Hídatás*. Szavalja: Várnay D. VIII. o. tanuló.
7. Arany. „Buda halálá“-nak *fejtegetése*. Irta és felolvassa: Hodács Á. VIII. o. tanuló.
8. Arany. *A bajus*;. Szavalja: Robicsék H. VIII. o. tanuló.
9. Arany *kisebb költői elbeszélései*. Irta és felolvassa: Plechl J. VIII. o. tanuló.
10. Arany. *Fiamnak*. Szavalja: Andrásy Á. VIII. o. tanuló.
11. Arany „Toldi“-ja. Irta és felolvassa: Telbisz I. VIII. o. tanuló.
12. Arany. *Tetemre hívás*. Szavalja: Simon K. VII. o. tanuló.

IV. A szegedi főgymn. önképző-kör *Garay-ünnepélyének* tárgysorozata 1898. ápr. 17-én d. u. 2 órakor.

1. *Garay emlékezete*. Mondja: Fridrich A. VIII. o. tanuló.
2. Garay. *Hasszán*. Szavalja: Várnay D. VIII. o. tanuló.
3. Garay „*Szent László*“-nak *aesth. fejtegetése*. Irta és felolvassa: Telbisz J. VIII. o. tanuló.
4. Garay. *Kont*. Szavalja: Andrásy Á. VIII. o. tanuló.
5. *Garay hazafias lyrája*. Irta és felolvassa: Schütz A. VII. o. tanuló.
6. Garay. *A; obsitos*. Szavalják: Búza L. és Robicsék H. VIII. o. tanuló.

7. Garay. „*Az Árpádok*“ *című költemény-cyclusának ismertetése*. Irta és felolvassa: Traum Péter VII. o. tanuló.

8. Várady. *Garay emlékezete*. Szavalja: Gönczy Elemér VIII. o. tanuló.
A jelen iskolai év folyamán önképző-körünk négy alkalommal lépett a nyilvánosság elé, hogy ily módon is kifejezést adjon tiszteletének és ragaszkodásának azon kiváló szellemek iránt, kik a keresztény művelődés terén vagy a haza boldogításában szerzett érdemeikkel vívták ki a kortársaknak és az utódoknak tiszteletét.

Az ifjúság atyja, *Calaxanxi szent József* 1597-ik évnek őszén nyitotta meg iskoláját Rómában és vetette meg alapját azon tanítóröndnek, melynek tagjai hazánk földjén már 256 év óta nevelik és tanítják a rájuk bízott ifjúságot. A kegyes-tanítóröndi iskolák három százados fennállását 1897-ik évi december hó 8-án ünnepeltük. Nagy közönség élénk érdeklődése kísérte az ünnepély minden egyes darabját, mely a következő rendben ment végbe. Az önképzőköri énekar zenekiséret mellett a Hymust énekelte, mire a főgymnasium igazgatója megnyitotta az ünnepélyt. Erre az önképzőköri zenekar Verdi „Nyitányát a Nabucodonozor cz. dalműhöz“ adta elő, a mely után Hencz Károly VIII. o. tanuló Pap Jánosnak „Kalazanti szent József emlékezete“ című szép költeményét szavalta el, majd „Hymnus a kegyes iskolák fennállásának háromszázados évfordulójára“ című ének következett

az önképzőkori énekkar lelkes előadásában. Erre dr. Jászai Rezső főgymn. tanár a „Kegyes iskolák“ háromszáz éves multját ismertette, rajzolván röviden a kort, melyben létrejöttek, megjelölte a helyet, melyet elfoglaltak s föltüntette a viszontagságok sorozatát, melyeket túlélték. Ezután Márky Imre VII. o. tanuló szavalta el Váradi Antalnak „Regina coeli“ című költeményét, melyet Erdélyi Sándor VIII. o. tanuló zongorán kísért. E kellemes szavalatot követte Beethoven „Isten dicsősége“ című fönséges éneke, melyet az önképzőkori énekkar szabatosan adott elő. A tetszésnyilvánulás megszűnte után Várnay Dezső VIII. o. tanuló szavolata következett, nagy hatással adta elő Váradi Antalnak „A strassburgi harangok“ cz. költeményét. Befejezte az ünnepélyt az önképzőkori zenekar a „Kisfaludy-induló“ lelkes előadásával.

Intézetünk második ünnepélye is örömnép volt, politikai szabadságunk ünnepe. Márczius hó 15-én *az 1848. évi márcziusi események 50-ik évfordulója alkalmából* az összes ifjúság jelenlétében a következő módon ment végbe ezen ünnepélyünk. Az ifjúság az önképzőkori zenekartól kísérvé Erkel „Hymnus“-át énekelte, a melynek elhangzása után dr. Jászai Rezső főgymn. tanár az alkotmányos és független Magyarország megalapítását rajzolta meg az 1848-iki márcziusi események keretében, különösen kiemelvén márczius 15-ikének fontosságát. E szép és lelkes beszédttől keltett hangulatot még fokozta az önképzőkori énekkar a „Talpra magyar“ elénekklésével. Midőn a lelkesültség hangjai lecsillapultak, Gönczi Elemér VIII. o. tanuló Jakabnak „Márczius 15.“ című költeményét szavalta el, mire a lelkes hangulat ismét megújult. Ezután az önképzőkori énekkar a „Hunyadi-induló“-t énekelte a zenekar kíséretében, melyet Simon Kálmán VII. o. tanuló szavolata követett, nagy hatással adván elő Petőfinek „A magyar ifjakhoz“ cz. költeményét; erre az önképzőkori zenekar egy indulót adott elő, mely után Tóth Imre VIII. o. tanuló Petőfinek „A magyarok Istene“ című költeményét szavalta. A szavalat hatása alatt föllelkesült ifjúság az önképzőkori zenekar kíséretében a „Szózat“-ot énekelte, a melylyel az ünnepély véget ért.

A politikai átalakulás tényét, a társadalmi haladásnak és a szabadságnak biztosítékait „a nagy idők emberei“ törvénybe foglalták; *az 1848-iki korszakalkotó törvények szentesítésének ötvenedik évfordulóját* április hó 15-én ünnepelte intézetünk a város közönségének nagy részvételével. Az önképzőkör énekkara Wimmernek „Hazánk“ című szép énekével nyitotta meg az ünnepélyt, a melynek elhangzása után Hencz Károly VIII. o. tanuló Pintér Kálmánnak költeményét szavalta el „Nagy idők tanúi“ címmel; e nagy hatást keltett szavalatot „Francia nyitány“ követte, melyet az önképzőkori zenekar adott elő. Erre Várnay Dezső, VIII. oszt. tanuló Vörösmartynak „Szózat“-ját szavalta, mialatt az énekkar a szomszédos kápolnában ugyanezen ódát énekelte; a szép és lelkes szavalatot s a vele összevágó szabatos éneket köztetszés kísérte, a mire dr. Jászai Rezső főgymn. tanár mondotta el ünnepi

beszédét, a melyet meg-megszakított a közönségnek ki-kitörő lelkesedése. Az önképzőkori énekkar énekelt ezután Schumann „Élj őseink hazája“ cz. dalát, melyre Traum Péter VII. o. tanuló szavalata következett, előadta Petrinek „A branyiszkói pap“ című költeményét; midőn a lelkes hangulat zaja lecsillapodott, az önképzőkori zenekar Dopplernek „Benyovszky“ című dalművből egyveleget adott elő, melynek elhangzása után Gönczi Elemér VIII. o. tanuló M. Kovács Gyulának költeményét, az „Árpád siri álmát“ szavalta el, növelte e szavalatnak hatását Petőfinek „Nemzeti dal“-a, melyet az önképzőkori énekkar zenekiséret mellett énekelt, mire Márky Imre VII. o. tanuló Pósnak „Ezer év“ című költeménye elszavalásával gyönyörködtette a hallgatóságot, melyet Erdélyi Sándor VIII. o. tanuló zongorán kísért. Befejezte az ünnepélyt az önképzőkori zenekar egy szép indulónak megfelelő előadásával.

A kereszténység tanítója és pásztora, *XIII. Leo pápa* a múlt év végén áldozópapságának 60-ik, a jelen év elején pápaságának 20-ik évét töltötte be. A hitnek és bölcseségnek pápája örömmünneplésnek volt tárgya nemzetek, fejedelmek és kormányok részéről egyaránt. Intézetünk ifjúsága ezen alkalmából május hó 15-én hálaadó szent mise után nagyszámú vendég jelenlétében tartott ünnepélyvel fejezte ki tiszteletét és ragaszkodását Krisztus Urunk földi helytartója iránt. Az ünnepély az önképzőkori énekkarnak „Ünnepi ének“-ével vette kezdetét, a melyet Várnay Dezső VIII. o. tanulóknak igazán ünnepi szavalata követett, előadta Komócsynak „XIII. Leo jubileumára“ című költeményét. A köztetszés elhangzása után az önképzőkori zenekar Händelnek „Largo“-jával gyönyörködtette a jelenlevőket, mire Schütz Antal VII. o. tanuló olvasta fel szépen megírt tartalmas dolgozatát „XIII. Leo áldásos működésé“-ről; erre következett Mayrhofernek „Boldogasszony Anyánk“ című gyönyörű éneke, melyet Erdélyi Sándor VIII. o. tanulóknak harmonium-játéka mellett Szénássy László V. és Berwanger Henrik IV. A. o. tanulók énekeltek; a közönség meghatottságát csak fokozta az a szép szavalat, melyet ezután hallottunk: Andrassy Ákos VIII. o. tanuló Váradi Antalnak költeményét „Az ezüst fátyol legendáját“ adta elő. Majd az önképzőkori zenekar Bachnak „Tavaszbédése“ című kellemes darabját játszotta, mire Sáfrán József tanár mondotta el ünnepi beszédét, melynek elhangzása után Simon Kálmán VII. o. tanuló könyekre indító szavalata következett, előadta Endrődi Sándornak „A czelli búcsú“ című költeményét, melyet zongorán Erdélyi Sándor VIII., harmoniumon Járosy Dezső VI. o. tanulók kísérték, a közbeeső „Oh életünk reménye“ kezdetű éneket pedig egy kis vegyes kar énekelt. E szép ünnepély Mendelssohn indulójával ért véget, melyet az önképzőkori zenekar nagy hatással adott elő.

Az önképző-kör munkássága dicséretes szorgalomról és eredményről tesz tanuságot. A tagok munkakörét 348 tárgy tölté ki: ezek között van 67 komoly prózai felolvasás: értekezés, fejtegetés, elmélkedés, méltatás és

ismertetés, 1 elbeszélés, 83 költemény — köztük 44 epigramma — 8 műfordítás, 68 bírálat, 4 ellenbírálat, 95 komoly és 13 víg szavalat. A tagok közül leginkább kitűntek szorgalmukkal a VIII. osztályból: Andrassy Ákos, Búza László, Faludy Ferencz, Fridrich András, Gönczi Elemér, Grüner Manó, Hencz Károly, Hodács Ágoston, Jantsovits Jenő, Martinu Lajos, Polgár Péter és Várnay Dezső. A VII. osztályból: Becker János, Márky Imre, Schütz Antal, Simon Kálmán, Sőregi Mátyás és Traum Péter. Az önképző-kör tagjai dicséretes buzgóságot fejtettek ki a zene és ének terén is, a mennyiben az ünnepélyes gyűlések tárgysorozatát az alkalmakhoz mért ének- és zenedarabok előadásával tették változatosabbá; a megtanult zene- és énekdarabok száma 31, a melyeknek megtanításában kifejtett buzgalmukért Erdélyi Sándor és Leitner Kálmán, VIII. oszt. tanulók ft. Pap János kegyesrendi házfőnök és főgymn. tanár úr adományából 5—5 frtnyi jutalomban részesültek.

A kör május hó 8-án szavalmati versenyt rendezett, a melyen hatan komoly, négyen víg darabokkal léptek föl; az előbbieket ötven jutalomban, egy pedig dicséretben, az utóbbiak valamennyien jutalomban részesültek. A komoly szavalmatok közül első volt Várnay Dezső, VIII. oszt. tanuló szavalmata, a ki jutalmul ft. Pap János, főgymn. tanár úr 5 frtnyi adományát nyerte; a második jutalom: Radó „Költők albuma“ Márky Imre, VII. oszt. tanulóé; a harmadik jutalmat: Erődi „Fáraók országa“ című könyvet Andrassy Ákos, VIII. oszt. tanuló kapta; a negyedik jutalmat: Erődi „Utazásom Szicília és Malta szigetén“ című könyvet Simon Kálmán, VII. oszt. tanuló nyerte; az ötödiket: Gyulai „Egy régi udvarház utolsó gazdája“ című könyv Gönczi Elemér, VIII. oszt. tanulóé; Reök István, VII. oszt. tanuló dicséretben részesült. A víg szavalmatok közül Búza László, VIII. oszt. tanulóé volt az első, jutalma: „Tompa Mihály összes költeményei“; a második Robicsék Henrik, VIII. oszt. tanulóé, jutalma: Hankó-Szterényi „Természet-tudományi olvasmányok“; a harmadik Ackermann János, VII. oszt. tanulóé, jutalma: Bite Pál „Egyszerű emberek“ című elbeszélések; végül a negyedik Tóth Imre, VIII. oszt. tanulóé, jutalma: Margitay Gábor emlékiratai.

Az önképző-kör tagjainak munkásságát általában véve a komolyság és érdeklődés jellemezte, az előbbi az írásbeli dolgozatok nagy számában és tanulókhöz mért értékükben, az utóbbi az önképzőköri gyűlések látogatásában nyilvánult: ugyanezen gondosság volt az uralkodó a szavalmati darabok megválasztásában is. Főlemlíthető még itt az a szorgalom és komolyság is, melylyel az egyes szavalmatokat a szaválás után szóbelileg megbírálták.

Ezekon kívül a tanári kar, hogy az ifjak munkálkodását az iskolai tanulmányokkal még inkább kapcsolatban tartsa és a követendő irányt a tárgyak meghatározásával még biztosabban megjelölje, a különböző tanszakok köréből pályatételeket tűzött ki.

A meghatározott időig 10 tételről 19 dolgozat adatott be, melyek közül

16 jutalomra, 1 pedig dicséretre érdemes; 2 figyelmen kívül maradt. A tételek és pályanyertes kidolgozóik a következők:

1. Miért köteleességünk kath. hitünkhöz ragaszkodnunk? Értekezés. Három dolgozat foglalkozott a kérdéssel, az első közülök az, melynek jeligéje: „Én vagyok az út, az igazság és az élet.“ Jutalma 5 frt. Szerzője: Schütz Antal, VII. o. tanuló; a másodiknak jeligéje: „Ugyanaz tegnap és ma és mindörökké.“ Jutalma 4 frt. Szerzője: Traum Péter, VII. o. tanuló; a harmadiknak jeligéje: „A hit üdvünknek kulcsa.“ Jutalma 2 forint. Szerzője: Szárnyas Kálmán, VIII. o. tanuló.

2. A hazafias érzés jellemző sajátosságai Vörösmarty, Petőfi, Arany és Tompa lyrai költeményeiben. Három dolgozat pályázott; az elsőnek jeligéje: „Az volt a tavasz, negyvennyolcz tavasza.“ Jutalma 5 frt. Szerzője: Hodács Ágoston, VIII. o. tanuló. A másodiké: „Hazádnak rendületlenül.“ Jutalma Hoitsy „A mi az embert környékezi.“ Szerzője: Sőregi Mátyás, VII. oszt. tanuló. A harmadik dicséretre méltó, jeligéje: „Boldoguljon a magyar hazája.“ Szerzője: Czibula Antal, VIII. o. tanuló.

3. Vörösmarty „Eger“ cz. hőskölteménye a hazafiúi erények szempontjából. Fejtegetés. Egy jó dolgozat pályázott. Jutalma 5 forint. Jeligéje: „A nemzet Isten képe lesz.“ Szerzője: Traum Péter, VII. o. tanuló.

4. Arany és Goethe mint ballada írók. Párhuzam. Egy sikerült dolgozat adatott be. Jutalma 5 frt. Jeligéje: „Das Lied, das aus der Kehle dringt . . .“ Szerzője: Szegeheő Gábor, VIII. o. tanuló.

5. Horatius erkölcsi- és életnézetei. Jellemzés. Egy jó és egy hibás dolgozat pályázott. Az elsőnek jutalma a „Bakos Pali“-alapítv. 1897—98-iki kamata 8 frt. Jeligéje: „Engem a Styx vize nem borít el.“ Szerzője: Martinu Lajos, VIII. o. tanuló.

6. A görög történetírás ismertetése különös tekintettel Herodotos, Thukydides és Xenophonra. Két basonló értékű dolgozat foglalkozott a tétellel. Jutalmuk 2—2 frt. Az egyiknek jeligéje: „Θάλασσα, Θάλασσα.“ Szerzője: Martinu Lajos, VIII. o. tanuló; a másiknak jeligéje: „A történelem az élet mestere.“ Szerzője: Gönczi Elemér, VIII. o. tanuló.

7. Magyarország hatása az európai államokra az Árpádház kihaltáig. Két sikerült dolgozat pályázott. Az első az, melynek jeligéje: „Nagy volt hajdan a magyar.“ Jutalma 3 frt. Szerzője: Martinu Lajos, VIII. o. tanuló; a másodiknak jutalma Shakspere vegyes művei. Jeligéje: „Hazám dicső nagy ősei.“ Szerzője: Grüner Manó, VIII. o. tanuló.

8. A légkör víztüneményei. A beadott két jó dolgozat közül az első az, melynek jeligéje: „A természet örök könyvét forgatni ne szünjél.“ Jutalma 3 forint. Szerzője: Szárnyas Kálmán, VIII. o. tanuló; a másodiknak jutalma 2 frt, jeligéje: „Die Welt ist, wie ein Buch.“ Szerzője: Martinu Lajos, VIII. o. tanuló.

9. A gömb és részei. Két jutalomra érdemes dolgozat érkezett be. Az

elsőnek jeligéje: „Noli turbare circulos meos.“ Jutalma 3 forint. Szerzője: Mosonyi Emil, VIII. oszt. tanuló; a másodiknak jutalma 2 forint, jeligéje: „Munka az erény forrása.“ Szerzője: Mihályffy László, VII. o. tanuló.

E dolgozatok jutalmazására a kör 51 frtot és 2 drb könyvet fordított, a mely jutalmak közül 8 frt alapítványból, 25 frt és a két könyv ajándékból, 18 frt pedig az önképző-kör vagyonából került ki; ugyancsak ajándékból telt ki az ének- és zenéért adott 5—5 frtnyi, valamint a szavalatokért kiadott 8 könyv és 5 frtnyi jutalom is.

A pályázatok eredményét a május hó 22-én tartott zárógyűlésen hirdettük ki, mely alkalommal az ifjúságunk munkálkodása iránt érdeklő közönség megjelenése oly nagy volt, hogy a különben tágas díszterem kicsiny volt befogadására. Azon nagy veszteségnek hatása alatt, a mely a kegyes-tanítórendet szeretett főnökének Frank Ferencznek május 21-én történt halálával érte, ezen zárógyűlést a már megszokott ünnepélyességgel nem tarthattuk meg, hanem az ének- és zenedarabok, valamint a víg szavalat mellőzésével csak azon szükséges tények föltüntetésére szorítkoztunk, a melyek az önképző-kör egész évi munkálkodását szemléltetik. Eidenmüller Elemér, VII. oszt. tanuló jól fogalmazott és hangulatos dolgozatot olvasott föl ily czímmel: „Nemzeti lyránk jelleme 1825---1867-ig“; majd Grüner Manó, VIII. oszt. tanuló olvasta föl a titkári jelentést, melyben az önképző-kör munkálkodásáról kaptunk világos képet, ezután Fridrich András, VIII. oszt. tanuló mondotta el beszédét, kiemelvén különösen azt a szellemet, mely az önképző-körben uralkodott, végül buzdító szavakkal fordult a jövő önképző-kör tagjaihoz, hogy az elődöket szorgalomban és sikerben fölülmulni igyekezzenek. E beszéd után Várnay Dezső, VIII. oszt. tanulónak szép szavolata következett, előadta Poó Edgarnak „A holló“ czimű költeményét. Utolsó tárggyul Schütz Antal, VII. oszt. tanuló olvasta fel a pályadolgozatok eredményéről szóló jelentést, melyet már fölebb közöltünk. A boldogult rendfőnök temetésén a fővárosban levő igazgató helyettese, Cserép Sándor, főgymn. tanár elismeréssel emelé ki a kör egész évi munkálkodását s azt a buzgalmat és eredményt, melyet a pályadolgozatok elkészítésében fölmutatott, majd köszönetet mondott a kör jótevőinek adományaikért, a megjelent nagyszámú közönségnek megtisztelő érdeklődéseért s a kör vezető tanárának fáradozásáért. Az önképző-kör tevékenységében kifejtett nagyobb szorgalmukért jutalomban részesültek: Hencz Károly, VIII. oszt. tanuló az önképzőkör ezüst-érmét, Fridrich András, VIII. oszt. tanuló a „Kisfaludy-díjat“ 21 forint értékű magyar szépirodalmi művet, Várnay Dezső, VIII. oszt. tanuló, az önképzőkör bronzérmét kapta. A gyűlés végeztével a közönség a rajzterembe vonult, hogy ott a főgymn. ifjúságnak közszemlére kiállított rajzait megtekintse.

Az önképző-kör tagjainak elég gazdag és változatos tartalmú könyvtár állt rendelkezésükre, mely a mult iskolai év végén 1143 művet tartalmazott 1754 frt 2 kr. értékben, a jelen évi gyarapodás 18 mű 31 frt 20 kr. értékben

s így a könyvtár jelenleg 1161 műből áll 1785 forint 22 krajczár értékben. A könyvtár gyarapodásának részletes kimutatása az „Ifjusági könyvtár“ czim alatt van közölve.

Az önképző-kör ezen iskolai évben előfizetett a Magyar Nyelvőrre, a Századokra, a Történelmi Életrajzokra, a Philologiai Közönyre, a Természettudományi Közönyre és Pótfüzeteire és tagja volt a M. T. Akadémia könyvkiadó vállalatának.

Ezekben tüntettük föl röviden az ifjusági önképző-kör jelen iskolai évi működését.

E) Gyorsíró-kör.

A Gabelsberger-Markovits-féle gyorsírást művelő főgymn. gyorsíróiskola XXI. alakuló gyűlését az igazgató megbízásából Varjú János körvezető tanár jelenlétében tartotta meg. Tisztviselők lettek:

Előadók: Schütz Antal és Becker János VII. o. tanulók.

Jegyző: Czibula Antal VIII. o. tanuló.

Pénztáros: Schreiber Jakab VIII. o. tanuló.

Könyvtárosok: Tóth Imre VIII. és Timcsák Béla VII. o. tanulók.

Lapok levelezője: Martinu Lajos VIII. o. tanuló.

A megalakuláskor 104 tanuló jelentkezett, a kik között 35 haladógyorsíró volt. Évközben kimaradt 6, év végeig maradt 98 tanuló. Az év folyamán 4 közgyűlés, havonként pedig egy beszámoló ülés volt. A haladók és kezdők 28 gyakorló órában foglalkoztak az önképzéssel. A körnek 21 év alatt 1822 tagja volt.

A körnek a tagsági díjából befolyt jövedelmét versenyírások díjazására, könyvtárgyarapításra és jutalmazásokra fordítottuk.

A gyorsíró-kör ezen évi történetében nevezetesebb mozzanatok:

1. Az évenként szokásos *budapesti írásversenyre* az idén is küldöttünk versenyzőket: Becker János VII., Kohn Emil VI. és Tóth Imre VIII. o. tanulókat. Az 1898. márczius 27-én, Budapesten, megtartott orsz. gyorsírásversenyen *Kohn Emil* VI. o. tanulónk hozta el a *vidékiek első díját, egy db tíz koronás aranyat* a 150 szótagú és *elismerő oklevelet* a 180 szótagú diktatum gyors és szabatos leírásáért. *Becker János* és *Tóth Imre* díszművet és elismerő oklevelet érdemeltek.

2. Az 1898. évre az *Orsz. Magyar Gyorsíró-egyesület* által hirdetett u. n. *korrekt-stenogramm* versenyen is szépen megállták helyüket tanulóink, a mennyiben *hatau első díjat, nyolczan* pedig a *második díjnak* megfelelő dicsérő okmányt nyertek. Az előbbieik közé tartoznak: Bacsó Gyula, Kohn Emil VI., Schütz Antal VII., Martinu Lajos, Perhács Sándor, Tóth Imre VIII. o. tanulók. A dicsérő okmánynyal kitüntettek pedig: Makai Endre V., Koczka Elemér, Lukhaub Gyula, Szabó József VI., Becker János, Timcsák Béla, Widter Hermann VII. és Czibula Antal VIII. o. tanulók.

3. 1898. febr. 13-án a szokott időben ez idén is megtartottuk a *Gabelsberger-émlékünnepet* az igazgató és Cserép Sándor tanár elnöklete mellett. Az emlékünnep a következő rendben folyt le:

a) Megnyitó beszédet mondott a körvezető tanár.

b) Tóth Imre VIII. o. tanuló szavalta Márki Imre VII. oszt. tanuló pályanyertes ódáját. (Egy Gabelsberger szellemét magasztaló költeményre ez alkalommal tűzött ki első ízben díjakat a körvezető tanár. Eredmény: Márki díjat nyert, Hodács Ágoston VIII. o. tanuló dicséretet érdemelt.)

c) „A gyorsírás előnyei tekintettel Gabelsberger rendszerére.“ Értekezés. Írta és felolvasta Schütz Antal VII. o. tanuló.

Az ezután megtartott hármás verseny a következőleg sikerült: A perccenként 120 szótagú diktatum mellett első lett Benisch Arthur VII., második Bacsó Gyula VI., dicséretet kapott Makai Endre V. o. tanuló. A 150 szótagúnál első nyertes Kohn Emil VI. o., második Timcsák Béla VII. o., harmadik Koczka Elemér VI. o. tanuló, Gönczy Lajos VII. o. dicséretes. A 180-asnál első Schütz Antal (jut. 6 kor.), második Becker János VII. oszt., Tóth Imre VIII. o. tanuló pedig dicséretes lett.

A kezdők versenyében szép és szabatos stenogrammért, valamint folyékony olvasásért Nekich Richard VI. o. tanuló érdemelt jutalmat. Szorgalmukért és előmenetelökért elismerést nyertek: Bárkányi Ödön V. o. tanuló, Juhász János IV. B., Kleits János VI. és Schlesinger Andor III. o. tanulók.

4. Fogadalmunkhoz képest Markovits Iván emlékezetét is megünnepeltük f. évi április hó 24-ikén. Az igazgató és Cserép Sándor elnöklő tanár jelenlétében megtartott emlékgyűlés a következő számokból állott:

a) A körvezető tanár megnyitója.

b) Widter Hermann VII. o. tanuló felolvasása Markovitsról.

c) Cserey „Markovits Iván halálára“ című elegiáját Sőregi Mátyás VII. o. tanuló szavalta.

A perccenként 120 szótagú diktatum gyorsírásáért a következő sorrendben jutalmaztattak: Bacsó Gyula VI. és Benisch Arthur VII. o. tanulók. A 150 szótagúnál: Kohn Emil VI., Tóth Imre VIII., Koczka Elemér VI., Timcsák Béla és Widter Hermann VII. o. tanulók.

5. Az évváró vizsgálat után (jun. 23.) a következők érdemelték jutalmazást: Czibula Antal és Schreiber Jakab VIII. o., Becker János és Schütz Antal VII. o., Strubert Jakab és Zacharia Emil VI. o., Nagy István és Rostos Nándor V. o. tanulók.

6. A tanév folyamán a *körvezető tanárt* azon megtiszteltetés érte, hogy a nagynevű *temesvári főgymn. gyorsírókör dísztagjává* választotta. Körünk e kitüntetést nagy lelkesedéssel fogadta és hálásan megköszönte.

7. A kör könyvtára 160 cím, 280 kötet. Az idei gyarapodás 25 cím, 30 kötet és füzet. A könyvtárt 45-en használták. A használati forgalom 235 drb műre terjedt ki.

8. A kör a következő szaklapokat járatta: Budapesti Gyorsíró (8), Gyorsírási Lapok (2), Fővárosi Gyorsíró (2), Debreczeni Gyorsíró (2) és Soproni Gyorsírót (2) példányban. E mellett állandóan tagja az Orsz. Magyar Gyorsíró Egyesületnek.

9. A főgymnasium felsőbb osztályaiban jegyzeteinek készítésénél 65 tanuló használta a gyorsírást.

10. Körünket a lefolyt tanévben a következő szíves adományokban részesítették: *Bódogh János*, okl. gyorsíró és budap. Orsz. M. Gyors. Egyesületi ügyv. igazgató úr, több rendbeli könyv-adományán kívül levélileg azon ígéretet tette, hogy az eddig kezelt alapítványi tőkét (60 frtot) egy-két év alatt annyira kiegészíti, hogy évenként egy 20 koronás aranyat tűzhessen ki a szegedi főgymn. gyorsíró tanulók jutalmazására a budapesti írásversenyeken.

Czapik Gyula, helybeli könyvkereskedő úr Petiscus-Geréb Olympus cz. díszművét adományozta (Kohn Emil VI. o. tanuló nyerte el, mint kitűzött első díjat). *A debreczeni főiskolai gyorsíró-kör* egy „Gyorsírási olvasmányok“ című füzetkét küldött körünknek. *Forrai Soma* úr a szerkesztésben megjelent: Fővárosi Gyorsíró f. é. két első számát és a Magyar Gyorsírás Tankönyvét I. k. küldötte ajándékol. *Tóth Imre* VIII. o. tanuló a Soproni Gyorsíró 1894/5. évfolyamának egy kötetlen példányát adományozta. (A kör költségén díszesen bekötve jutalmul Bacsó Gyula VI. o. tanulóknak nyerte). *Vikár Béla*: „Árpád és Habsburg“ cz. ünnepi költeményét küldötte meg körünknek. *Zápoly Victor* V. o. tanuló egy díszkötésű művet ajándékozott, melyet Nagy István V. o. tanuló kapott jutalmul.

Fogadják a szíves ajándékozók ez úton is hálás köszönetünket.

11. Német gyorsírással is foglalkoztak tanulóink: Kohn Emil, Lukhaub Gyula VI., Schütz Emil, Becker János VII. és Schreiber Jakab VIII. o. tanulók.

12. Kohn Emil VI. o. tanuló tanulmányozta a Nagy Sándor-féle népszerű gyorsírást is, jelét adva a mennél több irányu tanultság megszerzésére irányuló komoly szándékának.

F) A főgymnasium ösztöndíjas és jutalmazott tanulóinak 1897—98. tanévben.

a) Ösztöndíjasok:

1. Domokos László, VI. oszt. tanuló, a Gervay Mihály-féle alapítványból évi 100 frttal.

2. Dögl Adolf, III. A. oszt. tanuló, a budai Mária Terézia-féle alapítványból évi 120 frttal.

3. Janosevity Miklós, IV. A. oszt. tanuló, a Kosztics Péter-féle alapítványból évi 250 frttal.

4. Jungen Emil, V. oszt. tanuló, a Rózsa Ferencz-féle alapítványból évi 100 frttal.

5. Laczkó János, III. A. oszt. tanuló, a Jövedéki birság alapból évi 100 frttal.

6. Luczay Livius, VII. oszt. tanuló, az Elene-Ghiba-Birtha-féle alapítványból évi 200 frttal.

7. Mihályfy László, VII. oszt. tanuló, a Jettin-féle alapítványból évi 80 frttal.

8. Plechl József, VIII. oszt. tanuló, a Mária Terézia-féle alapítványból évi 120 frttal.

9. Sőregi Mátyás, VII. oszt. tanuló, a Rózsa Ferencz-féle alapítványból évi 100 frttal.

10. Takács Ernő, V. oszt. tanuló, a Némethy Ignác-féle alapítványból évi 60 frttal.

11. Tóth Imre, VIII. oszt. tanuló, a Rózsa Ferencz-féle alapítványból évi 100 frttal.

12. Zacharia Emil, VI. oszt. tanuló, a Gozsdu-féle alapítványból évi 160 frttal.

A Makra-féle 85 frtos és a Bonnaz féle 96 frtos ösztöndíjak betöltése folyamatban van.

b) Az intézet jutalmazott tanulói az 1897–98. tanévben.

I. A vallásban tanúsított jeles előmenetelért:

Hencz Károly VIII. oszt. tanuló, az Ebner-féle alapítványból 6 arannyal.

II. A magyar nyelvben és irodalomban tett jeles előmenetelért:

Fridrich András VIII. oszt. tanuló, a Kisfaludy-Társaságtól alapított Kisfaludy-jutalomból 21 frt értékű magyar szépirodalmi művekkel.

III. A magyar nyelv elsajátításában tett jeles előmenetelért:

Schütz Antal VII. oszt. tanuló, a „Magyar Gábor 30 éves tanári működésének emlékére régi tanítványai által tett alapítvány“-ból 22 frt 50 krral.

IV. A magyar történelemben tanúsított jeles előmenetelért:

Plechl József VIII. oszt. tanuló, a „Szinger Kornél és Bakos Pali alapítvány“-ból 25 frttal.

V. Jó magaviselet és előmenetelért:

1. Sonnenfeld Arthur VIII. oszt. tanuló, a „Régi szegedi főgymnasiumi tanulók alapítványá“-ból 44 frttal.

2. Dékány János VIII. oszt. tanuló, a Sobay-féle alapítványból 25 frt 20 krral.

3. Hodács Ágoston VIII. oszt. tanuló, dr. Kiss János adományából 150 frttal.

4. Jantsovits Jenő VIII. oszt. tanuló, a dr. Cajus Gábor és neje Abelesz Regina alapítványából 40 frt 50 krral.

5. Szabó Gyula VI. oszt. tanuló, Debreczeni János, egri apátkanonok adományából 5 arannyal.

6. Kalmár Szilveszter IV. B. oszt. tanuló, a Sobay-féle alapítványból 25 frt 20 krral.

7. Laskovics János IV. B. oszt. tanuló, Pap János, kegyesrendi házfőnök adományából 20 frttal.

8. Nagy Illés III. B. oszt. tanuló, Debreczeni János, egri apátkanonok adományából 5 arannyal.

9. Berényi János II. A. oszt. tanuló, a Cserveny-féle alapítványból 1 frttal.

10. Apró Imre I. C. oszt. tanuló, a Pap József-féle családi alapítványból 100 frttal.

11. Berecz János V., Sztriha Kálmán IV. A., Venetianer Frigyes IV. B., Pohl Károly III. B. oszt. tanulók Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai) budapesti könyvkereskedő adományából egy-egy kötet ifjusági irattal.

12. Jung Mátyás, Klumak Richard III. A., Magyar János, Martin Ferencz III. B., Schneider Károly II. B. oszt. tanulók a Magyar Történelmi Társulat adományából „Az ezredévi országos hét emlékoszlop története“ című mű egy-egy példányával.

13. Több tanuló „Az ezeréves Magyarország multjából és jelenéből“ című könyv és Bakay Nándornak „A más világról“ című felolvasása egy-egy példányával.

Tanári kar.

A) A kötelezett tantárgyak tanárai.

Sorszám	A tanár neve	Tantárgyak, melyeket előadott	Osztályok, melyekben előadott	Heti órái- nak száma	Észrevételek
1	Magyar Gábor	Történelem	VIII.	3	Cz. főigazgató, a főgymnasium igazgatója.
2	Bite Béla	Magyar nyelv Latin nyelv	I. A. I. A. III. B.	19	Az I. A. osztály főnöke, az ifj. kisebb könyvtár gond- noka.
3	Cserép Sándor	Magyar ny. és irod. Latin nyelv Magyar irod. olvasmány, görög irod. és műv. tört. } Szépirás	VI. VIII. V. VI. VIII. II. B.	15	Értekezleti jegyző, a tanári könyvtár gond- noka.
4	Divényi Gyula	Vallástan Magyar nyelv Latin nyelv	I. A. I. B. I. C. I. C. I. C.	19	Hitelemző, az I. C. osztály főnöke.
5	Fekete Ipoly	Vallástan Magyar nyelv Latin nyelv Görög nyelv Szépirás	III. A. II. A. II. A. VIII. II. A.	19	A II. A. osztály főnöke.
6	Dr. Jászai Rezső	Földrajz Történelem	II. A. II. B. VII. IV. A. IV. B. V.	19	Az énekkar fel- ügyelője, a földrajzi szer- tár gondnoka.
7	Kátay Lajos világi	Rajzoló mértan	I. C. III. A. III. B.	7	Főreáliskolai rendes és gym- nasiumi kísé- gítő rajztanár.

Sorszám	A tanár neve	Tantárgyak, melyeket előadott	Osztályok, melyekben előadott	Heti órái- nak száma	Észrevételek
8	Kovács ev. János	Vallástan Magyar nyelv Latin nyelv	IV. A. IV. B. II. B. IV. A. II. B.	18	Hitelemző, a II. B. osztály főnöke.
9	Nováky Bertalan világi	Rajzoló mértan Szabadkézi és geometriai rajz	{ I. A. I. B. II. A. II. B. IV. A. IV. B. V—VIII.	24	A rajz-szertár felügyelője.
10	Orafsik József	Német nyelv Latin nyelv Görög nyelv	IV. B. V. V. VII.	19	Az V. osztály főnöke.
11	Pap János	Számтан Mennyiségтан	II. A. IV. A. V.	11	—
12	Dr. Pécsi Ödön	Magyar nyelv Német nyelv	III. B. IV. B. III. A. III. B. V.	19	A III. B. osztály főnöke.
13	Rozs Lajos	Számтан Phys. földrajz Szépirás	{ I. A. I. B. I. C. II. B. III. A. III. A. I. B.	19	A III. A. osztály főnöke.
14	Sáfrán József	Vallástan Magyar nyelv és irodalom Bölcs. előtan	{ II. A. V. VI. VII. VIII. V. VII. VIII.	19	Hitszónok, az ifj. ön- képzőkör vezetője, az ifj. segélyző-egyesü- let felügyelője, az ifj. nagyobb könyv- tár gondnoka.
15	Schandler Miklós	Számтан Mennyiségтан Phys. földrajz Természettan	III. B. VII. VIII. III. B. VII. VIII.	18	A VII. osztály főnöke, a természettani szertár őre.
16	Szalay István	Magyar nyelv Latin nyelv	I. B. I. B. IV. B.	19	Az I. B. osztály főnöke.

Sorszám	A tanár neve	Tantárgyak, melyeket előadott	Osztályok, melyekben előadott	Heti órá- nak száma	Észrevételek
17	Szinger Kornél	Vallásstan Magyar ny. és irod. Német nyelv Történelem Szépirod.	III. B. VIII. VI. VII. VIII. III. B. I. A.	18	A VIII. osztály főnöke.
18	Timina Ödön világi	Tornázás	I—VIII.	26	A tornaszerek felügyelője.
19	Varjú János	Latin nyelv Görög nyelv Magyar irod. olvasmány. görög irod. és műv. tört.	VI. VII. VI. VII.	19	A VI. osztály főnöke.
20	Váradik Károly	Magyar nyelv Német nyelv Latin nyelv	III. A. IV. A. III. A. IV. A.	18	A IV. A. osztály főnöke, a philológiai szer- tár óre.
21	Vörös Máttyás	Földrajz Történelem	I. A. I. B. I. C. III. A. VI.	19	—
22	Zvér Endre	Vallásstan Természetrájt Mennyiségtan	II. B. IV. A. IV. B. V. VI. IV. B. VI.	19	A IV. B. osztály főnöke, a természetrájt és vegytani szer- tár óre.

Jegyzet. A nem kath. vallású tanulók vallásstanukban saját lelkészeiktől nyertek oktatást.

B) A nem kötelezett tantárgyak tanárai.

Bartos Fülöp, főreáliskolai r. tanár, tanította a francia nyelvet hetenkinti 4 órában.

Varjú János, főgymn. r. tanár, okl. gyorsíró, a gyorsírást hetenkinti 2 órában.

Szögedi Endre, a városi zeneiskola igazgatója, az éneket hetenkinti 2 órában

Nováky Bertalan, főgymn. rajztanár, a szabadkézi rajzot hetenkinti 4 órában.

Előadott tananyag.

Első A. B., és C. osztály.

Osztályfőnökök: A. osztályban: *Bite Béla*, B. osztályban: *Szalay István*,
C. osztályban: *Divényi Gyula*.

Vallástan, hetenkinti 2 órában. A hitről. Az apostoli hitvallás. Az Isten tíz- s az anyaszentegyház öt parancsa. A szentségekről s az imádságról. Tankönyv: Nagy katekizmus. Eger, 1881. Tanár: *Divényi Gyula*.

Magyar nyelv, hetenkinti 6 órában. A hangok. A szók jelentés szerinti megkülönböztetése. A névszók viszonyítása. Ragok és névutók használata. A mondatok nemei. A mondat- és beszédrészek megkülönböztetése. Rendszeres igeragozás. Van, lesz-féle igék. Határozott és határozatlan személyragok. Szóképzés összetétel által és képzőkkel. Képzők csoportosítása. Szócsoportosítás jelentés szerint. Kötőszók. Indulatszók. Mesék, elbeszélések, görög-római és hun-magyar mondák az olvasókönyv nyomán. Értelmes és hangsúlyozott olvasás, tartalmi és nyelvtani fejtegetések, versek beemlézése és elszavalása. Kéthetenkint egy iskolai írásbeli gyakorlat. Tankönyv: dr. Szinnyei, Iskolai magyar nyelvtan, I. r. Budapest, 1891. U. a. Magyar olvasókönyv, I. r. Budapest, 1897. Tanárok: I. A. osztályban: *Bite Béla*, I. B. osztályban: *Szalay István*, I. C. osztályban: *Divényi Gyula*.

Latin nyelv, hetenkinti 7 órában. Írás és olvasás, egyszerű mondatok, a nevek fogalma, a nevek declinációi, a melléknév egyeztetése a maga főnévvel, a melléknévek fokozása, a névmások, a számnevek, elüljárók, a rendes igeajlitás főbb alakjai. A tanultaknak megfelelő fordítások és elemzések. Hetenkint egy iskolai írásbeli gyakorlat. Tankönyv: Pirchala Imre, Latin nyelvtan. Pozsony, 1897. U. a., Latin olvasó- és gyakorlókönyv. Pozsony, 1897. Tanárok: I. A. osztályban: *Bite Béla*, I. B. osztályban: *Szalay István*, I. C. osztályban: *Divényi Gyula*.

Földrajz, hetenkinti 4 órában. Magyarország és Európa államainak természeti viszonyai; ezek főbb topographiai adatai, a városok és vidékek néprajza a lakosok főbb foglalkozásának ismertetésével, nemkülönb a fel-

tünőbb föld- és kőzetnemeknek, jellemző növényeknek s állatoknak szemléltető leírása. Tankönyv: Körösi Albin, Földrajz, I. r. Budapest, 1897. Tanár: *Vörös Mátyas*.

Számтан, hetenkinti 3 órában. A tízes számrendszer. A négy számolási művelet egész számokkal és tizedes törtekkel; a számok oszthatósága, a legkisebb közös többszörös, a legnagyobb közös osztó; a tört, mint hányados és viszony; közönséges törtekkel való számolás. A méter-mórték ismertetése; időszámítás. Tankönyv: Mocnik-Schmidt, Számтан. Budapest, 1897. Tanár: *Roxs Lajos*.

Rajzoló mértan, hetenkinti 3 órában. A síkmértani elemek. Pontok, vonalak és szögek fekvései és mérési viszonyai. A síkidomok — három-, négy- és sokszögeknek — fontosabb tulajdonságai, területök meghatározása. A kör és ahhoz tartozó nevezetesebb egyenesek ismertetése. Mértani díszítmények rajzolása a mértanban tanult idomok felhasználásával, rendszeresen haladó táblarajzok után rajzeszközökkel, majd pedig szabad kézzel. Tankönyv: Landau és dr. Wohlrab, Rajzoló geometria, I. füzet. Budapest, 1890. Tanárok: I. A. és I. B. osztályban: *Nováky Bertalan*, I. C. osztályban: *Kátay Lajos*.

Szépírás, hetenkinti 1 órában. Folyó magyar írás, kis és nagy betűk. Tanárok: I. A. osztályban: *Szinger Kornél*, I. B. osztályban: *Roxs Lajos*; I. C. osztályban: *dr. Pécsi Ödön*.

Tornázás, hetenkinti 2 órában. A rendgyakorlatok, egyszerű szabadgyakorlatok, tornajátékok; szerelvényeken: a tám-, függés- s lengés-gyakorlatok, a magas és távugrás. Tanár: *Timina Ödön*.

Második A. és B. osztály.

Osztályfőnökök: A. osztályban: *Fekete Ipoly*, B. osztályban: *Kovács János*.

Vallástan, hetenkinti 2 órában. A kath. egyház szertartásainak magyarázata. Tankönyv: Ivánkovits János, A ker. egyház szertartásainak és ünnepeinek rövid értelmezése. Szeged, 1837. Tanárok: II. A. osztályban: *Sáfrán József*, II. B. osztályban: *Zvér Endre*.

Magyar nyelv, hetenkinti 5 órában. A fő- és egyszerű mondatok osztályozása, a kijelentés módja és a mondat alakja szerint. Az egyszerű mondat mellékrészei: Jelzők és kiegészítő; a határozók különféle fajtái és osztályozása; az átvitt és képes értelemben használt helyhatározók. Szóegyeztetés. Szóvonzat. Az összetett mondatok és nevei. A mellé és alárendelő mondatok kötőszavai. Az alanyi, tárgyi, jelző és határozó mondatok. Az igemódok és igeidők használata. A mondatok rövidítése. Elbeszélő prózai és költői olvasmányok az olvasókönyv alapján. Az olvasmányok tartalmi magyarázása és azok tartalmának szabadon való elbeszélése. Költemények

szavalása. Kéthetenkint egy írásbeli gyakorlat. Tankönyv: dr. Szinnyei, Iskolai magyar nyelvtan, II. r. Budapest, 1891. U. a. Magyar olvasókönyv, II. r. Budapest, 1891. Tanárok: II. A. osztályban: *Fekete Ipoly*, II. B. osztályban: *Kovács János*.

Latin nyelv, hetenkinti 7 órában. Az alaktan befejezése, főleg: genuszabályok, teljes coniugatio, a szóképzés elemei. A fő- és mellékmondatok megkülönböztetése kötőszók szerint. Összefüggő olvasmányul: A rómaiak történetéből: A római királyokról, 1—18, továbbá 3 mese fordítása és könyv nélkül való megtanulása. A szókincs megfelelő bővítése egyes mondatok és összefüggő olvasmányok alapján, kapcsolatban a szóképzési csoportok összeállításával. Hetenkint egy iskolai írásbeli gyakorlat. Tankönyv: Szepesi-Tóth, Latin nyelvtan, I. r. Budapest, 1887. — Tóth, Gyakorló- és olvasókönyv. Budapest, 1887. Tanárok: II. A. osztályban: *Fekete Ipoly*, II. B. osztályban: *Kovács János*.

Földrajz, hetenkinti 4 órában. Ázsia, Afrika, Amerika, Ausztrália. Ezek természeti viszonyai, topographiai adatok, a városok és vidékek néprajza, a lakosság főbb foglalkozásának ismertetése, a feltűnőbb föld- és kőzetemeknek, jellemző növényeknek s állatoknak lehetőleg szemléltető leírása. Tankönyv: Kőrösi Albin, Földrajz, II. r. Budapest, 1896. Tanár: *dr. Jászai Rezső*.

Számтан, hetenkinti 4 órában. A négy alapművelet közönséges és tizedes törtekkel; rövidített számműveletek, az u. n. számtani műveletek korlátolt pontossággal. Az arányosság fogalmának fejtegetése, olasz számolásmód, egyszerű hármasszabályhoz tartozó föladatok megfejtése a kettős tétel s aránylatok szerint. Mértani viszonyok és arányok elemei; százalékszámítás és egyszerűbb alkalmazásai. Tankönyv: Mocnik-Schmidt, Számтан. Budapest, 1897. Tanárok: II. A. osztályban: *Pap János*, II. B. osztályban: *Rozs Lajos*.

Rajzoló mértan, hetenkinti 3 órában. Testmértani elemek. Az egyenes és síkok abszolút és relatív helyzete. Lapszögek és szögletek. A fontosabb testek — a kocka, hasáb, gúla, szabályos testek, henger, kúp és gömb — tulajdonságai, hálózata, felületének és köbtartalmának kiszámítása, azok hasonlósága, összeillősége és symmetriája. A fönt elsorolt testek mintáinak előállítására. Síkékmények rajzolása a symmetria fölhasználásával, tollal kihúzva. Tankönyv: Landau és dr. Wohlrab, Rajzoló geometria, II. füzet. Budapest, 1890. Tanár: *Nováky Bertalan*.

Szépírás, hetenkinti 1 órában. Magyar írás folytatva, német írás. Tanárok: II. A. osztályban: *Fekete Ipoly*, II. B. osztályban: *Cserép Sándor*.

Tornázás, hetenkinti 2 órában. Rendgyakorlatok: egyszerű és összetett könnyebb szabadgyakorlatok; tornajátékok; szerelvényeken: tám-, függés- és lengés-gyakorlatok; magas távugrás. Tanár: *Timina Ödön*.

Harmadik A. és B. osztály.

Osztályfőnökök: A. osztályban: *Rózs Lajos*, B. osztályban: *dr. Pécsi Ödön*.

Vallástan, hetenkinti 2 órában. Az ó-szövetség története. Tankönyv: Róder Alajos, Bibliai történet. Eger, 1891. Tanárok: III. A. osztályban: *Fekete Ipoly*, III. B. osztályban: *Szinger Kornél*.

Magyar nyelv, hetenkinti 3 órában. A nyelvtan rendszeres áttekintése. A hangsúlyos vers ismertetése. Összefüggő történeti olvasmány; elbeszélő költemények. Szaválás. Kéthetenkint egy írásbeli gyakorlat. Tankönyv: dr. Szinyei József, Rendszeres magyar nyelvtan. Budapest, 1897. U. a. Magyar olvasókönyv, III. r. Budapest, 1897. Tanárok: III. A. osztályban: *Váradi Károly*, III. B. osztályban: *dr. Pécsi Ödön*.

Német nyelv, hetenkinti 4 órában. A leghasználtabb szók begyakorlása egyszerű mondatok alapján. Könnyebb szövegű prózai és verses olvasmányok fordítása és betanulása. Ezek alapján a német nyelvtan hang- és alaktani része rövid kivonatban a gyenge és erős igehajlítással bezárólag. A nyelvtanból a megfelelő magyar mondatok fordítása németre. Kéthetenkint egy iskolai írásbeli gyakorlat. Tankönyv: dr. Szemák, Német nyelvtan, I. r. Budapest, 1897. U. a. Német olvasókönyv, I. Budapest, 1894. Tanár: *dr. Pécsi Ödön*.

Latin nyelv, hetenkinti 6 órában. Szókötéstan. Az infinitivusi és participialis mondat szerkezet gyakorlati ismertetése. Az egyszerű mondat rendszeres tárgyalása. Szótanulás, kapcsolatban az olvasmánnyal. Olvasmányok: De Romulo. De Numa Pompilio. De Tullo Hostilio. De Anco Marcio. De Tarquinio Prisco. De Servio Tullio. De Tarquinio Superbo. De mutatione rei publicae. De bellis adversus Tarquinos gestis. A mondattani szabályoknak megfelelő mondatok és összefüggő olvasmányok fordítása magyarból latinra. Hetenkint egy iskolai írásbeli gyakorlat. Tankönyv: Pirchala Imre, Latin nyelvtan. Pozsony, 1897. U. a. Latin gyakorlókönyv. Pozsony, 1896. U. a. Rerum Romanarum liber. Pozsony, 1896. Tanárok: III. A. osztályban: *Váradi Károly*, III. B. osztályban: *Bite Béla*.

Történelem és politikai földrajz, hetenkinti 4 órában. Az első és második időszakban Magyarország története egészen. A harmadik időszakban: A magyar királyság és Ausztria területe és alkotó részei; a magyar állam népessége nyelv, vallás és foglalkozás tekintetében. A magyar állam anyagi és szellemi műveltsége, alkotmánya, törvénykezése és közigazgatása. Ausztria koronaországainak áttekintése. Közös ügyek. A monarchia nemzetközi képvisellete. Tankönyv: Baróti-Csánki, Magyarország története. Budapest, 1897. Tanárok: III. A. osztályban: *Vörös Mátyás*, III. B. osztályban: *Szinger Kornél*.

Physikai és matematikai földrajz, hetenkinti 2 órában. Physikai

jelenségek : halmaz állapotok, erők, nehézkedés, az egyensúly és mozgás fontosabb jelenetei s főbb törvényei ; a vízről, a levegőről. A hőtan, fénytán, továbbá a villamosság és delejesség tanainak alapvonalai. A földterület physikai jelenségei a szárazon, a vízen, a levegőben. A föld, mint csillag, matematikai fölosztása és méretei, mozgásai ; földövek, évszakok, klíma. Tankönyv : dr. Schmidt Ágoston, Fizika és fizikai földrajz. Budapest, 1896. Tanárok : III. A. osztályban : *Roxs Lajos*, III. B. osztályban : *Schandl Miklós*.

Számítan, hetenkinti 3 órában. Az összetett hármasszabály ; kamatszámolás ; lerovatszámolás ; határidőszámolás ; lánczszabály ; az arányos osztás. Elegyítési föladatak. Tankönyv : Mocnik-Schmidt, Számítan. Budapest, 1897. Tanárok : III. A. osztályban : *Roxs Lajos*, III. B. osztályban : *Schandl Miklós*.

Rajzoló mértan, hetenkinti 2 órában. A szerkesztő síkmértan. Az egyenes vonalú idomok — négyzet, dülény, ferdény, stb. — szerkesztése. A hasonlóság, összeillőség és symmetria fogalmának kibővítése. A mértan alkalmazása a rajzoláshoz és mérésnél. A területek átváltoztatása, tekintettel azok könnyebb kiszámíthatására. Helyszín-rajzok készítése. Tankönyv : Landau és dr. Wohlrab, Rajzoló geometria, III. r. Budapest, 1891. Tanár : *Kátay Lajos*.

Tornázás, hetenkinti 2 órában. Rendgyakorlatok ; egyszerű és összetett szabadgyakorlatok ; tornajátékok ; szerelvényeken : a tám-, függés- és lengés-gyakorlatok ; magas- és távugrás. Tanár : *Timina Ödön*.

Negyedik A. és B. osztály.

Osztályfőnökök : A. osztályban : *Váradik Károly*, B. osztályban : *Zsér Endre*.

Vallás, hetenkinti 2 órában. Jézus Krisztus élettörténete, az apostolok cselekedetei és Palesztina földrajza. Tankönyv : Róder A., Bibliai történet. Eger, 1891. Tanár : *Kovács János*.

Magyar nyelv, hetenkinti 4 órában. A stílus általános törvényei. A prózai és költői stílus különbségei tüzetesen ; a hangsúlyos és mértékes verselés. Költői olvasmány : Arany János Toldi-ja. Prózai olvasmányok : Leírások és elbeszélések, u. m. tárgyrajzok, jelenetek, jellemrajzok, könnyebb életrajzok. Kéthetenkint egy írásbeli házi dolgozat. Tankönyv : dr. Négyesy László, Stiliztika, I. r. Budapest, 1897. — Arany János, Toldi. Magyarázta Lehr A. Budapest, 1892. Tanárok : IV. A. osztályban : *Kovács János*, IV. B. osztályban : *dr. Pécsi Ödön*.

Német nyelv, hetenkinti 3 órában. Szótanulás etymologikus csoportokban. A német társalgási nyelvben leginkább használt kifejezések és szólásmódok, kérdések és feleletek alakjában tárgyak szerint csoportosítva.

Könnyebb szövegű prózai és verses olvasmányok fordítása és betanulása. Ezek alapján a német nyelvtan hang- és alaktani részének rendszeres előadása a szóképzéssel bezárólag. A mondattan elemei. Magyar mondatok fordítása németre a nyelvtani anyag begyakorlására. Kéthetenként egy iskolai írásbeli gyakorlat. Tankönyv: dr. Szemák, Elméleti és gyakorlati német nyelvtan, II. r. Budapest, 1897. U. a. Német olvasókönyv, II. r. Budapest, 1892. Tanárok: IV. A. osztályban: *Váradi Károly*, IV. B. osztályban: *Oraftsik József*.

Latin nyelv, hetenkinti 6 órában. Az idő- és módtannak rendszeres tárgyalása; oratio obliqua; a latin periodus gyakorlati ismertetése. Prózai olvasmányok: De Veiorum expugnatione. (1—10.) De Fabiis. Quomodo Galli Romam occupaverint (1—20). A prosodia és metrika előrebocsátása után költői olvasmány Ovidiusból: De quattuor humani generis aetatibus. Hetenkint egy iskolai írásbeli gyakorlat. Tankönyv: Szepesi-Tóth, Latin nyelvtan, II. Budapest, 1887. Dr. Tóth, Latin olvasókönyv. Budapest, 1892. Tanárok: IV. A. osztályban: *Váradi Károly*, IV. B. osztályban: *Szalaty István*.

Történelem, hetenkinti 3 órában. A hajdankori népek rövid ismertetése; a görögök, a rómaiak története és társadalmi élete a császárság koráig. Tankönyv: Vaszary. Egyetemes világtörténet, I. r. Budapest, 1895. Tanár: *dr. Jászai Rexső*.

Természetrajz, hetenkinti 3 órában. Ásványtan: az ásványok külső és belső tulajdonságai; a chemiai összetételre alapított öt főosztály ismertetése s ezekből az ásványrendszer megállapítása főbb vonásokban. Kőzettan: az egyszerű kőzetek megismertetése ásványtani alapon s az összetettebb kőzetek általánosan elterjedt, nevezetesebb fajai. A geologia alapvonalainak ismertetése. Tankönyv: dr. Róth-Szterényi, Ásvány-, kőzet- és földtan. Budapest, 1890. Tanár: *Zvér Endre*.

Algebra, hetenkinti 3 órában. Bevezetés az Algebrába. Összeadás és kivonás egész számokkal. Sokszorozás egész számokkal, kiterjeszkedve a kéttagúak négyzetének és köbének képzésére. Osztás egész számokkal, kiterjeszkedve a geometriai haladványok képletére. Ugyanazon míveletsorozat történetekkel. Elsőfokú egyenletek egy ismeretlennel. Arányok és aránylatok. Tankönyv: dr. Lutter Nándor. Betűszám. Budapest, 1891. Tanárok: IV. A. osztályban: *Pap János*, IV. B. osztályban: *Zvér Endre*.

Rajzoló mértan, hetenkinti 2 órában. A szerkesztő síkmértan. Görbe vonalú idomok. A körtan kibővítése és az ebbe vágó föladványok; két kör viszonyos fekvése. A legfontosabb görbe vonalak, különösen a kúpszeletek által képződők és azok szerkesztése. Rövid áttekintése a négy osztályban tanultaknak. Tankönyv: Landau és dr. Wohlrab, Rajzoló geometria, III. r. Budapest, 1891. Tanár: *Nováky Bertalan*.

Tornázás, hetenkinti 2 órában. Rendgyakorlatok; összetett szabadgyakorlatok; tornajátékok; szerelvényeken: a tám-, függés-, föllendülés-, lengés-, forgás-gyakorlatok; magas és távugrás. Tanár: *Timina Ödön*.

Ötödik osztály.

Osztályfőnök : Orafsik József.

Vallástan, hetenkinti 2 órában. Dr. Titz A. Kath. vallástan. I. r. Alap-
hittan, Budapest, 1897. Tanár : *Sáfrán József.*

Magyar nyelv, hetenkinti 3 órában. Szerkesztéstan. Az előadás nemei (elbeszélő, értekező és rábeszélő) és formái (folytonos előadás, beszélgetés, dialogus, levél). A szerkesztés két főművelete : I. dispositió. A gondolatok egymásutánja. Az egység, haladás, folytonosság és teljesség a gondolatok sorában. A gondolatcsoportok, a részek rendje (kezdet, közép vég). Az egyes részek szerkezete, különösen a középső rész (tárgyalás) elrendezése az előadás nemei és formái szerint : a leírásban, a jellemrajzban, az elbeszélésben, az értekező és rábeszélő előadásban, a dialogusban, a levélben és a lyrai költeményben. II. A feltalálás (inventio). Költői és prózai olvasmányok, ezekkel kapcsolatban havonként egy házi írásbeli dolgozat. Tankönyv : dr. Négyesy László, Szerkesztéstan. Budapest, 1895. Tanár : *Sáfrán József.*

Német nyelv, hetenkinti 3 órában. A német társalgási és irodalmi nyelvben leginkább használt szók és kifejezések rendszeres tárgyalása és begyakorlása kérdések és feleletek alakjában. Válogatott prózai olvasmányok fordítása és elemzése az alaktalan ismétlésére és a mondattani anyag begyakorlására. Rendszeres mondattan, a megfelelő magyar mondatok fordítása. Herder „Cid“-jéből válogatott románczok fordítása s ezek tartalmának szabad előadása német nyelven. A szebb románczok szavai. A románcz elmélete és története. Herder élete és működése német nyelven. Fordítás magyarból németre Schack Béla szöveggönyve nyomán. Havonként egy írásbeli dolgozat. Tankönyv : dr. Szemák, Német Olvasókönyv, III. r. Budapest, 1894. Ugyanaz : Német mondattan. Budapest, 1891. Tanár : *dr. Pécsi Ödön.*

Latin nyelv, hetenkinti 6 órában. Nyelvtani ismétlések, irálytani és szóbeli gyakorlatok. Prózai olvasmány : T. Livius XXI. 1—60. — Költői olvasmány : Cn. Naevius I. Qu. Ennius II. G. Valerius Catullus IV., VII., VIII. P. Verg. XVIII., XXIII. Qu. Hor. Carm. XXIV., XXXI. A prosodiai és metrikai ismeretek bővítése. — Havonként két órában iskolai írásbeli dolgozat. Tankönyv : Bartal-Malmosi, T. Livii ab urbe condita lib. XXI., XXII. Budapest, 1882. Pirchala Imre, Anthologia latina. Budapest, 1891. Tanár : *Orafsik József.*

Görög nyelv, hetenkinti 5 órában. Attikai alaktan elemei : fő- és melléknevek ragozása, igehatározók, névmások és számnevek, az ω -végezetű rendes igehajlítás megfelelő fordítási gyakorlatokkal. Kéthetenként egy iskolai írásbeli gyakorlat. — Tankönyv : dr. Maywald József, Görög nyelvtan. Budapest, 1895. Ugyanaz : Görög gyakorló-könyv. Budapest, 1893. Tanár : *Orafsik József.*

Magyar irodalmi olvasmány, görög irodalom és művelődés történelem (Görög nyelv helyett), hetenkinti 2 órában. Szemelvények Révay, Virág, Baróti Szabó Dávid és Berzsenyi verseiből. Kazinczy és Berzsenyi levelezései. Kölcsey: Védelem P. J. számára: Magyar Játékszín; Emlékbeszéd Kazinczy felett; A magyar nyelv ügyében. Kármán munkáiból: Előszó az Urania I., II. kötetéhez. A nemzet csifosodása. Mindezek tartalmi és tárgyi magyarázata, az irodalomtörténeti vonatkozások fölvilágosítása. — Thukydides műve egészének és részének föltüntetése mellett a II. 34—46; 47—54; 59—65. — VI. 8—14; 30—32; VII. 10—17; 42—87. A tartalom kikerekítésén kívül a beszédek szerkezete. A görög állami régiségeknek párhuzamos, időnkint összefoglaló ismertetése, különösen a dórállamok és Athen alkotmányos szerkezete. Tankönyv: dr. Jancsó B., Magyar irodalmi olvasmányok. V. oszt. Budapest, 1890. — Szilasi Móricz, Szemelvények Thukydidesből. Budapest, 1891. — Szerelemhegyi Tivadar. Görög állami régiségek. Budapest, 1891. Tanár: *Cserép Sándor*.

Történelem, hetenkinti 3 órában. A római császárság. A kereszténység alapítása és emelkedése. A barbárok letelepedése a nyugoti birodalomba. A mohamedanizmus. A nyugati császárság megújítása. Új népek bevándorlása és megtelepedése. A hűbériség. A császárság és pápaság küzdelme. Keresztes háborúk. A középkori intézmények bomlása: Tankönyv: Vaszary, Egyetemes világtörténet, H. r. Budapest, 1897. Tanár: *dr. Jászai Rezső*.

Természetráajz, hetenkinti 2 órában. Növénytan. A növények bonczatani szerkezete általános vonásokban. A virágos növények testének külső tagoltsága, lehetőleg élőpéldányokban bemutatva. A növények életfolyama főbb vonásokban. A megismertetett növények csoportosítása a természetes rendszernek megfelelőleg. A nevezetesebb rendszerek s Linné scregeinek megismertetése. A közönségesebb fák s nevezetesebb ipari és gazdasági növények. A növények földrajzi elterjedése, különös tekintettel honunk virányára. Tankönyv: dr. Róth-Schuch, A növénytan alapvonalai. Budapest, 1892. Tanár: *Zsér Endre*.

Mennyiségtan, hetenkinti 4 órában *a)* Algebra. Ismétlések. Elsőfokú egyenletek egy és több ismeretlennel. A kéttagúak magasabb pozitív egész hatványai; Pascal-féle háromszög. Számítási haladvány. Számolás gyökjelekkel. Négyzet-gyök és az ismeretlenek kiszámítása másodfokú egyenletekben. Köbgyök. Tankönyv: dr. Lutter Nándor, Betűszámítás. Budapest, 1891. — *b)* Geometria. A planimetria főtételei. Tankönyv: dr. Lutter Nándor, Mértan. Budapest, 1891. Tanár: *Pap János*.

Szabdkézi és geometriai rajz, (Görög nyelv helyett), hetenkinti 2 órában. Görög szalagdíszek és díszítmények, stilizált levelek. Arabs szalagdíszek és díszítmények; középkori román-, gót-díszítmények; renaissance-díszítmények. A rajzok egyszerű színezéssel készültek, Vidéki Balló és Hauselmann művei nyomán. Tanár: *Nováky Bertalan*.

Tornázás, hetenkinti 2 órában. A rendgyakorlatok, az alsóbb osztályok anyaga bővítve; összetett szabadgyakorlatok; tornajátékok; szerelvényeken a tám-, nyiktám-, függés-, hajlított karonfüggés-, lengés-, forgás-gyakorlatok, magas- és távugrás. Tanár: *Timina Ödön.*

Hatodik osztály.

Osztályfőnök: Varjú János.

Vallástan, hetenkinti 2 órában. A parancsolatokról. Tankönyv: Makra-Rózsa, A kath. vallás tankönyve, II. r. Szeged, 1888. Tanár: *Sáfrán József.*

Magyar nyelv, hetenkinti 3 órában. Rethorika, a prózai műfajok elméleti ismertetése s megfelelő prózai művek olvastatása. Költői olvasmány: Shakspeare Coriolanusa, ennek tartalmi magyarázata a drámai szerkezet föltüntetésével. Havonkint egy házi írásbeli dolgozat. Tankönyv: Névy László, Rethorika. Budapest, 1885. — U. a. Olvasmányok a rhetorikához. Budapest, 1892. Shakspeare, Coriolanus. Ford. Petőfi, magyarázta Névy L. Tanár: *Cserép Sándor.*

Német nyelv, hetenkinti 3 órában. Az előbbi osztály anyagát folytatólag a német társalgási és irodalmi nyelvben leginkább használt szók és kifejezések rendszeres tárgyalása és begyakorlása kérdések és feleletek alakjában. Válogatott prózai olvasmányok fordítása, ezek tartalmának szabad előadása német nyelven, a szöveg elemzése a nyelvtani anyag folytonos ismétlésére. Goethe, Schiller és Bürger válogatott balladáinak fordítása, ezen balladáknak tartalma és széptani elemzése német nyelven. A híresebb balladák szavalata. A ballada elmélete és története a németeknél. A német vers-tan rövid kivonatban. Bürger élete és működése német nyelven. Fordítás magyarból németre Schack Béla szövegek könyve nyomán. Havonkint egy írásbeli dolgozat. Tankönyv: dr. Szemák, Német olvasókönyv, III. r. Budapest, 1894. Tanár: *Szinger Kornél.*

Latin nyelv, hetenkinti 6 órában. Nyelvtani ismétlések és szóbeli gyakorlatok mellett olvastattak: Sall. De coniuratione Cat. 1—12. és De bello Jugurthino 1—84. — P. Verg. Mar. Aen. I. 1—250. és II. egészen. — Cic. de imperio Cn. Pomp. — Az olvasmányok alaki és tárgyi magyarázata, szebb részletek könyv nélkül. A régiség-tani ismeretek kiszélesítése. A tárgyalt írók élete és irodalmi munkássága az illető műfaj többi művelőinek vázlatos ismertetésével. Havonkint két órában iskolai írásbeli dolgozat. Tankönyv: Bartal-Malmosi, Sall. De Bello Jug. Budapest, 1880. — Pirchala, Verg. Aencis. Budapest, 1881. — Köpesdy, Cic. De imperio Cn. Pomp. Budapest, 1894. Tanár: *Varjú János.*

Görög nyelv, hetenkinti 5 órában. Az egész ígétan s az idő- és mód-tan legfőbb pontjai. — Xenophon élete 1—3. Xen. An. I. 1. 1—11. 2. 1—19.

3. 1—13. **4.** 1—5 és 9—18. **5.** 1—6. **6.** 1 és 6—7. **7.** 1—2 és 14—20. **8.** 25—29. Mem. I. 4., 5., 6. (1—10.) II. 1. (21—34.) II. 2., 4. III. 12. IV. 8, — Tankönyv: dr. Maywald József, Görög nyelvtan. Budapest, 1895. U. a. Görög gyakorló- és olvasókönyv, Budapest, 1896. Tanár: *Varjú János*.

Magyar irodalmi olvasmány, görög irodalmi és művelődés történelem. (Görög nyelv helyett), hetenkinti 2 órában. Mindszenti Gábor naplója; Kemény János önéletírásából; Cserei Mihály históriájából: Apaffy és Teleky Mihály, Apor Péter Metamorphosisából; Zrinyi Miklós: A török Afium ellen való orvosság; Pázmány Péter: A magunk ismeréséről. — Iliasból: I., VI., IX., XVIII., XXIII., és XXIV. ének. Odysseiából: I., V., VI., XI., XVI., XVII., XVIII., XXII., XXIII., XXIV. ének. — Görög hitéleti és magánrégiségek, görög művészeti emlékek. — Tankönyv: dr. Jancsó, Magyar irodalmi olvasmányok, II. Budapest, 1891. dr. Csengeri, Homeros Iliása. Budapest, 1891. dr. Gyomlay, Homeros Odysseiája. Budapest, 1891. Szerelemhegyi Tivadar, Görög hitéleti és magánrégiségek és a görög művészet története. Budapest, 1891. Tanár: *Cserép Sándor*.

Történelem, hetenkinti 3 órában. Az új-kor története a bécsi congressusig. A fölfedezések, a tudomány és a művészet újjáéledése. A vallásos reform. A vallásos és a nemzeti háborúk. A fejedelmi absolutizmus kora. A francia forradalom és Napoleon kora. Tankönyv: Vaszary, Egyetemes világtörténet III. r. Budapest, 1895. Tanár: *Vörös Mátyás*.

Természetrajz, hetenkinti 3 órában. Állattan. Az állat életműködései általában. Az állatok szervezetei és szervrendszerei. A hét típus s az ezek keretében levő osztályok rendszeres tárgyalása. A nevezetesebb állatfajok leírása. Az állatok földrajzi elterjedése. Tankönyv: dr. Róth-Váangel, Az állattan alapvonalai. Budapest, 1892. Tanár: *Zvér Endre*.

Mennyiségtan, hetenkinti 3 órában. *a)* Algebra. Ismétlések. A hatványozás általánosítása. (Negatív kitevők és alkalmazásuk a tízes számrendszerben, tört kitevők.) Brigg-féle logaritmuskok; log. egyenletek. — *b)* Geometria. Síkháromszögtan. A hegyes szög függvényei, kapcsolatban a derékszögű háromszög kiszámításával. A szög-függvények értelmezése tetszőleges szögekre. Szögek összegének és különbségének függvényei. Ferdeszögű háromszögek és sokszögek megfejtése. A pont koordinátái. Két pont távolsága. Algebrai kifejezések graphikai ábrázolása. Tankönyv: dr. Lutter Nándor, Betűszám. Budapest, 1891. — U. a. Mértan. Budapest, 1891. Tanár: *Zvér Endre*.

Szabadvézi és geometriai rajz (Görög nyelv helyett), hetenkinti 2 órában. Lapminták után: a renaissance, gót, görög és magyar motívumok díszítmények. Domború minták után: mértani és építészeti jellegű testformák különféle stílus ékítmények, rozetták, stilizált levelek, virágok stb. A rajzok részint színezéssel, részint árnyékolással író és krétával készültek. Vidéki,

Balló, Hauselmann, Várdai és az állami paedagogium gypszöntő műhelyéből szerzett domború minták után. Tanár: *Nováky Bertalan*.

Tornázás, hetenkinti 2 órában. Rendgyakorlatok helyben és menetközben; összetett szabadgyakorlatok; botgyakorlatok; tornajátékok; szerelvényeken: a tám-, nyiktámlengések, hajlítottkarú függésben lengések, föl- és átlendülések, forgások, magas- és távugrás gyakorlatok. Tanár: *Timina Ödön*.

Hetedik osztály.

Osztályfőnök: Schandl Miklós.

Vallástan, hetenkinti 2 órában. A malaszt eszközeiről. Tankönyv: Makra-Rózsa. A kath. vallás tankönyve, III. r. Temesvár, 1887. Tanár: *Sáfrán József*.

Magyar nyelv, hetenkinti 3 órában. A verstani szabályok áttekintése és alkalomszerű ismétlése. A költői műfajok elmélete, tekintettel történeti fejlődésükre. Költői magánolvasmány mellett megfelelő aesthetikai és poetikai értekezések iskolai olvasása. Remekművek taglaló ismertetése. Havonkint egy házi írásbeli dolgozat. Tankönyv: Névy László, Poetika. Budapest, 1892. — U. a. Olvasmányok a poetikához. Budapest, 1885. Tanár: *Sáfrán József*.

Német nyelv, hetenkinti 3 órában. Goethe, Hermann und Dorothea cz. művének fordítása. A mű széptani elemzése és az egyes énekek tartalma német nyelven. Az idyllikus epos és sajátságai. Goethe élete és működése német nyelven. Schiller Wilhelm Tell-jének fordítása. A mű széptani elemzése és az egyes felvonások tartalma német nyelven. A dráma és sajátságai. Schiller élete és működése német nyelven. Válogatott prózai olvasmányok és versek fordítása, ezek tartalma német nyelven, a szöveg elemzése a nyelvtani anyag folytonos ismétlésére. Szébb versek, nemkülönben az olvasott epos és dráma szébb helyeinek szavalata. Fordítás magyarból németre Schack Béla szövegkönyve nyomán. Havonkint egy írásbeli dolgozat. Tankönyv: dr. Szemák, Német olvasókönyv, IV. r. Budapest, 1890. Schnabl, Goethes Hermann und Dorothea. Heinrich, Schiller's Wilhelm Tell. Tanár: *Szinger Kornél*.

Latin nyelv, hetenkinti 6 órában. Nyelvtani ismétlések, irálytani s szóbeli gyakorlatok. Prózai olvasmányok: M. T. Ciceronis or. pro Sex. Rosc. Am. — M. T. Ciceronis epist. Ad Fam. III. 2., IV. 5., V. 7., V. 12., 2. XV. 4—7. 12., XVI. 11. Ad Atticum: I. 19., II. 22., IV. 1., 2. — Költői olvasmány: Verg. Aen. VI. A III., IV. és V. énekből szemelvény. Az olvasmányok alaki és tárgyi magyarázata; szébb részletek könyv nélkül. A régiségtani ismeretek kiszélesítése. A tárgyalt írók élete és irodalmi munkássága az illető műfaj többi művelőinck vázlatos ismertetésével. Fordítás magyarból latinra: Vagács és Schiebinger, Latin irályképző gyakorl. nyomán. — Havonkint 2 órában iskolai írásbeli dolgozat. — Tankönyv: Köpesdy, M. T. Cic.

pro Sexto Roscio Amerino. Budapest, 1894. — Pirchala, Vergili, M., Aen., I—XII. Budapest, 1881. — Jánosi, M. T. Cicero válogatott levelei. Budapest, 1884. — Vagács és Siebinger, Latin irályképző. — Tanár: *Varjú János*.

Görög nyelv, hetenkinti 5 órában. — Homeros, Odysseia. I. VI. XI. — Herodotos: De Arione. De moribus Persarum. De Rhampsinito. De pugna apud Thermopylas. — A mondattan és az irodalomtörténet röviden. Kéthetenkint egy iskolai írásbeli dolgozat. Tankönyv: dr. Csengeri, Homeros Odysseiája. Bpest, 1887. — Dávid, Herodoti-Epitome. Budapest, 1887. — dr. Maywald, Görög nyelvtan. Budapest, 1895. — Tanár: *Orafsik József*.

Magyar irodalmi olvasmány, görög irodalom és művelődéstörténelem. (Görög nyelv helyett), hetenkinti 2 órában. Balassa Bálint költeményeiből; Kurucz dalokból; Gyöngyösi Murányi Venusából; Kisfaludy Sándor Himfy szerelmeiből; Csokonai dalaiból és ódáiból. — Sophokles Antigonéja tartalmi, szerkezeti szempontból. Az ó-kori görög költészet ismertetése. Tankönyv: dr. Jancsó Benedek, Magyar irodalmi olvasmányok. Budapest, 1893. Sophokles, Antigone. Magy. Csiky Gergely Budapest, 1883. — Jebb. R. C., A görög irodalom története. Fordította Fináczy Ernő. Budapest, 1892. Tanár: *Varjú János*.

Politikai földrajz, hetenkinti 2 órában. Európa, Ázsia, Afrika, Amerika államainak történeti vázlata, természeti leírása, ipara, kereskedelme, lakosai, vallás és nemzetiség tekintetében, alkotmánya, honvédelme és gyarmatügyi viszonyai. Tankönyv: Scholtz Albert, Politikai földrajz. Budapest. 1892. Tanár: *dr. Jászai Rexső*.

Természettan, hetenkinti 4 órában. A természettan tárgya és fölosztása. Kinematika, általános dinamika, a szilárd, folyékony és légnemű testek mechanikája. hangtan, fénytán. Tankönyv: Fehér Ipoly, Kisérleti természettan. Budapest, 1892. Tanár: *Schandl Miklós*.

Mennyiségtan, hetenkinti 3 órában. *a)* Algebra. A másodfokú egyenletek elmélete. Másodfokúakra redukálható felsőbb fokú egyenletek. Számítási és mértani haladványok. Kamat-kamatszámítás. *b)* Geometria. A térgeometria tételei; szögletes és gömbölyű testek. Tankönyv: Dr. Lutter Nándor, Betűszámítás. Budapest, 1891. U. A. Mértan, Budapest, 1891. Tanár: *Schandl Miklós*.

Szabdkézi és geometriai rajz (Görög nyelv helyett), hetenkinti 2 órában. — *a)* Szabdkézi rajz. Amennyiben az ábrázoló mértan anyaga megengedte, a graphikus minták után való rajzolás folytatása. — *b)* Az ábrázoló mértan: A pont és egyenesek projectiói, az egyenesek hajlásszögei, a sokszögek projectiói és ezek kölcsönös helyzetének viszonylagos vonatkozásai. A sík ábrázolása, hajlásszögei s új képének projectiója. Adott síkban fekvő pont, egyenes és sokszög projectiói. A síkok nyomai, viszonylagos vonatkozásai. Az egyenesek metszése a síkkal. A leforgatás és alkalmazása. Az elmélettel

párhuzamban feladványok dolgoztattak ki rajzlapokon. — Tankönyv: dr. Fodor László, *Az ábrázoló geometria elemei*. Budapest, 1892. Tanár: *Nováky Bertalan*.

Tornázás, hetenkinti 2 órában. Rendgyakorlatok helyben és menetközben; összetett szabadgyakorlatok; botgyakorlatok; tornajátékok: szerelvényeken: a tám- és nyiktámlengések, hajlított karú függésben lengések, föl- és átlendülések, forgások, magas- és távugrás. Tanár: *Timina Ödön*.

Nyolezadik osztály.

Osztályfőnök: Szinger Kornél.

Vallástan, hetenkinti 2 órában. A kath. egyház történelme, különös tekintettel Magyarországra. Tankönyv: Dedek Cr. Lajos, *A kath. egyház történelme*. Budapest, 1896. Tanár: *Sáfrán József*.

Magyar nyelv, hetenkinti 3 órában. Irodalomtörténet a legrégebb időtől a jelenig. Nyelvészeti és szépészeti fejtegetések. Havonkint egy házi írásbeli dolgozat. Tankönyv: Horváth Cyrill, *A magyar nemzeti irodalom története*. Budapest, 1896. Tanár: *Szinger Kornél*.

Német nyelv, hetenkinti 2 órában. Goethe, *Iphingenie auf Tauris* cz. művének fordítása, széptani elemzése, az egyes felvonások tartama német nyelven. A német irodalom-történetnek vázlatos előadása német nyelven. A főbb mozzanatok, különösen az első és a második virágzási korszak részletesen. A megfelelő szemelvények fordítása és elemzése a nyelvtani anyag folytonos ismétlésére. Fordítás magyarból németre Schack Béla szövegkönyve nyomán. Havonkint egy írásbeli dolgozat. Tankönyv: dr. Szemák, *Német olvasókönyv*, IV. r. Budapest, 1891. Schnabl, *Goethes, Iphingenie auf Tauris*. Tanár: *Szinger Kornél*.

Latin nyelv, hetenkinti 5 órában. Nyelvtani ismétlések, irálytani gyakorlatok. Prózái olvasmány: Augustus trónrajutása, a trónöröklés ügye, Augustus halála. Tiberius trónralépése, magatartása. Augustus végrendelete és temetése. (Tac. Ann. I. 1—10.) Germanicus. A germaniai legiók lázadása, Germanicus beszéde a katonákhoz. (Tac. Ann. I. 35. 40—43.) Germanicus halála. (Tac. Ann. II. 69—79. 82. 83.) A fényűzés meggátlására vonatkozó mozgalom. (Tac. Ann. III. 53—54.) Seianus eselszövései. Drusus halála. (Tac. Ann. IV. 1—2., 4—9.) Livia halála és jellemzése. (Tac. Ann. V. 1—2.) Költői olvasmány: Szemelvények Qu. Horatius Flaccus műveiből. Horatius születése, nevelése, ifjúsága. (Epist. I. 20. Sat. I. 4. 6.) Horatius katonáskodása. (Carm. II. 7.) Horatius és Maecenas. (Sat. I. 9. Carm. I. 20. II. 17. III. 29. Epod. 1.) Horatius sabinumi vagyunkája. (Epist. I. 16. Sat. II. 6. Carm. I. 17. II. 6. III. 18.) Horatius és barátai. (Carm. I. 3. Epist. I. 9.) Horatius erkölcsi és életnézetei. (Carm. I. 1., 22., 31. III. 1., 3., 4., 6., 16., 21, 30. Epod. 2. Epist.

I. 2.) Horatius politikai nézetei. (Epod. 17. Carm. Saec.) Horatius frói méltatása. (De arte poetica 1—178., 295—322.) Havonkint két órában iskolai írásbeli dolgozat. Tankönyv: dr. Gyomlai, Szemelvények P. Corn. Tac. tört. műveiből. Bpest, 1894. Bartal-Malmosi, Qu. Horatii Flacci opera omnia. Bpest, 1893. Tanár: *Cserép Sándor*.

Görög nyelv, hetenkinti 4 órában. Költői olvasmány: A dögvész. Achilleus haragja. (Hom. Iliad. I. 1—450.) Hektor és Andromache. (Hom. Iliad. VI. 120—529.) Hektor és Aias párviadala. (Hom. Iliad. VII. 1—190.) Achilleus a harcz előtt. (Hom. Iliad. XIX. 282—424.) Az Ilias szerkezeti és aesthetikai tárgyalása az egész költeménynek magyarnyelven való olvasása alapján. Prózai olvasmány Sokrates védbeszédéből. (Platon, Apologia, 5—10. 16—22.) Kéthetenkint egy iskolai írásbeli dolgozat. Tankönyv: dr. Csengeri János, Homeros Iliása. Budapest, 1886. dr. Szamosi János, Szemelvény Platon műveiből. Budapest, 1893. Tanár: *Fekete Ipoly*.

Magyar irodalmi olvasmány, görög irodalom és művelődéstörténelem (Görög nyelv helyett), hetenkinti 2 órában. Gróf Széchenyi István „Hitel“-jéből. Vesselőnyi „Balítéletek“ cz. művéből. Kölcsey „Országgyűlési Napló“-jából. Báró Eötvös József „Reform“-jából. Az illető írók életrajzi adatai. Platon: Sokrates védekezése és Kritonja. Platon Államából: Az állam keletkezése. A négy sarkalatos erény az államban. Aristoteles. Nikomachosi ethika. Az ó-kori görög próza és bölcelet rövid története. Tankönyvek: dr. Jancsó Benedek, Magyar irodalmi olvasmányok, IV. Budapest, 1894. Alexander Bernát, Platon és Aristoteles. Budapest, 1893. — Jebb. A görög irodalom története. Budapest, 1892. Tanár: *Cserép Sándor*.

Történelem, hetenkinti 3 órában. Magyarország története, tekintettel a társadalmi és állami viszonyok fejlődésére. Tankönyv: Ribáry-Mangold, Magyarország oknyomozó történelme. Bpest, 1891. Tanár: *Magyar Gábor*.

Természetan, hetenkinti 4 órában. Hőtan, az anyag szerkezete, delezesség, villamosság, a kosmographia elemei. Tankönyv: Fehér Ipoly, Kísérleti természetan. Budapest, 1892. Tanár: *Schandl Miklós*.

Mennyiségtan, hetenkinti 2 órában. Kapcsolástan, kéttagúak hatványozása. A matematika főbb tanainak ismétlése. Tankönyv: dr. Lutter Nándor, Betűszámtan. Budapest, 1891. Tanár: *Schandl Miklós*.

Bölceleti előtan, hetenkinti 3 órában. Psychologia: a lelki élet' mi-volta s megismerésének módszere, a lelki állapotok osztályozása, a képzetek (ismerés), érzelmek (kedély) és vágyak (akarat) psychológiája, a lelki és testi élet viszonya. — Logika: a gondolkodás mibenléte és formái, a logika föl-osztása, az elem és tudománytan. Tankönyv: dr. Klamarik János, Psychologia. Budapest, 1892. — U. a. Logika. Budapest, 1891. Tanár: *Sáfrán József*.

Szabadjézi és geometriai rajz (Görög nyelv helyett), hetenkinti 2 órában. a) Szabadjézi rajz. A mennyiben az ábrázoló mértan anyaga meg-engedte, folytatása a graphikus minták rajzolásának. b) Ábrázoló mértan. A

gúla, hasáb, szabályos testek, kúp, henger és gömb származtatása és ábrázolása s ezek árnyékának szerkesztése. A pont, vonal és sík vonatkozása az elsorolt testekre és hálózatok kifejtése. Az elmélettel párhuzamban, feladványok dolgoztattak ki rajzlapokon. Tankönyv : dr. Fodor László, *Az ábrázoló geometria elemei*. Budapest, 1892. Tanár : *Nováky Bertalan*.

Tornázás, hetenkinti 2 órában. Rendgyakorlatok helyben és menetközben : húzódások és vonulások, összetett szabadgyakorlatok, botgyakorlatok szabadgyakorlatokkal összekötve, tornajátékok. Szerelvényeken : a tám-, nyik-támlengés, menés- és szökésgyakorlatok ; lengés, föl- és átlendülés ; forgásgyakorlatok, magas- és távugrás. Tanár : *Timina Ödön*.

Írásbeli dolgozatok.

I. A magyar nyelvből és irodalomból.

V. osztályban.

Sokrates, A szülők iránti szeretetről. Értekezéssé alakítás. — II. Rákóczy Ferencz halála. Leírás Mikes nyomán. — Mátyás anyja. Elbeszélés Arany nyomán. — Deák Ferencz egyik barátja fiához intézett levelének gondolatmenete. — Arany, Árokháti Lőrincz. Átalakítás elbeszéléssé. — A baráti szeretet okai. Értekezés Aristoteles nyomán. — A Parainesis bevezetése. Ismertetés. — Az anyai szeretet Gyulai, „Pókainé“ cz. balladájában. Ismertetés. — A ballada jellemvonásai Arany „Szondi két apródja“ cz. balladájában. Fejtegetés. — A hazaszeretet Isten oltalma alatt. Értekezés.

A VI. osztályban.

A patriciusok és plebeiusok egymáshoz való viszonya Coriolanus idejében. Történeti rajz. — Miként jár el a költő a történeti anyag feldolgozásában? Fejtegetés Shakspeare „Coriolanus“-a I. és II. felv. alapján. — Halottak napján. Elmélkedés. — Coriolanus tragikuma. Értekezés. — Zrinyi Miklós, a költő, ifjúkori életéből. Az olvasmány alapján. — Kedvesek a rokonok, barátok: de kedvesebb a haza, mely valamennyinek szeretetét egymaga képviseli. Prózai tárgyalás. — A szerkezet feltüntetése Deák Ferencz „Felirati javaslat“-ában. — A munkát a természet szükségessé, a polgári társaság kötelességgé, a megszokás pedig gyönyörűséggé teszi. Kisebb műbeszéd. — Az ész és a szív életének, a hitnek és tudománynak központja az Isten. Értekezés.

A VII. osztályban.

„Két jó van, mi fölött sorsnak nincs semmi hatalma: Szorgalom és az érely, földön az, égben ez áld.“ (Vörösmarty.) Fejtegetés. — Zrinyi keresztény és magyar jelleme a „Szigeti veszedelem“ I—V. énekeiben. Jellemrajz. — Az áthatatlanság tünetényei. Természettani értekezés. — Zrinyi „Szigeti

veszedelmének“ magyar nemzeti jellege. Széptani értekezés. — A monda és rege összehasonlító ismertetése. — A satirikus elemek, Gyulai a „Népszerűség“ cz. költeményében. Széptani értekezés. — Tompa, „A madár fiaihoz.“ Széptani fejtegetés. — Európa anyagi művelődésének főbb okai a XIX. században. Kultur-történeti értekezés. — Julius Caesar tragikus jelleme. Széptani fejtegetés. — A vallás-erkölcsi eszmék a költészetben. Értekezés.

A VIII. osztályban.

A hún monda költői jellege. Fejtegetés. — A keresztény vallás hatása a magyar politikai, társadalmi, tudományos és művészeti életre. Értekezés. — Pázmány Péter mint szónok. Jellemzés. — Gyöngyösi műveinek regényes és lyrai jellege. Fejtegetés. A lég- és tengeráramlatok. Természettani értekezés. — A hadi szervezet fejlődése az Anjouk és a vegyes házakból származott királyok alatt. Történelmi értekezés. — Az „Aurora“ hatása irodalmunkra. Irodalomtörténeti értekezés. — Széchenyi és Kossuth mint író és szónok. Összehasonlító méltatás. — Arany János a ballada Schaksperereje. Széptani értekezés. — A villamosság alkalmazása a gyakorlati életben. Természettani értekezés. — Szigligeti Ede érdemei színművészetünk felvirágoztatása körül. Irodalomtörténeti értekezés. — A népies elem érvényesülése irodalmunkban a jelen században. Irodalomtörténeti értekezés.

II. A német nyelvből és irodalomból.

Az V. osztályban.

Der Zweikampf bei Zamora. Eine Inhaltsaufgabe. — Die Blume und die Wolke. Eine Erzählung. — Winterlandschaft. Eine Beschreibung. — Von dem Stil. Eine Abhandlung. — Elisabeths Rosen. Eine Legende. — Der Handschuh. Eine Inhaltsaufgabe. — Der Scherz. Eine Erklärung. — Der Abend im Walde. Eine Beschreibung. — Das Veilchen. Eine Betrachtung. — Der Plattensee. Eine Beschreibung.

A VI. osztályban.

Seltsamer Spazierritt. Eine Erzählung. — Demosthenes. Eine Charakterschilderung. — Die ungarische Krone. Eine Legende. — Die Uhr. Eine Betrachtung. — Die letzten Worte Hunyadi's. Der goldtragende Strauch. Eine Erzählung. — Die Argonauten. Eine griechische Sage. — Kaiser Karls V. letzte Lebensjahre. Eine Inhaltsaufgabe. — Die Bürgerschaft. Eine Inhaltsaufgabe. — Die Bewohner der Siebenbürger Schneeberge. Eine Sittenschilderung.

A VII. osztályban.

Antigone. Eine griechische Sage. — Die Exposition in Goethes „Hermann und Dorothea.“ Eine Gliederung. — Ein Schiffbruch. Eine Beschreibung. — Die Einnahme Ofens durch den Türken im Jahre 1541. Eine historische Skizze. — Die Umgebung von Rodosto. Ein Brief von Klemens Mikes. — Das Leben der Vögel im Winter. Eine Beschreibung. — Die Exposition in Schillers „Wilhelm Tell.“ Eine Gliederung. — Consuetudo est altera natura. Eine Erklärung. — Attinghausen. Eine Characterschilderung aus Schillers „Wilhelm Tell.“ — Denkrede auf Franz Toldy. Einleitung der Denkrede von Paul Gyulai.

A VIII. osztályban.

Iphigenie in Aulis. Nach der griechischen Sage. — Gudrun. Eine Inhaltsaufgabe. — Ludvig der Grosse und der Beginn der Feldzüge gegen Neapel. Eine historische Skizze. — Die Verdienste des Entdeckers der neuen Welt. Eine Abhandlung. — Die Skythen. Eine Sittenschilderung. — Ein Brief von Franz Deák. — Johann Arany. Eine Lebensbeschreibung. Wilhelm Humboldt an Schiller. Ein Brief.

III. Érettségi dolgozatok.

1. *Magyar dolgozat.* Föladatott: a) A költői iskolák jellege a múlt század végén és a jelen század elején. Irodalomtörténeti értekezés. b) Hogyan jöttek létre az 1848-as törvények? Történelmi értekezés. c) A légnymás és gyakorlati alkalmazása. Természettani értekezés. Dolgozott: 50. Az a) tételt választotta: 38, a b) tételt: 5, a c) tételt: 7. Jelesen dolgozott: 26, jól: 11, elégségesen: 13.

2. *Német dolgozat.* Föladatott fordításul magyarból németre: Körner levele atyjához. Dolgozott: 50; jelesen: 25, jól: 11, elégségesen: 13, elégtelenül: 1.

3. *Latin dolgozat.* Föladatott fordításul magyarból latinra: Ulixes bolyongásai. Dolgozott: 50; jelesen: 16, jól: 19, elégségesen: 15.

4. *Görög dolgozat.* Föladatott fordításul görögből magyarra: Sokrates végórái és halála. Platon, Phaedon 66. fejezetéből 26 sor. Dolgozott: 42; jelesen: 17, jól: 22, elégségesen: 3.

5. *Mennyiségtani dolgozat.* Föladatott: a) Egy számtani sor első tagja 1-gyel nagyobb, mint egy mértani sor első tagja; a számtani sor második tagja is 1-gyel nagyobb, mint a mértani sor második tagja, a harmadik tagok egyenlők, de már a mértani sor negyedik tagja 3-mal nagyobb, mint a számtani sor negyedik tagja; melyek e sorok? b) Adva van egy szabályos hatszögbe írt körnek a sugara ($r=10$ cm.); kérdés: mily nagy azon test köbtartalma és felszíne, melyet úgy nyerünk, ha a szabályos hatszöget két csúcspontját összekötő átlója körül megforgatjuk? Dolgozott: 50; jelesen: 13, jól: 19, elégségesen: 17, elégtelenül: 1.

A tanulók előmenetele.

A) A kötelezett tantárgyakban.

Első A. osztály.

A tanuló neve és vallása, osztálydíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k								
	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Számítan	Rajzoló mértan	Szépirás	Tornázás	Magaviselet
Balassa József, ágost.	3	4	4	4	4	3	4	1	2
Beck János, izr.	2	3	3	3	3	4	3	4	1
Berg Ádám	1	2	3	1	2	1	1	3	1
Braun József, izr.	2	3	3	3	2	2	3	2	2
5 Buchmann Ágost	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Budai Lajos, izr.	2	2	3	2	2	3	3	3	1
Bundi András, id.	1	1	2	1	1	2	1	2	1
Bundi András, ifj.	1	3	3	1	2	2	2	3	1
Csikós Nagy József	1	2	2	1	3	2	1	2	1
10 Csillag Béla, izr.	3	2	3	3	3	2	2	3	1
Dalmay Ákos	2	3	3	3	3	2	2	3	2
Deutsch Sándor, izr.	2	2	3	2	2	2	3	3	1
Diamant Dezső, izr.	3	3	4	3	3	2	3	2	1
Diamant Márton, izr.	3	4	4	3	3	4	4	3	1
15 Dobó Miklós	3	3	4	4	3	3	3	4	1
Domán László, izr.	3	3	4	3	4	3	3	2	1
Erlicz János	1	2	2	1	1	1	2	2	1
Felek Miklós	1	2	3	2	3	2	3	3	1
Fischer Jenő, izr.	2	2	3	2	3	3	2	3	1
20 Füller Szilárd, ism.	2	2	3	3	3	3	3	1	2
Gazdag József	1	3	3	3	2	2	2	3	1
Ivánkóvits János	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kaminár Lajos	2	3	3	3	3	3	2	3	1
Kéri József	1	2	2	1	1	2	2	2	1
25 Kis Dávid, izr.	1	3	3	3	3	3	3	3	1
Knöbl Ferencz	1	2	2	1	1	1	2	2	1
Koczor János, ágost.	1	3	3	1	3	1	2	1	1
Kohn Jenő, izr.	2	4	4	4	4	4	4	3	1
Kószó Sándor	1	1	2	1	2	2	2	2	1
30 König János	1	2	2	1	2	1	2	3	1
Krausz Pál, izr.	3	4	4	3	3	3	4	3	1
Kristó Károly, helv.	3	4	4	4	4	4	3	3	1
Kuhn Miklós	2	3	3	3	2	2	2	2	1

A tanuló neve és vallása, osztálydíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k							Magaviselet	
	Vallás tan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Szám tan	Rajzoló mértan	Szépírá s		Tornázás
Kukay József	1	2	2	2	3	2	2	2	1
35 Lakatos Gyula	1	2	3	2	2	2	2	3	1
Lippai Istrán	3	4	4	4	3	3	3	3	2
Lobstein Sándor, izr.	1	1	1	1	1	2	2	2	1
Lugosi Döme	2	3	3	3	3	3	3	2	2
Mogán László	1	1	2	1	1	1	1	1	1
40 Molnár Adorján	1	2	2	1	2	1	2	2	1
Neszmirák Mátyás	2	3	3	3	3	3	3	2	1
Pauli József	1	2	2	1	1	3	1	3	1
Pethő Tibor, helv.	2	1	2	2	1	2	2	3	1
Péterfy Endre, helv., ism.	2	3	3	3	3	2	3	2	1
45 Poledna Rezső	1	2	2	2	1	2	2	1	1
Popovics György, gör. kel.	1	2	3	3	3	3	2	2	2
Popper Lajos, izr.	1	1	1	1	1	1	2	2	1
Radics Ferencz	1	4	4	4	3	3	2	1	1
Rotsching József	1	2	2	2	2	2	2	2	1
50 Simándi Géza	2	2	2	3	3	3	2	3	1
Staud Gábor	1	2	2	2	1	1	2	1	1
Sugár Ernő, izr.	1	2	2	3	3	3	3	2	1
Szakali Kálmán	1	2	2	3	1	3	2	3	1
Szalay János	1	1	1	1	1	1	1	2	1
55 Szárai Antal, ism.	2	2	3	3	3	2	2	2	1
Szendrei Jenő	1	2	3	3	2	2	3	2	2
Sztankov János, gör. kel.	2	3	4	3	3	3	3	3	1
Tompos József	1	2	2	1	3	1	2	2	1
Tóth FABIÁN	2	3	3	3	3	3	2	2	1
60 Tóth Sándor, ism.	1	2	3	2	2	2	2	2	1
Ungár Ottó, izr.	2	2	3	3	2	3	3	2	1
Weinstein Jenő, izr., ism.	3	3	3	3	3	3	2	4	1
Weisz Sándor, izr.	1	2	2	1	1	2	2	—	1
Weiszberger Imre, izr.	1	2	2	3	2	2	3	3	1
65 Wingert András	2	3	4	3	3	3	1	3	1
Wolf János, id.	1	2	2	1	1	2	1	2	1
Wolf János, ifj.	1	1	1	1	1	2	1	2	1

Kimaradtak :

Brandstetter József.
Fay Endre, izr.

Magántanulók :

70 Dreyer József.
Nováky Ilona.

Összesen : 71.

Első B. osztály.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k							Magaviselet	
	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Szántan	Rajzoló műrtan	Szépíráás		Tornázás
Balogh József	2	4	4	4	3	3	2	1	1
Bauda Vilmos	2	3	3	3	3	3	3	4	1
Bauer Erich, ágost.	3	3	4	4	4	3	2	1	2
Bohnert Péter	1	2	3	3	2	3	2	2	1
5 Cziner Imre, izr. ism.	3	4	4	4	4	4	4	—	1
Csóthi Jenő	2	3	3	4	3	3	3	2	2
Deutsch Marczell, izr.	1	2	3	1	2	3	2	3	1
Dragon Géza	1	1	2	2	2	2	2	1	1
Egyed István, helv.	3	2	3	1	2	3	1	2	1
10 Exner Mihály	3	4	4	4	4	4	3	2	2
Fagler László	1	3	3	3	3	3	2	2	1
Felhő Gábor	1	1	1	1	2	1	1	2	1
Firneisz Béla	3	3	3	3	3	3	2	3	1
Fried Rezső, izr.	1	3	3	3	3	3	1	1	1
15 Gálty Aladár	1	1	1	1	1	2	1	3	1
Gálty József	1	2	2	1	2	2	1	3	1
Grósz József	1	2	3	3	3	2	2	3	1
Holics Béla	1	3	4	3	3	2	3	1	2
Hoffmann Lajos, izr.	2	3	3	3	2	4	3	4	1
20 Horváth Ferencz	1	1	2	1	2	1	2	2	1
Iliás Aladár	1	2	2	2	2	2	1	3	1
Jakobi József	1	2	2	1	2	1	1	2	1
Járosi Emil	2	4	4	4	3	4	3	2	1
Jenei István	1	2	3	2	3	3	2	—	1
25 Jokics Kálmán	1	1	2	3	2	3	2	3	1
Joszt Lajos	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Katona Miksa, izr.	3	3	4	4	3	3	3	3	1
Kelemen János, ism.	1	2	2	1	2	2	1	2	1
Klein Dezső, izr.	2	1	1	2	1	2	1	3	1
30 Klein István, izr.	2	3	3	3	3	3	2	4	1
Klivinyi Lajos	1	3	3	3	2	2	2	2	1
Kovács Gyula, helv.	1	2	2	1	2	1	1	2	1
Könyvesi Károly, izr.	1	1	1	2	1	2	2	2	1
Kövecz Dezső	1	2	3	2	2	2	2	3	1
35 Kriván József	1	2	2	2	1	3	2	2	1
Leiten Miklós	1	2	3	3	3	3	1	2	2
Lindenmeier József	1	2	3	2	3	3	3	3	2
Lipthay Béla	2	4	4	4	4	3	3	1	1
Luxenburger Miklós	1	2	2	1	1	2	2	2	1
40 Martinides Ede	1	2	3	3	3	3	1	1	1

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k							Magaviselet	
	Vallás tan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Szám tan	Rajzoló mértan	Szépírá s		Tornázás
Massány Jenő	1	2	2	3	2	2	2	3	1
Mauthner Andor, izr.	3	3	4	4	3	3	3	2	2
Miklósi Andor	2	3	3	3	3	4	2	3	1
Mrgyanov Dusán, gör. kel.	1	3	3	1	1	2	2	2	1
45 Nagy Péter, gör. kel.	1	2	2	2	2	2	1	2	1
Ónozó Géza, ism.	2	2	2	2	3	1	1	1	2
Ónozó István	2	3	4	3	3	3	3	2	1
Rév Kálmán, izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Ruchmich Ferencz	1	1	1	1	1	1	1	2	1
50 Schwartz János, izr.	1	1	2	1	1	2	2	1	1
Seres Kálmán, helv.	1	3	3	2	3	4	3	3	1
Spetz Antal	2	3	4	4	4	3	3	1	2
Steetz János	2	2	2	2	1	1	1	2	1
Ströbl Péter	1	3	3	2	3	3	2	2	1
55 Tóth Ferencz	1	1	2	2	2	2	1	3	1
Ungár Imre, izr.	3	3	3	3	3	4	2	2	2
Valentiny István	1	1	2	1	1	2	2	2	1
Venetianer Sándor, helv.	1	1	1	1	1	2	2	2	1
Vittig Ödön, ism.	1	2	3	3	2	2	2	1	1
60 Weber Károly	2	2	3	3	3	3	2	1	2
Weber Vilmos	2	3	3	3	3	3	2	1	2
Weisz Ernő, izr.	1	3	2	2	3	3	2	2	2
Weisz Sándor, izr.	1	2	3	3	2	3	2	2	1
Wiedemann Géza	1	2	3	1	1	2	2	1	1
65 Zsiros Lajos, helv.	1	1	2	1	1	2	2	2	1

Kimaradtak :

Berta György.
Hodács Gyula.

Meghalt :

Kohn Lajos.

Magántanulók :

Büchler Lajos.
70 Jekelfalussy Miklós, ism.

Viszálatlan maradt :

Devics Oszkár.

Összesen : 71.

Első C. osztály.

A tanuló neve és vallása, osztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k							Magaviselet	
	Vallás tan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Szám tan	Rajzoló mértan	Szépírá s		Tornázás
Apró Imre	1	1	2	2	1	2	1	2	1
Baranyi Andor	1	2	2	3	2	2	1	2	2
Bárkányi Béla	1	1	2	2	2	2	1	2	1
Bäuerle Béla	1	3	3	2	3	3	2	2	1
5 Beck Mór, izr.	1	1	2	3	3	3	1	2	1
Bettlák Sándor	1	2	2	1	2	2	1	1	1
Bieber József	2	3	3	3	3	3	1	2	1
Bokor Pál	1	2	3	3	2	2	1	1	1
Borbola Jenő	1	2	3	3	2	2	1	1	1
10 Börcsök János	1	3	4	3	4	3	1	4	1
Deutsch Frigyes, izr.	2	4	4	4	4	3	3	3	2
Deutsch József, izr.	3	4	4	4	4	4	3	4	1
Eberhardt János	1	2	2	2	2	2	1	3	1
Eimann László, helv.	2	3	3	3	3	3	2	2	1
15 Eimann Ödön, helv.	3	3	4	4	4	3	2	4	2
Elmer Mátyás	2	3	3	2	2	3	2	3	1
Gulácsy Géza, helv.	1	1	2	2	1	1	1	2	1
Gurán Lázár	2	3	3	3	3	3	2	2	2
Hesz Ferencz	1	1	1	1	1	1	1	1	1
20 Hódi Pál	1	1	2	1	2	2	1	2	1
Iczés József, ágost. ism.	2	3	4	3	3	3	2	1	2
Jakobovits Lajos, izr.	3	4	4	4	4	4	3	2	2
Járosy Jenő	1	2	3	3	2	2	1	2	1
Joó József	2	4	4	4	4	3	2	4	2
25 Kamocsay Gyula	1	2	3	2	3	3	1	2	1
Kilburg József	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Koreck János	1	2	2	2	1	1	1	1	1
Körpel Richárd, izr.	1	3	3	3	1	3	2	3	1
Krausz László, izr.	2	2	2	3	2	2	1	2	1
30 Löwy Imre, izr.	1	3	3	3	3	4	2	2	2
Löwy Miklós, izr.	3	4	4	4	4	3	3	4	2
Mámusits József	1	1	2	1	2	1	1	2	1
Martin Géza	2	3	3	3	4	3	1	1	2
Merk János	3	4	4	4	4	4	3	2	1
35 Miskolczi Géza	1	1	1	2	2	2	2	2	1
Ótott Béla, ism.	2	3	3	4	3	3	2	2	2
Patzauer Emil, izr.	2	3	3	3	3	3	1	4	1
Petrik István	1	1	2	1	2	2	1	2	1
Pocsátko József	1	3	4	3	3	3	3	3	1
40 Poór Iván	1	1	1	2	1	2	1	2	1

A tanuló neve és vallása, ösztóndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k							Magaviselet	
	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Számítás	Rajzoló mértan	Szépírást		Tornázás
Regdon Sándor	1	3	4	3	4	4	1	2	1
Révész György	1	2	2	2	1	2	1	2	2
Ritter Károly	1	2	3	1	2	1	1	3	1
Róth János	1	3	2	2	3	3	2	1	1
45 Schäfer Béla	1	2	2	1	2	2	1	2	1
Schäffer Lajos	1	2	3	3	2	3	1	3	2
Schütz József	1	1	1	2	1	1	1	1	1
Salamon Zsigmond, ism.	1	2	3	2	1	3	1	2	1
Sebők Vilmos, izr.	1	3	4	3	2	3	2	2	1
50 Simig Ignác	2	3	4	4	4	4	2	3	2
Szabó Jenő	1	1	1	2	2	1	1	3	1
Szubits Gusztáv	2	4	4	4	4	4	3	3	2
Tápai János	1	2	2	1	2	2	1	3	1
Tonheiser Elemér	1	1	1	2	1	1	1	1	1
55 Tóth Kálmán	2	3	4	4	4	4	2	3	2
Váradi Pál	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Vehrs Károly, ágost.	2	3	3	3	2	3	1	4	2
Veszelóvszky Gyula	1	2	3	3	3	3	1	1	1
Vollman János	1	3	3	3	3	3	2	3	1
60 Wagner Károly	1	1	2	1	2	2	1	1	1
Weisz Lajos, izr.	1	1	1	1	1	2	1	2	1
Weiszberger Kálmán, izr.	1	1	2	3	1	2	2	2	1
Wimmer Béla, izr.	1	2	3	2	3	3	1	2	1
Winter Viktor, izr. ism.	1	1	2	1	2	3	1	2	1
65 Wolf János	1	2	2	2	2	2	1	2	1
Zsifkovits József	1	2	3	2	3	3	2	3	1
<i>Kimaradtak :</i>		<i>Magántanulók :</i>							
Dumbrava József, gör. kel.		Jäger Nándor.							
Marsch József.		Kunst Leó.							
Winter Nándor, izr.									
<i>Vizsgálatlan maradt :</i>									
70 Gerő Rczsó, izr.		Összesen : 72.							

Második A. osztály.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k							Magaviselet	
	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Számítás	Rajzoló merítan	Szépíráás		Tornázás
Balassa Sándor, ágost.	3	3	4	4	4	3	3	3	2
Baranyi István	3	3	4	2	2	3	3	3	2
Berényi János	1	1	2	1	1	3	1	2	1
Bley Lajos	1	2	3	2	3	3	2	3	1
5 Bóhn Károly	4	3	4	4	3	4	3	4	1
Bücher Fülöp	1	2	2	1	2	2	1	2	1
Csikós János	1	2	3	2	3	3	2	—	1
Drozdik János	2	2	3	3	2	3	2	3	2
Eichert Mátvás	1	2	3	3	2	3	1	3	1
10 Faragó Ödön	2	2	3	2	3	2	3	2	1
Fried Nándor, izr.	2	3	3	3	3	3	2	1	1
Germarz Aladár	1	2	2	1	1	2	1	1	1
Germarz Jenő	1	2	2	1	1	2	1	1	1
Gesztesy László	1	2	3	3	3	3	2	2	1
15 Grüner István, izr.	1	1	2	2	2	3	1	3	1
Hajabács Károly	3	3	4	4	4	4	3	4	2
Haman Domonkos	1	2	2	1	2	2	1	2	1
Háry Ferencz	1	1	2	1	2	2	1	2	1
Háry Mihály	3	3	4	3	3	3	3	3	1
20 Heidenfelder János	2	3	4	3	4	4	2	4	1
Hoszman Antal	2	2	3	1	3	2	2	2	2
Igaz György	1	2	2	1	3	2	2	2	1
Ivánkovics Sándor	1	2	2	1	2	2	2	1	1
Kálmán Nándor, izr. ism.	2	2	2	2	1	2	1	1	1
25 Kerner Géza	1	1	2	1	2	1	1	2	1
Kiss Ödön, izr.	3	3	4	3	3	4	3	3	2
Korom Pál	1	2	2	2	2	3	2	2	1
Kunitzer Tivadar, izr.	2	3	3	3	3	3	2	2	2
Latinovics József	2	3	3	3	3	3	3	2	2
30 László Gyula	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Lefkovits Illés, izr.	2	3	4	3	3	3	3	3	2
Lovas János	3	3	4	2	4	3	3	4	2
Lówy László, izr.	2	3	4	1	4	3	3	4	1
Lugosi Ferencz	2	3	3	2	3	3	2	2	1
35 Magyar István, izr.	1	2	2	2	1	2	2	3	1
Mészáros József	2	3	3	3	3	4	3	2	2
Mittelmann Márton, izr.	1	2	3	3	3	3	3	3	2
Ocskay Kornél	2	3	3	2	3	2	2	2	2
Ótottkovács Mihály	1	2	3	1	2	2	2	2	1
40 Perhács Imre	3	3	4	3	3	3	2	1	2

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k							Magaviselet	
	Vallás tan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Szám tan	Rajzoló mértan	Szépírá s		Tornázás
Pop Koriolán, gör. kel.	3	3	3	3	3	3	3	2	2
RácZ József, ism.	2	3	3	3	3	2	2	3	2
Regdon István	3	3	3	3	3	3	3	1	2
Reök Etele, ágost.	1	2	2	3	3	3	2	1	1
45 Rónai Sándor, izr.	3	3	4	3	3	3	3	3	2
Rosenblum Sándor, izr.	2	2	2	1	3	3	2	4	2
Rostos Aladár, izr.	2	3	3	3	3	2	2	3	2
Scheinberger György, izr.	2	1	1	1	2	2	2	3	1
Schillinger Andor, izr.	3	3	3	3	2	3	2	3	1
50 Schlachter Henrik	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Schreiner József	2	3	4	2	3	3	2	2	2
Schwarz Gyula, izr.	3	3	3	3	3	3	3	3	2
Sextius József, ism.	2	2	3	2	3	3	2	2	2
Staud Miklós	1	1	1	1	1	1	1	1	1
55 Straki József.	2	2	2	1	3	2	2	2	1
Streicher Mór, izr.	2	3	3	3	3	3	2	—	1
Sugár Ödön, izr.	2	2	3	3	3	3	3	2	1
Sümegei Tivadar	1	2	2	1	3	3	2	1	1
Szarvady Lajos	1	2	2	1	2	2	1	2	1
60 Szekerke Lajos	1	1	2	1	3	2	1	2	1
Szécsi István, izr.	1	1	1	1	1	2	1	2	1
Szlávik Péter	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Szojka Sándor, ágost.	2	3	3	3	3	3	3	3	1
Tóth Péter	1	1	1	1	1	1	1	1	1
65 Vékes Sándor	1	2	3	3	2	3	2	2	1
Weinstein Mihály, izr. ism.	2	2	2	1	1	3	2	3	2
Weisz Imre, izr.	1	1	2	1	1	2	1	2	1
Winter Emil, izr. ism.	3	3	3	4	3	4	3	1	1
Zvaratkó Pál.	1	1	1	1	1	2	1	—	1

Kimaradtak :

70 Müller Miklós.
RácZ Andor.
Szvidrány Antal.

Magántanulók :

Löffler Imre, izr.
Tihanyi Miklós, gör. kel.

Összesen : 74.

Második B. osztály.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k							Magaviselet	
	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Számítan	Rajzoló mértan	Szépirod.		Tornázás
Ajváz Boldizsár, gör. kel.	1	1	2	3	3	3	2	3	1
Bálint Gyula	2	3	3	2	2	2	2	2	2
Besch Mátyás	1	2	2	2	2	2	2	3	1
Borbola István	2	2	3	3	3	3	2	—	1
5 Bodonyi Sándor	1	2	3	1	2	2	1	1	1
Boros Andor, ev. ref.	1	2	3	3	3	2	3	4	2
Böhm Károly	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Böröcz Béla	1	2	3	2	3	1	1	3	2
Böze József	3	3	3	3	4	3	3	2	2
10 Cserép István	1	2	3	2	3	2	2	2	2
Debreczeni Zoltán	2	2	3	2	3	3	3	3	2
Dettre János	1	1	1	1	1	2	2	2	1
Dékány József	1	1	1	1	3	2	2	1	1
Domonkos Pál	2	2	3	2	3	3	2	2	2
15 Fajka Lajos	1	1	2	1	2	1	2	1	2
Farkas István	2	3	3	3	3	4	3	4	2
Fodor László, ágost.	2	3	3	3	3	3	2	3	2
Fürtös József, izr.	1	1	2	1	3	2	2	3	2
Frank Béla	1	2	2	2	3	2	2	2	2
20 Garan János, ágost.	1	1	2	1	2	2	2	2	1
Gera József	2	2	2	3	3	2	2	2	1
Gerber Géza	3	3	3	3	3	2	2	3	1
Gerda József, gör. kel.	1	1	1	2	2	2	2	2	1
Hajnal István	2	2	3	2	3	3	2	3	1
25 Hammer Péter	1	2	3	2	2	1	1	2	1
Herbeck Miklós	2	2	2	2	3	2	2	2	1
Herdts József	1	2	2	1	2	3	2	3	1
Kalabusz Gyula	2	3	4	3	3	3	2	3	1
Kasperek Jakab	1	2	2	1	1	1	1	1	1
30 Kis Ernő	2	3	4	2	3	3	3	2	2
Klein Jenő, izr.	1	2	2	2	2	3	3	—	1
Kneip József	1	2	3	1	2	2	1	2	1
Kungel Károly	1	2	3	2	3	3	2	2	1
Lauer György	1	2	2	2	3	2	2	2	1
35 Lángh Kálmán, ev. ref.	1	2	2	2	3	3	3	2	1
Lembich Emil, izr.	1	3	3	1	3	3	3	3	2
Lengel János	1	1	2	1	2	3	2	2	1
Lichtnecker József	2	2	2	3	3	3	2	3	1
Metzler Gusztáv, ism.	1	2	2	1	3	2	2	3	1
40 Muskó János, ism.	2	2	3	3	2	2	2	2	1

A tanuló neve és vallása, ösztündíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k								Magaviselet
	Vallás tan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Számítan	Rajzoló mértan	Szépírá	Tornázás	
Muskó Sándor	1	1	2	1	2	2	1	2	1
Muzsay Endre, ev. ref.	1	1	2	1	2	1	2	2	1
Neff Ferencz	1	2	2	1	2	2	2	2	1
Öszterreicher György	1	2	2	2	2	2	2	2	1
45 Rastätter József	1	2	3	3	2	3	3	3	1
Reviczky Aladár	1	3	4	2	4	3	1	1	2
Ridinger Péter	2	2	3	2	3	2	2	3	1
Rieder János	2	3	3	3	4	3	2	3	1
Ringeisen Ferencz	1	2	3	2	2	1	2	2	1
50 Ritter Jenő	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Pálffy János	2	3	4	3	4	4	3	3	2
Paulovics Gergely, gör. kel.	3	3	4	3	4	3	3	3	2
Schág Antal	2	2	2	2	3	2	2	2	1
Schneider Károly	1	1	1	1	1	1	1	—	1
55 Springer József	2	3	3	3	3	3	2	3	1
Schütz János	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Schwarz Miklós	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Simon Kálmán, ev. ref.	3	3	3	2	3	3	2	3	1
Soltész János	1	2	3	1	2	2	2	2	1
60 Spétz Gyula, ism.	2	3	3	2	3	2	2	1	1
Szalay Ferencz	2	2	2	2	2	3	1	3	2
Szécsén Lajos, izr.	1	2	3	1	3	3	3	—	1
Szőke György	1	2	3	2	3	2	3	3	1
Szűcs József	2	2	3	3	3	3	3	3	1
65 Tamasy László	2	1	2	2	3	3	2	2	1
Técsy Géza, ev. ref.	2	2	2	2	3	2	3	3	1
Toponárszky Milivoj, gör. kel.	1	3	3	2	3	2	3	3	1
Tóth István	1	1	2	1	1	3	1	2	1
Vecsernyés Andor	2	3	3	2	4	4	2	3	1
70 Weisz Béla, izr.	2	2	3	2	3	3	2	3	1
Zacher Ferencz	1	2	2	1	2	2	2	2	1
Zichermann Miklós, izr.	2	2	2	2	3	3	2	3	1
Zsótér János	3	3	4	2	3	3	3	2	1

Meghalt :

Tomasics József.

Összesen : 74.

Harmadik A. osztály.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k								Magaviselet	
	Vallásán	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Történelem	Természettani földrajz	Számítan	Rajzoló mértan		Tornázás
Apczi Ernő	1	1	2	2	1	1	2	1	3	1
Bozóky Mihály	1	1	2	2	1	1	2	1	3	1
Börcsök Ferencz	2	3	3	4	4	3	3	4	1	2
Börcsök Imre	1	2	3	2	3	2	2	3	2	2
5 Deák István, helv.	2	3	3	3	3	2	3	3	3	1
Dögl Adolf, öszt.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Dragon István	1	2	2	2	2	1	2	2	2	1
Dragon János	1	2	2	3	2	2	2	3	1	1
Eisele Ferencz	1	2	1	2	2	1	3	3	2	1
10 Foszt Péter	1	3	2	3	3	2	3	3	1	1
Gerdánovits Jenő, gör. kel.	2	3	1	3	3	3	3	3	3	1
Glavaski Vazul, gör. kel.	2	4	4	4	4	3	4	4	3	2
Hajnaly Árpád	2	3	2	4	2	3	3	3	3	1
Hollósy Károly, helv.	2	4	4	4	4	3	3	4	3	2
15 Jung Mátyás	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Klauber Vilmos, izr.	1	3	2	3	3	2	3	4	3	2
Kleininger Miklós	1	2	1	3	3	3	2	2	3	1
Klekán Koriolán, gör. kel.	2	3	2	3	3	3	3	3	3	1
Klumak Richárd	1	1	1	2	2	1	1	1	2	1
20 Kohn Ignác, izr.	1	2	3	2	2	2	3	3	3	2
Kreuter János	1	3	1	3	1	1	3	2	3	1
Kuhn György	1	3	1	4	2	1	3	1	1	1
Kurzenberger János	2	3	3	4	3	4	3	4	4	2
Laczkó János, gör. kel.	1	1	1	2	1	1	1	1	1	2
25 László Géza	2	3	3	3	3	2	3	3	2	1
Mengay Adolf	1	2	1	3	3	1	3	3	2	1
Mogán Béla, izr.	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Molnár János, ism.	1	2	2	3	2	1	2	3	3	1
Móga László, gör. kath.	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1
30 Nagy Ferencz	1	3	3	3	3	3	2	3	3	2
Neszmirák Ferencz	1	3	3	3	3	1	3	3	2	1
Novák Elemér	2	2	3	2	3	3	3	3	3	1
Nováky István	1	2	2	2	2	1	2	2	1	1
Pap Menyhért	1	2	3	2	3	2	3	3	3	1
35 Plesz Mór, izr.	2	2	1	3	3	1	1	3	3	1
Pollák Ernő, izr.	2	2	1	2	3	2	3	2	3	1
Popovity Szlavko, gör. kel.	2	3	2	3	3	3	3	3	3	1
Putics Dezső, gör. kel.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Recktenwald Kristóf	1	1	1	1	2	1	1	2	2	1
40 Rosa Pál, izr.	2	3	4	3	3	2	3	3	4	2

A tanuló neve és vallása, ösztündíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k								Magaviselet	
	Vallásán	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Történelem	Természettani földrajz	Számítan	Kajzoló mértan		Tornázás
Schäfer Ferencz	2	3	1	4	3	3	3	3	3	1
Schlesinger Andor, izr. . .	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Schneider Gyula, helv. . .	1	2	1	3	2	2	2	2	3	1
Schön Károly	2	3	2	3	2	1	3	3	2	2
45 Szedő Géza, izr.	3	2	3	3	3	1	3	3	1	1
Szilágyi Ferencz, helv. . .	1	3	2	2	1	1	2	3	1	1
Takács Lajos, ism.	1	3	3	3	3	3	3	2	3	1
Thomay Béla, ágost. . . .	1	1	1	1	2	1	2	2	1	1
Tökölyi Lajos	1	2	3	2	2	1	2	2	2	1
50 Török László	2	3	3	4	3	3	3	4	2	2
Ürmösi Sándor, unit. ism.	2	3	3	3	3	1	2	3	2	1
Vlasics Károly	2	3	4	4	3	2	2	3	4	2
Weiszberger Andor, izr. . .	2	2	3	2	2	2	2	2	3	2
Wéber Árpád	1	3	1	3	3	3	3	3	2	1
55 Wilcsinszky Károly . . .	1	2	2	3	4	3	2	3	2	1
Zippel Ferencz	1	3	1	3	3	2	1	3	3	1
Zombory Gyula	2	3	4	4	2	1	3	3	2	2
<i>Kimaradt :</i>										
Meiszner Ottó.					<i>Magántanuló :</i>					
					Hubacsek Rudolf.					
<i>Meghalt :</i>										
Weigang Rezső.					Összesen : 60.					

Harmadik B. osztály.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k									
	Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Történelem	Természettan földrajz	Számítás	Rajzoló mértan	Tornázás	Műgyakorlat
Andres Ferencz	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1
Apró Jenő	1	3	3	4	3	2	2	3	3	1
Aubermann Miklós	1	2	1	2	1	1	1	2	1	1
Csala Lajos	1	2	2	2	1	1	2	2	2	1
5 Czvejics Milorad, gör. kel.	3	2	2	3	2	3	3	2	1	1
Dimitrievits Csedomir g.kel.	1	3	3	3	3	3	3	3	3	2
Eördögh Zoltán, ágost.	2	3	4	4	3	3	3	3	3	2
Ficker Péter	1	2	1	3	1	1	1	3	3	1
Frecot Miklós	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1
10 Glázi János	1	3	2	3	2	2	3	3	2	1
Glázi Miklós	1	2	2	3	2	2	2	2	2	1
Grósz Jenő, izr., ism.	1	2	1	2	1	2	1	2	3	1
Haber Antal, ism.	3	3	4	4	3	2	3	2	4	2
Hreblay László	1	2	2	3	2	1	2	3	3	1
15 Juhász Antal	1	2	3	2	1	1	1	2	2	1
Kiss Arthur	1	1	2	2	1	1	1	2	2	1
Kis Mibály	2	3	3	3	3	2	2	3	1	1
Klein János, izr.	2	2	1	2	2	1	2	3	2	1
Kordás Antal	1	1	1	2	1	1	2	1	2	1
20 Koreck Aurél	1	3	1	3	3	2	2	2	1	2
Korpási Elemér	1	1	2	2	1	1	1	2	2	1
Kotányi István, izr.	1	2	2	2	2	1	2	3	2	1
Krepsz Iván	1	2	1	3	2	1	2	2	2	1
Krutsay Kamil	1	2	3	2	2	1	2	3	3	1
25 Landa Ferencz	1	3	3	3	1	2	2	3	3	2
Magyar János	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1
Martin Ferencz	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Maurusz János	2	3	2	4	2	2	3	3	4	1
Nagy Illés	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
30 Nagy Lajos	2	3	3	4	3	2	3	3	1	1
Nagy Sándor	2	3	2	3	3	2	2	3	2	1
Nagyiván Pál	2	3	3	3	3	1	1	3	3	1
Oppelez Károly	1	3	2	3	1	1	2	3	2	1
Orbán Gyula, hely.	2	3	3	3	3	1	2	3	3	1
35 Pálmai Gyula, izr.	1	2	2	1	2	2	2	3	3	1
Podmaniczky Károly b., ág.	2	2	1	3	1	1	2	3	2	1
Pohl Károly	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Popov Simon, gör. kel.	2	3	3	4	4	2	3	3	3	1
Rózsa József	1	2	4	3	2	2	2	3	2	1
40 Sántha László	1	3	3	3	2	2	3	2	3	1

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k								Magaviselet	
	Vallásán	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Történelem	Természettani földrajz	Számítan	Rajzoló mértan		Tornázás
Seiler Dezső, izr.	1	2	2	3	1	1	1	3	1	1
Somogyi József	1	2	2	3	1	2	3	3	3	1
Steiner Sándor, izr.	1	3	3	2	2	1	2	3	2	1
Straubert Jenő	1	1	1	2	1	1	2	2	1	1
45 Szabó Károly	1	2	3	3	2	1	2	3	2	1
Széler József.	1	2	1	2	2	2	3	3	3	1
Szilágyi Béla, ism.	1	2	3	2	1	1	2	3	1	2
Sztojkov János, gör. kel.	2	3	3	3	3	2	2	3	1	1
Sztriha Sándor	1	2	3	3	2	2	2	3	3	1
50 Szücs Imre	1	2	2	2	1	1	2	1	2	1
Tarnay György	1	2	3	3	1	1	2	3	3	1
Tolnai Béla, izr.	2	3	4	3	3	2	2	3	2	2
Vuchetich Sándor	2	1	1	3	3	1	2	2	2	1
Weinhardt Ádám	2	3	1	4	2	2	2	3	3	1
55 Winkler Imre, izr.	3	2	1	3	2	2	2	3	2	1
Wolf Jenő, izr.	2	3	3	4	2	2	2	4	3	1
Zsótér József	1	2	2	3	2	2	2	3	1	1
<i>Kimaradtak :</i>										
Neurohr Jakab.										
Uhlwurm Ödön.										
Összesen : 59.										

Negyedik A. osztály.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k									
	Vallás tan	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Történelem	Természettud.	Algebra	Rajzoló mértan	Tornázás	Magaviselet
Aigner Károly	1	2	2	3	2	1	3	2	3	1
Apró Elemér	1	2	3	4	3	1	3	2	2	1
Berwanger Henrik	1	2	1	2	1	2	2	2	3	1
Birkenheuer Mihály	1	2	1	2	2	2	2	2	1	1
5 Blaustein Márk, izr.	2	3	2	2	3	3	3	2	1	2
Bosnyák József	1	2	2	3	1	1	3	2	1	1
Branstetter Ferencz	2	3	3	4	3	2	3	4	3	1
Buzás István	1	1	2	2	1	1	1	2	2	1
Csányi Mátyás, izr.	1	2	2	2	2	3	3	3	2	2
10 Csokonay Károly	1	2	3	3	3	3	3	3	1	2
Dettre Pál	1	1	2	2	2	1	2	2	3	1
Dupp Bálint	1	2	2	2	1	1	3	2	3	2
Eichenbaum Fer., izr. ism.	2	3	1	2	1	1	1	3	—	1
Fáber József	1	2	1	2	1	1	2	2	3	1
15 Franzl György	1	3	2	4	3	1	3	3	3	1
Fromm János, ágost.	1	3	3	3	2	3	2	3	3	1
Gerdánovits Sánd., gör. kel.	2	2	3	3	3	1	3	3	3	2
Gräber Gyula	1	2	3	3	2	2	3	2	3	1
Grünbaum József, izr.	3	2	2	3	1	2	2	3	3	2
20 Harmos István	1	2	2	2	2	1	2	2	3	1
Hartner József	2	3	3	3	2	2	3	2	3	2
Heim Ernő	1	2	2	3	1	1	3	2	2	2
Holub Dezső	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1
Horváth István	1	3	3	3	3	3	3	2	3	1
25 Janosevity M., gör. ker. öszt.	1	3	3	3	3	3	3	2	2	1
Juhász István	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Karl Ferencz	1	1	2	2	2	2	2	2	3	1
Keszler József	1	1	1	2	2	2	2	1	2	1
Kopasz János	1	3	3	3	3	3	3	2	1	2
30 Kovács József, helv.	1	2	2	2	2	1	2	2	2	1
Landgraf Tivadar	1	2	2	2	1	2	1	2	1	2
Lévay László, helv.	1	1	2	3	3	2	3	2	1	2
Mahovics Gyula	2	3	2	2	3	2	3	2	2	1
Motika Károly	1	2	2	3	3	1	3	2	2	1
35 Muzsay Ferencz, helv.	1	1	2	2	1	1	3	1	2	1
Nagy István, id.	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1
Nagy István, ifj.	1	1	1	1	1	1	1	2	3	1
Orbán Henrik, helv. ism.	3	2	3	3	2	1	1	3	3	1
Pallmann Péter	1	1	1	1	1	1	1	2	3	1
40 Paskesz Ernő, izr.	1	2	2	2	1	2	2	2	2	1

A tanuló neve és vallása, öszöntődíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k								Magaviselet	
	Vallás tan	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Történelem	Természettan	Algebra	Rajzoló mértan		Tornázás
Perhács Béla	1	1	2	2	2	1	3	1	1	1
Piek Lajos, izr.	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1
Pintér Sándor	2	3	3	4	3	3	3	2	3	1
Pollák József, izr.	1	1	2	3	3	1	1	3	2	2
45 Popper Nándor, izr.	2	2	2	2	2	2	3	3	3	2
Rosenfeld Viktor, izr.	2	2	2	2	2	3	2	3	2	2
Sallai Mátyás	2	3	2	3	3	2	3	3	3	1
Schattelesz Ferencz, izr.	1	2	3	3	1	2	2	2	4	1
Schneider Miklós	1	1	2	3	2	1	3	2	3	1
50 Selmeczi István	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Szabó András	2	3	3	3	3	2	3	3	2	1
Szabó László	1	2	3	3	2	1	3	2	1	2
Szivessy Tibor, izr.	1	1	1	2	1	1	3	2	3	2
Szórát Pál	1	2	2	3	3	3	3	1	2	1
55 Sztriha Kálmán	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Todoreszk-Lajos	2	4	4	4	4	3	4	4	3	1
Tonheiszter József	2	3	2	3	3	2	1	2	2	2
Valentiny Károly	2	2	2	2	1	1	3	2	3	1
Vály Miklós	2	3	3	3	3	3	4	3	3	2
<i>Magántanulók:</i>										
60 Bárány Lajos, izr. Gerliczy Félix, báró.										
Összesen: 61.										

Negyedik B. osztály.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k									
	Vallásán	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Történelem	Természettan	Algebra	Rajzoló mértan	Tornázás	Magaviselet
Bayer Miklós	1	3	2	3	3	1	3	3	1	1
Bendossy György	1	2	2	2	1	1	2	1	2	1
Beyer Adolf	1	3	3	3	2	1	3	3	3	1
Bieber Károly	1	2	1	3	2	2	2	2	2	1
5 Bitsku András	1	2	2	3	2	2	2	3	2	1
Bohus Elemér	2	3	4	4	3	2	4	3	2	2
Bokor József	2	2	3	3	3	1	2	2	3	2
Busa Gyula	2	2	3	2	3	1	3	2	2	2
Deák Vidor	1	1	2	2	2	1	1	2	2	1
10 Dékány Imre	1	3	4	3	3	2	3	3	3	1
Dürr József	1	2	2	3	2	1	1	1	2	1
Eisner Manó, izr.	1	1	1	1	1	1	1	3	3	1
Faragó Mihály	1	2	3	3	3	2	3	3	1	1
Gottlieb Arthur, izr.	2	2	3	3	2	1	3	3	4	1
15 Hauer Dezső	2	3	4	4	2	3	3	3	2	1
Huller Antal	1	3	3	4	3	2	2	3		2
Kalmár Szilveszter	1	1	2	1	1	1	1	2	2	1
Karg Dezső	1	3	3	4	2	2	3	3	3	1
Kehrer József	2	2	2	4	2	1	2	2	2	1
20 Kertész János	1	2	3	3	3	1	3	2	3	1
Kiss Antal	1	2	3	3	2	2	2	2	2	1
Kohn József, izr.	2	2	2	2	1	1	2	3	3	1
Kollmann Mihály	1	3	2	4	2	1	3	2	2	1
Konrád Alajos	1	2	3	2	2	2	2	3	3	1
25 Kosóczki Ferencz	1	2	3	3	2	2	2	1	1	1
Kovács Mihály	1	2	2	2	1	1	2	2	3	1
Könyvesi Dezső, izr.	3	3	3	3	2	3	3	2	2	2
Lakatos Károly	1	2	2	3	2	1	2	2	2	1
Lakó József	1	1	2	2	1	1	2	1	2	1
30 Lamper Imre	2	1	3	2	1	1	2	1	2	1
Laskovits János	1	2	2	2	1	1	1	2	2	1
Lázár Antal, izr.	1	2	2	4	3	2	2	2	2	2
Lázár Ernő, izr.	1	1	1	3	2	2	2	2	3	1
Löbl Sándor, izr.	1	2	2	3	1	1	2	2	2	1
35 Nagy Sándor, hely.	2	3	3	3	3	2	3	3	3	1
Oross Sándor	2	2	4	4	3	3	4	4	4	2
Petró József	1	2	3	3	2	1	2	2	3	1
Polyák Mihály	1	3	3	3	1	2	3	2	2	1
Prodanovits Miklós, gör. kel.	1	2	3	2	3	1	2	3	3	1
40 Scherer Oszkár	1	3	2	3	1	1	2	2	2	1

A tanuló neve és vallása, öszlőndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k								Magaviselet	
	Vallás tan	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Történelem	Természettan	Algebra	Rajzoló mértan		Tornázás
Singer Jenő, izr.	3	3	3	4	3	3	3	3	3	2
Skultéty Árpád	1	2	3	3	2	1	2	2	2	1
Sofró Béla	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1
Sukovits Kálmán	1	3	3	3	3	2	3	2	2	1
45 Szakáll József	1	1	2	1	1	1	1	2	2	1
Szalay János	1	2	3	2	2	1	2	2	1	1
Szibinkits György, gör. kel.	1	1	2	2	1	1	1	1	2	1
Szűcs Lajos	1	2	3	4	2	3	3	3	3	1
Tapody Lajos	2	3	4	4	3	3	2	3	4	1
50 Telbisz Péter	2	3	3	3	3	3	3	3	2	1
Turánszky Péter	1	3	2	3	2	2	3	3	2	1
Vajda János	2	3	3	3	2	2	3	3	3	1
Varga Lukács	2	2	2	3	2	1	2	3	2	1
Venetianer Frigyes, hely.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
55 Vetye Ferencz	1	1	1	2	3	1	2	3	1	1
Weill Jenő, izr.	1	1	2	2	1	1	1	1	2	1
Weinhardt József	1	2	1	1	1	2	2	2	1	1

Kimaradt:

Krón Béla. Összesen: 58.

Ötödik osztály.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k										Magaviselet	
	Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Magyar irod. olvas- mány, görög irod. és művelődés törté- nelmének	Történelem	Természettud.	Matematika	Szabadkézi és geometriai rajz		Tornázás
André János	1	1	2	2	3	—	2	2	2	—	1	1
Baksay István	1	1	3	3	—	2	2	3	3	2	2	1
Bárkányi Ödön	1	1	1	1	1	—	2	1	1	—	2	1
Berecz János	1	1	1	1	1	—	1	1	1	—	2	1
5 Berger István	1	2	1	3	3	—	2	2	3	—	1	2
Bizek Dezső	1	2	2	3	—	1	1	1	3	2	2	1
Büchler Géza, izr.	2	2	1	3	—	2	2	2	2	2	2	2
Egler Péter	1	2	1	2	2	—	2	2	2	—	2	1
Fischer Ödön, izr.	1	1	1	1	1	—	1	1	1	—	3	1
10 Frisch József	1	2	2	3	—	2	2	2	3	1	2	1
Gedeon Richárd	2	2	2	3	3	—	3	2	3	—	1	2
Grogloth János	1	1	1	1	1	—	1	1	1	—	1	1
Herzogh Gyula, ágost.	2	2	2	3	—	2	3	2	3	2	2	2
Hevesi György, izr.	1	2	1	3	—	1	2	2	2	2	3	2
15 Héja József	1	2	2	2	2	—	3	2	3	—	2	1
Horváth Ferencz	1	3	3	3	3	—	3	2	3	—	2	1
Hreblay Kálmán	1	3	2	3	—	2	2	1	3	2	3	1
Hubacsék Kálmán	2	2	4	3	—	2	3	1	3	1	3	1
Issekutz Gergely	1	1	2	2	—	2	1	1	2	2	2	1
20 Jankovich Béla, gör. kel.	2	3	3	4	3	—	3	3	3	—	3	2
Jonescu Miklós, gör. kel.	2	3	3	4	—	3	3	3	3	3	2	2
Juhász Gyula	1	1	2	2	2	—	1	1	3	—	3	1
Jungen Aladár	1	2	2	3	2	—	1	1	2	—	1	1
Jungen Emil, öszt.	1	2	2	3	2	—	2	2	2	—	3	1
25 Katona Dávid, izr.	1	3	2	3	2	—	2	3	2	—	3	1
Kálló István	2	3	2	3	—	2	3	1	3	3	2	1
Kasztner Imre, ism.	2	2	3	3	—	3	3	3	2	1	3	1
Keczkés Pál, ágost.	1	2	1	2	—	1	1	1	2	2	2	1
Kertész Ferencz	1	2	3	2	—	2	2	1	2	2	2	1
30 Kis István	1	2	2	2	2	—	2	1	2	—	2	1
Kohn Béla, izr.	1	2	2	2	2	—	2	3	2	—	3	1
Koreck Iván	1	1	1	2	—	1	1	1	3	2	2	1
Kovács Antal, helv.	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1
Krohn Jakab	1	1	1	2	1	—	1	1	2	—	1	1
35 Landesberg Jenő, izr.	1	2	2	3	3	—	1	1	3	—	2	1
Landgraf Rezső	1	2	2	3	—	2	3	2	3	1	—	1
Latinovits Marius	2	3	3	3	3	—	3	2	3	—	2	2
Laux József	1	2	1	2	2	—	1	1	2	—	2	1
Láng Endre, helv.	1	2	3	3	4	—	1	2	3	—	2	1
40 Lázár László	1	2	1	2	2	—	2	1	1	—	2	1

A tanuló neve és vallása, öszöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t a r g y a k										Magaviselet	
	Vallástan	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Magyar irod. olvas- mány, görög irod. és művelődés törté- nelmének	Történelem	Természettan	Mennyiségtan	Szabadkézi és geometriai rajz		Tornázás
Lindl Zsigmond . . .	1	3	3	4	—	3	3	3	3	3	3	2
Makai Endre, izr. . .	1	1	1	1	1	—	1	1	1	—	3	1
Makra Szilveszter . . .	3	3	1	3	—	3	3	3	3	1	3	1
Malina Lajos . . .	1	1	1	2	—	2	1	2	2	2	3	1
45 Mogán Ákos . . .	1	1	1	1	2	—	1	2	1	—	1	1
Nagy István . . .	1	2	2	2	2	—	2	2	3	—	1	1
Nagy László . . .	1	2	2	1	—	1	1	1	3	2	2	1
Nátafalussy István . . .	1	2	2	2	2	—	1	1	3	—	—	1
Návay László . . .	1	1	1	2	—	1	1	1	2	2	—	1
50 Perhács Gyula . . .	1	2	3	3	—	2	3	2	3	3	1	1
Podlussányi Dezső . . .	3	3	3	3	—	3	4	3	3	3	2	2
Pulitzer János, izr. . .	1	2	2	3	3	—	1	2	3	—	3	1
Rostos Nándor, izr. . .	2	3	4	3	—	3	3	3	3	3	4	2
Rozenstengl Péter . . .	1	1	1	1	2	—	1	2	1	—	1	1
55 Schlesinger Ernő, izr. . .	1	1	1	1	1	—	1	1	1	—	2	1
Schwarz Béla, izr. . .	1	2	1	3	3	—	3	2	2	—	3	2
Srányi János . . .	1	3	1	3	—	3	3	2	4	3	3	2
Straubert Béla . . .	1	2	3	3	3	—	1	1	3	—	2	1
Sümege Gyula . . .	1	2	3	3	3	—	2	2	3	—	2	1
60 Székessy Ferencz . . .	1	2	3	3	3	—	1	3	3	—	3	2
Szénásy György, ism. . .	2	2	3	3	—	2	2	3	4	3	2	2
Szénásy László . . .	1	1	2	3	—	2	1	1	2	1	1	1
Szivessy Lehel, izr. . .	1	2	1	2	3	—	1	3	3	—	3	1
Szűcs Endre . . .	1	1	1	1	2	—	1	1	1	—	1	1
65 Szűcs Lajos . . .	2	3	3	3	—	3	3	3	3	2	3	1
Takács Ernő, öszt. . .	1	2	2	2	2	—	2	2	2	—	3	1
Tolnai Károly . . .	1	2	3	1	1	—	2	1	1	—	2	1
Tóth Gyula, ágost. . .	1	2	2	2	—	2	2	1	3	3	1	1
Trischler Lajos . . .	1	2	1	2	2	—	1	1	2	—	1	1
70 Vadász Imre, izr. . .	1	1	1	2	2	—	1	1	1	—	2	1
Valentiny Antal . . .	1	1	1	1	1	—	1	1	1	—	1	1
Vedres Béla . . .	1	3	3	3	—	2	3	2	3	3	3	1
Végh Guido . . .	1	2	1	2	2	—	2	2	3	—	1	1
Vingai József . . .	1	2	1	1	1	—	2	1	2	—	2	1
75 Wagner Gyula . . .	1	1	1	2	—	1	1	1	1	1	2	1
Zápoly Viktor, izr. . .	1	1	1	1	1	—	1	1	1	—	1	1

Magántanulók :

Gyuritz Olga, ágost.
Müller Margit, izr.

Összesen : 78.

Hatodik osztály.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k											
	Vallásán	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Magyar irod. olvas- mány, görög irod. és művelődés töl- telem	Történelem	Természettan	Matematika	Szabadkezi és geometriai rajz	Tornázás	Magaviselet
Ajváz Bogdán, gör. kel.	1	2	2	2	2	—	2	1	2	—	1	1
Andrássy Kálmán . . .	1	2	3	3	3	—	2	1	3	—	1	1
Árvai Ferencz	1	1	1	2	1	—	1	1	1	—	2	1
Balta Koriolán, gör. kel.	1	1	2	2	—	1	2	1	1	3	2	1
5 Bérczy Géza	2	2	2	3	—	2	3	2	3	1	3	1
Bistyák Ferencz	1	1	3	3	—	1	1	2	3	2	2	1
Blau Henrik, izr.	2	3	3	3	—	3	3	2	3	2	2	2
Blau Lipót, izr.	1	1	2	2	2	—	1	1	3	—	3	1
Bogeha Imre	1	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	1
10 Bózsó Ferencz	2	3	3	3	3	—	3	2	3	—	2	1
Böck Rezső	1	2	2	3	2	—	2	1	2	—	3	1
Bundi János	1	2	1	3	3	—	1	1	2	—	2	1
Csonka Ferencz, öszt.	1	1	1	1	1	—	1	1	2	—	—	1
Csóke Imre	1	1	2	2	2	—	2	2	3	—	2	1
15 Deutsch Dezső, izr. . .	2	1	3	3	3	—	1	1	3	—	3	1
Deutsch Nándor, izr. . .	1	2	2	3	3	—	2	2	2	—	3	1
Dobó József	1	2	3	3	3	—	1	2	2	—	3	2
Domokos László, helv. öszt.	1	2	3	3	—	2	2	2	3	1	1	1
Donawell János	1	3	3	3	3	—	3	2	4	—	1	2
20 Dudás György	2	3	4	3	3	—	3	2	3	—	2	2
Ernszt György	1	1	1	2	1	—	1	1	2	—	1	1
Fráter Zoltán	1	1	2	2	—	1	1	1	2	1	2	1
Fuchs Imre	2	3	2	2	2	—	3	2	2	—	1	1
Gábrriel József	1	1	1	1	1	—	1	1	1	—	1	1
25 Germarz Ferencz	1	2	2	3	—	1	2	1	2	3	1	1
Grasselly Károly	1	2	2	3	2	—	3	2	3	—	2	1
Griffel Lajos	1	2	3	3	1	—	2	2	3	—	2	2
Grün Vilmos, izr.	2	3	2	3	—	3	2	2	3	3	2	2
Hahn Alajos	1	1	2	2	1	—	2	2	2	—	2	1
30 Halál József	1	2	3	2	2	—	2	1	2	—	1	1
Harcz János	2	3	3	3	—	3	2	3	3	1	1	2
Hochstrasser Miklós	1	1	1	1	2	—	2	1	2	—	1	1
Huszka Ernő	1	1	1	1	1	—	1	1	1	—	1	1
Járosy Dezső	1	2	1	3	3	—	2	1	1	—	3	1
35 Kleits János	1	3	2	3	3	—	3	2	3	—	1	1
Koczka Elemér, izr.	2	1	2	3	3	—	2	3	3	—	2	2
Kohn Emil, izr.	1	1	1	2	2	—	2	1	1	—	—	1
Kordás Pál	1	1	2	3	—	1	1	1	2	2	2	1
Lakatos Géza	1	2	3	3	—	2	2	3	3	3	3	1
40 Lévasy Ferencz, helv. . . .	1	2	3	2	—	1	1	1	3	3	2	1

A tanuló neve és vallása, öszöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k										Magaviselet	
	Vallás tan	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Magyar írói, olvasmány, görög írói, és művelődés történet	Történelem	Természettan	Mennyiség tan	Szabadkézi és geometriai rajz		Tornazás
Löffler Góza, izr.	2	1	1	3	2	—	2	1	1	—	3	1
Lukhaub Gyula	1	2	1	2	2	—	1	1	1	—	3	1
Mogán István, izr.	2	2	2	2	2	—	1	2	2	—	1	1
Nekich Richárd	1	2	2	2	2	—	3	2	3	—	1	1
45 Nemeckay Ede	2	2	3	3	3	—	3	2	3	—	3	1
Niklos Károly	1	2	2	3	3	—	2	1	2	—	1	1
Ördögh Lajos	1	2	3	3	2	—	1	1	3	—	2	2
Pap András	1	2	3	3	—	2	2	1	3	2	2	2
Paulovits Sánd., gör. kel.	1	3	3	3	—	2	3	2	3	2	2	2
50 Plesz József	1	1	1	1	1	—	1	1	1	—	2	1
Rech Károly	1	2	2	2	2	—	2	2	3	—	—	1
Ring György	1	2	3	3	—	2	3	2	3	2	1	2
Rózsa József	1	3	3	3	3	—	3	2	3	—	2	2
Römer Domonkos	1	1	1	2	2	—	2	1	2	—	1	2
55 Schaar Kornél, izr.	2	2	2	2	2	—	3	2	3	—	2	2
Sebestyén István	1	1	1	1	1	—	2	1	2	—	1	2
Strubert Jakab	1	1	1	2	2	—	1	1	2	—	1	1
Sümegei Ödön	2	3	3	3	—	2	2	3	3	3	3	1
Szabó Gyula	1	1	2	2	—	1	1	1	1	2	1	1
60 Szabó József	1	1	1	1	1	—	1	1	1	—	1	1
Telbisz Géza	1	1	1	2	2	—	2	1	2	—	2	1
Telbisz Károly	1	2	2	3	—	2	3	1	2	1	3	1
Thury János	1	2	2	2	3	—	1	2	3	—	2	1
Timpauer Lajos	2	2	2	2	—	2	3	1	2	3	3	1
65 Tóth Gyula	1	1	2	2	2	—	2	1	2	—	2	1
Tóth Imre	2	2	2	3	2	—	2	2	2	—	1	1
Vály Viktor	1	3	3	3	—	3	2	3	3	—	3	1
Várkonyi István	1	2	3	2	2	—	2	3	3	—	3	1
Zacharia Emil, gör. kel.	1	1	1	1	1	—	1	1	1	—	2	1

Kimaradt:

70 Kron Imre, izr.

Vizsgálatlan maradt:

Bacsó Gyula.

Összesen: 71.

Hetedik osztály.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k											
	Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Magyar irod. olvas- mány, görög irod. és művelődés törté- nelmének	Földrajz	Természettan	Mennyiség-tan	Ábrázoló mértan	Tornázás	Magaviselet
Ackermann János . . .	1	3	3	3	—	2	1	2	2	1	2	1
Altenbach József . . .	1	3	3	3	3	—	2	3	3	—	1	1
Becker János	1	1	1	1	1	—	1	1	1	—	1	1
Beleszlin Vladimir, gör. kel.	1	2	4	2	2	—	2	2	3	—	2	1
5 Benisch Arthur	1	1	1	1	1	—	1	1	1	—	1	1
Bohn Antal	2	2	2	3	3	—	2	2	3	—	1	2
Bosnyák László	1	2	3	2	2	—	1	2	2	—	2	2
Dragon Gyula	1	3	3	3	—	2	2	3	3	2	1	1
Drágits Vladimir, gör. kel.	1	1	2	2	1	—	1	1	1	—	1	1
10 Eidenmüller Elemér, ág.	1	1	1	1	1	—	1	2	1	—	1	1
Fischer Aurél	1	1	1	1	2	—	1	1	2	—	2	1
Gábel János	1	2	1	2	2	—	1	1	2	—	—	1
Gombos Lajos	1	2	2	2	—	1	1	2	2	2	2	1
Günczi Lajos	1	1	2	2	1	—	1	1	2	—	1	1
15 Gruber Jenő	2	3	3	3	3	—	2	3	2	—	3	1
Hacker Ödön, izr.	1	2	3	2	—	1	1	2	3	2	3	1
Hetyey Gyula, ágost.	1	2	2	2	—	2	1	1	2	2	2	1
Hó József	1	2	2	2	2	—	1	1	2	—	2	1
Hummel Vilmos	2	2	2	2	2	—	2	2	3	—	1	1
20 Ivánkovits Imre	2	3	3	3	—	2	2	3	3	2	—	1
Katona András	2	2	3	4	3	—	3	3	3	—	2	1
Kellemen Kálmán, izr.	2	2	3	2	2	—	2	3	3	—	2	1
Kiss Ferencz	1	2	3	2	2	—	2	2	3	—	3	1
Knöpfler Rezső, izr. . . .	1	2	2	2	2	—	1	2	2	—	1	1
25 Kovács Samu, izr. . . .	2	3	3	3	3	—	2	3	3	—	2	1
Kőhegyi Andor, helv. . . .	1	2	3	3	—	1	3	3	3	2	2	2
Krzepelka Jenő	1	3	3	2	3	—	1	1	2	—	1	1
Luczay Livius, gör. kel.	1	2	2	2	—	1	1	2	2	2	1	1
Lulay Mátyás	1	2	1	1	2	—	1	1	2	—	2	1
30 Magarasevits Leont., gör. kel.	1	2	3	3	—	2	3	3	3	1	2	1
Mayer György	1	3	3	3	—	2	2	3	3	2	2	2
Márki Imre	1	1	2	2	2	—	1	2	3	—	2	2
Mihályffy László, öszt.	1	1	2	2	—	1	1	1	1	1	2	1
Orbán Károly, helv.	1	2	2	2	2	—	1	1	2	—	3	1
35 Pekl Mihály	1	1	2	2	2	—	2	2	2	—	2	1
Pollák Lajos, izr.	1	2	3	3	3	—	2	2	3	—	3	2
Reök István, ágost.	1	2	2	2	3	—	2	2	3	—	2	1
Rósa Ernő, izr.	2	2	2	3	—	3	2	3	3	2	2	2
Rózsa János	1	2	3	3	2	—	2	3	3	—	2	1
40 Schaar Elemér, izr. . . .	1	2	2	2	—	1	1	1	1	1	2	1

A tanuló neve és vallása, osztályos vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k											
	Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Magyar irod. olvas- mány, görög irod. és művelődés törté- nelmének	Földrajz	Természettan	Mennyiségtan	Ábrázoló mértan	Tornázás	Magaviselet
Schütz Antal	1	1	1	1	1	—	1	1	1	—	1	1
Simon Kálmán	1	1	2	2	2	—	1	2	2	—	2	1
Sőregi Mátyás	1	1	2	2	1	—	1	2	2	—	1	1
Szűcs János	1	1	2	1	2	—	1	1	2	—	2	1
45 Timcsák Béla	1	1	2	2	—	1	1	1	2	1	1	1
Traum Péter	1	1	1	2	2	—	1	1	2	—	1	1
Trentz Henrik	1	3	3	3	3	—	2	4	3	—	1	1
Vőneki Antal	1	2	2	2	—	1	1	2	2	1	2	1
Widter Hermann	1	1	1	2	2	—	1	1	1	—	2	1
50 Wirth Henrik	1	2	2	2	—	1	2	2	2	1	1	1
Wolf József, izr. . . .	1	2	1	2	2	—	1	2	3	—	3	1
Zsótér Ferencz	1	2	3	3	3	—	2	2	3	—	1	1

Magántanuló:

Weinstein Ilona, izr.

Összesen 53.

Nyolczadik osztály.

A tanuló neve és vallása, osztálydíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k												
	Vallásstan	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Magyar írod. olvas- mány, görög írod. és művelődés tan- terelelem	Történelem	Természettan	Matematika	Ábrázoló mértan	Bölcsészet	Tornázás	Magaviselet
Andrássy Ákos . . .	1	1	2	3	2	—	2	2	2	—	2	1	1
Bánszky Mátyás, ágost.	1	1	1	2	—	1	1	1	2	2	1	1	1
Brommer Ödön . . .	1	2	1	2	2	—	1	2	3	—	1	2	1
Búza László . . .	1	2	3	3	2	—	2	3	3	—	2	2	1
5 Cseréy Gedeon . . .	2	3	3	3	3	—	3	3	3	—	3	3	1
Csernyi Kálmán . . .	1	2	2	2	—	1	2	2	3	2	1	2	1
Csoma István, hely.	1	3	3	3	—	2	1	3	3	3	2	2	1
Czibula Antal . . .	1	2	3	3	2	—	2	3	4	—	3	3	1
Déli Géza . . .	1	2	2	3	2	—	2	1	2	—	2	—	1
10 Dékány János . . .	1	2	2	2	2	—	1	2	3	—	1	1	1
Dózsa Imre, izr. . .	1	1	1	1	1	—	1	1	1	—	1	1	1
Döme Gyula, hely.	1	2	3	3	—	2	2	3	3	2	1	1	1
Engel Sándor, izr.	1	1	1	1	1	—	1	1	1	—	1	2	1
Erdélyi Sándor . . .	1	2	3	3	—	2	2	3	3	2	3	1	2
15 Faludy Ferenc . . .	1	1	1	1	1	—	1	1	1	—	1	2	1
Fein Miksa, izr. . .	2	3	2	4	—	4	3	3	4	4	3	—	2
Fodor István, ágost.	1	3	3	2	2	—	2	2	3	—	1	1	1
Frey Ferenc . . .	1	1	1	2	2	—	1	3	3	—	2	1	1
Fridrich András . . .	1	1	1	1	1	—	1	1	1	—	1	1	1
20 Gerber Hugó . . .	1	1	1	2	1	—	1	1	1	—	1	1	1
Geyer Henrik, hely.	1	1	1	2	1	—	1	1	1	—	1	1	1
Gönczi Elemér, izr.	1	2	3	3	2	—	2	3	3	—	1	2	1
Grüner Manó, izr. . .	1	1	1	2	1	—	1	1	1	—	1	2	1
Hencz Károly . . .	1	1	1	1	1	—	1	1	1	—	1	1	1
25 Hodács Ágoston . . .	1	1	1	1	1	—	1	2	2	—	1	1	1
Hubaések Béla . . .	1	1	2	2	—	1	1	2	2	2	1	—	1
Jantsovits Jenő, ágost.	1	1	1	2	—	1	1	1	1	1	1	2	1
Klein Ákos, izr. . .	1	3	3	3	2	—	3	2	2	—	2	3	1
Klein Oszkár, izr. . .	1	3	3	3	2	—	3	2	3	—	2	3	1
30 Kovács József . . .	2	3	2	2	2	—	3	3	4	—	3	2	2
Kutni Gyula . . .	1	3	3	2	2	—	2	2	3	—	2	2	1
Ladányi Vinceze . . .	2	3	3	3	3	—	3	4	3	—	3	2	1
Leitner Kálmán . . .	1	1	1	2	1	—	1	1	1	—	1	1	1
Martinu Lajos . . .	1	2	1	2	2	—	1	3	3	—	1	2	1
35 Mészáros Kálmán . . .	1	2	3	3	2	—	1	2	3	—	2	1	1
Mičik Lajos . . .	2	3	3	3	2	—	3	3	2	—	3	1	1
Mosonyi Emil, izr.	1	3	3	3	—	1	1	3	3	2	3	1	1
Perhács Sándor . . .	1	2	2	2	2	—	1	2	3	—	1	1	1
Plechl József, öszt.	1	1	1	2	1	—	1	2	2	—	1	1	1
40 Polgár Péter, hely.	1	1	3	2	3	—	1	2	3	—	2	2	1

A tanuló neve és vallása, öszöntündijas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k										Magaviselet		
	Vallásán	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Magyar irad. olvas- mány, görög irad. és művelődés törté- nelmének	Történelem	Természettan	Memorizáltan	Abstraháló mértan		Bölcsészet	Tornázás
Robicsek Henrik, izr.	1	3	3	3	2	—	1	2	2	—	3	2	2
Rósa Lajos, izr.	1	3	2	2	2	—	1	3	3	—	1	2	2
Rosenfeld Richárd, izr.	1	3	2	3	2	—	3	2	3	—	3	2	2
Salamon Gyula	1	1	2	2	1	—	1	1	1	—	1	1	1
45 Schreiber Jakab	1	2	2	3	2	—	1	3	2	—	1	2	1
Sonnenfeld Arthur, izr.	1	1	1	1	1	—	1	1	1	—	1	1	1
Spitzer József, izr.	1	1	1	1	1	—	1	1	1	—	1	—	1
Szárnyas Kálmán	1	1	2	2	1	—	1	2	2	—	1	—	1
Szegheő Gábor, izr.	1	1	1	1	1	—	1	1	1	—	1	1	1
50 Szigeti Károly, izr.	1	3	3	3	3	—	3	4	3	—	3	—	2
Takács Antal	1	1	2	2	—	1	2	2	3	2	1	2	1
Telbisz Jenő	1	1	1	2	1	—	1	1	2	—	1	1	1
Tengg Ferencz	1	1	1	2	2	—	1	1	2	—	1	1	1
Tóth Imre, öszt.	1	2	2	1	1	—	1	1	2	—	1	1	1
55 Török Béla	1	1	2	2	2	—	2	2	2	—	1	1	2
Várnay Dezső	1	1	1	2	2	—	1	1	2	—	1	1	1
<i>Magántanulók:</i>													
Ofner Jenő, izr.													
Sebestyén Emil, izr.													
												Összesen: 58.	

B) A nem kötelezett tantárgyakban.

I. Gyorsírás.

(A csillaggal jelöltek haladó gyorsírók.)

	Érdem- jegy		Érdem- jegy
III. A. osztály.		V. osztály.	
Bozóky Mihály	2	André János	1
Jung Mátyás	1	Bárkányi Ödön	1
Kohn Ignác	2	35 Büchler Géza	3
Laczkó János	3	Egler Péter	1
5 Mogán Béla	1	*Fischer Ödön	2
Molnár János	3	*Grogloth János	2
Pap Menyhért	2	Hevesi György	1
Schlesinger Andor	1	40 Issekutz Gergely	2
		Katona Dávid	2
III. B. osztály.		Kis István	2
Kotányi István	2	Laux József	1
10 Klein János	3	Lázár László	1
Krepsz Iván	3	45 *Makai Endre	1
Orbán Gyula	2	*Mogán Ákos	2
Somogyi József	2	*Malina Lajos	2
Tolnai Béla	3	Nagy István	2
15 Winkler Imre	3	*Rozenstengl Péter	2
		50 *Rostos Nándor	1
IV. A. osztály.		Schlesinger Ernő	1
Csányi Mátyás	2	Takács Ernő	2
Dettre Pál	2	*Tolnai Károly	2
Franzl György	3	Vadász Imre	2
Grünbaum József	2	55 Valentiny Antal	1
20 Juhász István	1	Záporó Viktor	2
Nagy István	2		
Orbán Henrik	2	VI. osztály.	
Perhács Béla	1	*Árvay Ferenc	1
		Blau Henrik	1
IV. B. osztály.		Dobó József	1
Dürr József	1	60 Fráter Zoltán	1
25 Eisner Manó	2	Grasselly Károly	1
Faragó Mihály	2	*Huszka Ernő	1
Kertész János	3	Kleits János	1
Kohn József	2	*Koczka Elemér	1
Löbl Sándor	2	65 *Kohn Emil	1
30 Szakáll József	2	*Lukhaub Gyula	1
Vetve Ferenc	1	Nekich Richard	1
*Weinhardt József	2	Ördög Lajos	2

	Érdem- jegy		Érdem- jegy
Paulovits Sándor	2	*Mihályffy László	2
70 Rózsa József	2	85 *Pollák Lajos	2
Schaar Kornél	2	*Schütz Antal	1
*Sebestyén István	1	*Simon Kálmán	2
*Strubert Jakab	1	*Sőregi Mátyás	1
Szabó Gyula	1	*Timcsák Béla	1
75 *Szabó József	1	90 *Traum Péter	2
Timpauer Lajos	2	*Widter Hermann	1
*Tóth Gyula	1		
*Zacharia Emil	1		
VII. osztály.		VIII. osztály.	
*Becker János	1	*Czibula Antal	1
80 *Benisch Arthur	1	*Martinu Lajos	1
*Dragics Vladimir	2	*Perhács Sándor	1
*Gönczy Lajos	2	95 *Schreiber Jakab	1
Hojó István	1	*Tóth Imre	1
		Összesen : 96.	

A Gabelsberger-Markovits-féle magyar gyorsírás tanítására hetenkint 2—2 órát fordítottunk úgy a kezdőknél, mint a haladóknál. A tanulók előmenetelök fokai szerint három csoportba voltak osztva. A kezdőket az előadó tanár a saját módszere szerint vezette, valamint a haladottabbakat is. Tankönyvekül a haladók számára Bódogh János könyveit használtuk: Gyakorlati és magasabb fokú gyorsírás. Szeged 1893. Gyorsírási olvasókönyv III. kiadás. Szeged 1897.

II. Műének.

	Érdem- jegy		Érdem- jegy
I. A. osztály.		I. C. osztály.	
Buchmann Ágost	1	Klivényi Lajos	1
Füller Szilárd	1	Liptay Béla	2
Kaminár Lajos	2	Massány Jenő	1
Mogán László	1	Ónozó István	2
5 Pauli József	1	15 Tóth Ferencz	1
Radics Ferencz	2		
Tóth FABIÁN	2		
Id. Wolf János	1		
I. B. osztály.			
Bauda Vilmos	2	Bayerle Béla	2
10 Fagler László	1	Hódi Pál	1
		Koreck János	1
		Mamusits József	1
		20 Martin Géza	2
		Regdon Sándor	2

	Érdem- jegy		Érdem- jegy
Ritter Károly	1		
Róth János	1		
Szabó Jenő	1		
25 Szubits Gusztáv	3		
Tápai János	1		
Tonheiszer Elemér	1		
Veszelovszky Gyula	1		
Wagner Károly	1		
II. A. osztály.			
30 Baranyi István	2		
Gesztesy László	2		
Hajabács Károly	2		
Mészáros József	1		
Ocskay Kornél	3		
35 Perhács Imre	2		
Szeckerke Lajos	1		
Vékes Sándor	1		
Zvaratkó Pál	1		
II. B. osztály.			
Böhm Károly	1		
40 Böröcz Béla	2		
Debreczeni Zoltán	1		
Dettre János	1		
Dékány József	1		
Domonkos Pál	2		
45 Kalabusz Gyula	1		
Kiss Ernő	2		
Metzler Gusztáv	1		
Pálffy János	2		
Ritter Jenő	1		
50 Soltész János	1		
Szalay Ferencz	2		
Szőke György	1		
III. A. osztály.			
Börösök Ferencz	2		
Kurzenberger János	1		
55 Molnár János	2		
Schön Károly	1		
III. B. osztály.			
Frecót Miklós	1		
Nagy Sándor	1		
IV. A. osztály.			
		Bervanger Henrik	1
60	Dupp Bálint	1	
	Perhács Béla	1	
	Tonheiszer József	2	
IV. B. osztály.			
		Hauer Dezső	1
		Kiss Antal	1
65	Laskovits János	1	
	Vajda János	2	
	Weinhardt József	1	
V. osztály.			
		Berger István	1
		Gedeon Richárd	2
70	Horváth Ferencz	2	
	Jungen Aladár	1	
	Kertész Ferencz	1	
	Króhn Jakab	1	
	Landgraf Rezső	1	
75	Mogán Ákos	1	
	Perhács Gyula	2	
	Székessy Ferencz	1	
	Szénásy László	1	
	Trischler Lajos	1	
VI. osztály.			
80	Árva Ferencz	1	
	Bistyák Ferencz	1	
	Dobó József	1	
	Fráter Zoltán	1	
	Gábrriel József	1	
85	Griffel Lajos	2	
	Harez János	2	
	Járosy Dezső	1	
	Kordás Pál	1	
	Nekich Richárd	2	
90	Niklos Károly	1	
	Plesz József	1	
	Rózsa József	1	
	Schmidt Imre	2	
	Strubert Jakab	1	
95	Szabó József	1	
	Timpauer Lajos	2	

	Érdem- jegy		Érdem- jegy
VII. osztály.			
Bohn Antal	1	Kovács József	1
Ivánkovits Imre	1	Kutni Gyula	1
Sőregi Mátyás	1	105 Ladányi Vincze	1
100 Wirth Henrik	1	Perhács Sándor	1
VIII. osztály.			
Deli Győző	1	Telbisz Jenő	1
Dékány János	1	Tóth Imre	1
		Összesen : 108.	
<p>A műének tanítására hetenkint 2 óra fordított. A tanulók két csoportba voltak osztva. A kezdők tanítása a hangjegyek, ütemek, pauzák, módosító jelek ismertetésére terjeszkedett. A haladók Szőgedi Endrének négy szólamra alkalmazott egyházi énekeit, Haydn magyar és Szőgedi latin miséjét tanulták, melyeket ünnep és vasárnap a tanuló ifjúság sz. miséjén énekeltek. Az egyházi énekeken kívül világi műdarabokat is tanultak s ezeket a főgymn. ünnepélyein adták elő.</p>			

III. Szabadkézi rajz.

	Érdem- jegy		Érdem- jegy
III. A. osztály.			
Laczkó János	2	15 Könyvesi Dezső	3
Rósa Pál	3	Lakó József	2
III. B. osztály.			
Magyar János	1	Lamper Imre	1
Pohl Károly	1	Sofró Béla	2
5 Striha Sándor	1	Weil Jenő	2
IV. A. osztály.			
Franzl György	3	V. osztály.	
Janosevits Miklós	2	20 André János	2
Mahovics Gyula	2	Bárkányi Ödön	1
Schneider Miklós	1	Kertész Ferencz	2
10 Szorát Pál	1	Tóth Gyula	3
Striha Kálmán	1	VI. osztály.	
IV. B. osztály.			
Bendesy György	2	Lévay Ferencz	3
Busa Gyula	2	25 Telbisz Károly	1
Kehrer József	1	VII. osztály.	
		Timesák Béla	1
		VIII. osztály.	
		Jantsovits Jenő	1
		Spitzer József	1
		Összesen : 28.	

IV. Francia nyelv.

Bartos Fülöp, főreáliskolai tanár, ki a francia nyelvet intézetünkben 1893—94. tanévtől kezdve tanítja, ez évben is megnyitotta a tanfolyamot 22 ifjúval, kiket kezdők és haladók csoportjára osztva, heti 4 órában oktatott Bartos-Chovancsák nyelvtana és olvasókönyve alapján. Azonban a szépen megindult tanfolyamot, sajnálatunkra, betegeskedése és nagymérvű elfoglaltsága miatt időközben kénytelen volt beszüntetni.

A sorozatban használt érdemjegyek fokozata.

Az előmenetel rovatában: 1 = jeles, 2 = jó, 3 = elégséges, 4 = elégtelen; a magaviselet rovatában: 1 = jó, 2 = szabályszerű, 3 = kevésbé szabályszerű, 4 = rossz.

Rövidítések jelentménye.

gör. kath. = görög katolikus vallású; — gör. ekl. = görög keleti vallású; — ágost. = ágostai vallású; — helv. = helvét vallású; — izr. = izraelita vallású; — ism. = ismétlő; — öszt. = ösztöndíjas. A hol a név után a kötelezett tantárgyakból nyert sorozatban vallás jelezve nincs, ott római katolikus értendő. A tornázás rovatában — = fölmentetett.

Tornaverseny.

Tanintézetünk résztvett a középiskolai tanulóknak Szabadkán, f. évi május hó 29-ikén tartott kerületi tornaversenyén 42 tanulóval, kik Schandl Miklós és Varjú János felügyelő tanárok és Timina Ödön tornatanár vezetése alatt mentek Palicsra, a verseny színhelyére, hol a tornázásban tanúsított jártasságukkal dicséretet arattak.

A tömeges versenyekben a bot-szabadgyakorlatokért az első, a katonai rendgyakorlatokért a második díszoklevelet, a kötélhúzásban tanúsított erejükért pedig elismerő oklevelet nyertek.

Az egyéni versenyekben kiténtek: Lázár László V. oszt. tanuló, ki az uszásban tanúsított ügyességeért ezüst éremmel s ezen felül a szabadkai hölgyek tiszteletdíjával, egy ezüst szelenczével jutalmaztatott. Gönczi Lajos VII. oszt. tanuló a magasra ugrásért, Wirth Henrik VII. oszt. tanuló pedig a rúdugrásért bronz éremmel tüntettetett ki.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium által előirt intézeti tornaversenyt június hó 21-ikén tartottuk meg az uj-szegedi népkertben.

A bot-szabadgyakorlatok és katonai rendgyakorlatokban kiténtek az intézetnek a szabadkai kerületi tornaversenyen díszoklevelet nyert növendékei.

A kötélhúzásban győztek: az I. A., I. B., II. B. és III. B. osztályok.

Az egyéni versenyekben:

A VII. osztályból:

Becker János súlydobásban, Drágits Vladimir távolraugrásban, Dragon Gyula magasra ugrás- és szertornázásban, Eidenmüller Elemér szertornázásban, Gönczi Lajos magasra ugrás-, rúdugrás-, futás- és szertornázásban, Timcsák Béla szertornázásban, Traum Péter rúdugrásban és Wirth Henrik rúdugrás- és szertornázásban.

A VI. osztályból:

Andrássy Kálmán szertornázásban, Donawell János magasra ugrásban, Fuchs Imre és Germárz Ferencz rúdugrás- és szertornázásban, Harcz János futásban, Kordás Pál súlydobásban, Nekich Richárd szertornázásban és Ring György futás- és szertornázásban.

Az V. osztályból :

André János és Berger István rúdugrás- és szertornázásban, Frisch József távugrás és futásban, Káló István magasra ugrás- és futásban, Kron Jakab szertornázásban, Perhács Gyula magasra ugrás- és szertornázásban, Rosenstengel Péter súlydobásban és Szénásy László szertornázásban.

A IV. A. osztályból :

Blaustein Márk szertornázásban, Bosnyák József rúdugrásban, Csokonay Károly távolra ugrásban, Fáber József magasra ugrásban, Kopasz János szertornázásban, Muzsai Ferencz futásban, Perhács Béla mászás- és szertornázásban és Szabó László mászásban.

A IV. B. osztályból :

Bayer Miklós rúdugrás- és magasra ugrásban, Bieber Károly, Konrád Alajos, és Kosóczki Ferencz szertornázásban, Szalay János távolra ugrás-, futás- és szertornázásban, Vetye Ferencz és Weinhardt József szertornázásban.

A III. A. osztályból :

Börcsök Ferencz mászás- és szertornázásban, Dragon János szertornázásban, Foszt Péter mászás-, magasra ugrás- és szertornázásban, Jung Mátyás távolra ugrásban és Zombori Gyula szertornázásban.

A III. B. osztályból :

Magyar János mászásban, Martin Ferencz szertornázásban, Sztójkov János távolra ugrás- és mászásban, Szilágyi Béla szertornázásban és Zsótér József magasra ugrás- és szertornázásban.

A II. A. osztályból :

Ivánkovits Sándor és Kálmán Nándor szertornázásban, Perhács Imre és Szlávik Péter mászás- és szertornázásban és Winter Emil szertornázásban.

A II. B. osztályból :

Bodonyi Sándor mászás- és szertornázásban, Fajka Lajos, Reviczky Aladár és Schütz János szertornázásban és Spécz Gyula mászás- és szertornázásban.

Az I. A. osztályból :

Füller Szilárd szertornázásban, Koczor János és Mogán László mászás- és szertornázásban, és Radics Ferencz szertornázásban.

Az I. B. osztályból:

Bauer Erich mászás- és szertornázásban, Fried Rezső és Spécz Antal szertornázásban és Véber Károly mászásban.

Az I. C. osztályból:

Bokor Pál szertornázásban, Koreck János és Váradi Pál mászás- és szertornázásban és Veszeloovszki Gyula szertornázásban.

Dobosok:

Krzepelka Jenő VII. és Schwarz Gyula II. A. oszt. tanulók.

Kürtös:

Végh Guidó V. oszt. tanuló.

A tornázásban tanusított kiváló jártasságukért elismerő oklevelet nyertek:

A VII. osztályból: Gönczi Lajos és Wirth Henrik, a VI. osztályból: Fuchs Imre és Ring György, az V. osztályból: Berger István és Perhács Gyula, IV. A. osztályból: Kópasz János és Perhács Béla, a IV. B. osztályból: Bayer Miklós és Szalay János, a III. A. osztályból: Börcsök Ferencz és Foszt Péter, a III. B. osztályból: Martin Ferencz és Szilágyi Béla, a II. A. osztályból: Ivánkovits Sándor és Perhács Imre, a II. B. osztályból: Bodonyi Sándor és Spécz Gyula, az I. A. osztályból: Koczor János és Mogán László, az I. B. osztályból: Bauer Erich és Spécz Antal, végre az I. C. osztályból: Váradi Pál és Veszeloovszki Gyula.

Statiztikai kimutatások.

A) A tanulók általános áttekintése az 1897–98. tanévben.

Osztály	Fölvétett az egész tanév folyamán	Kimaradt	Még halt	Vizsgálatlan maradt	Vizsgálatot tett	A megvizsgáltak között volt					A beírottak a múlt tanévhez képest		Az összes beírottak közül tandíjat illetőleg	
						magántanuló	Előmenetelre nézve		Illetőségre nézve		növekedés	apadás	fizető volt	mentes volt
							haladó	ismétlő	helybeli	vidéki				
I. A.	71	2	—	—	69	2	64	5	43	26	—	—	61	10
I. B.	71	2	1	1	67	2	62	5	39	28	1	—	56	15
I. C.	72	3	—	1	68	2	64	4	43	25	—	1	62	10
II. A.	74	3	—	—	71	2	66	5	45	26	—	—	66	8
II. B.	74	—	1	—	73	—	70	3	46	27	3	—	61	13
III. A.	60	1	1	—	58	1	55	3	32	26	—	5	55	5
III. B.	59	2	—	—	57	—	54	3	33	24	—	2	51	8
IV. A.	61	—	—	—	61	2	59	2	31	30	—	2	53	8
IV. B.	58	1	—	—	57	—	57	—	32	25	—	2	48	10
V.	78	—	—	—	78	2	76	2	57	21	5	—	65	13
VI.	71	1	—	1	69	—	69	—	42	27	4	—	60	11
VII.	53	—	—	—	53	1	53	—	25	28	—	11	43	10
VIII.	58	—	—	—	58	2	58	—	33	25	14	—	49	9
I—VIII.	860	15	3	3	839	16	807	32	501	338	27	23	730	130

B) A megvizsgált tanulók kimutatása, vallás, anyanyelv és nyelvismeret tekintetében az 1897—98. tanév végén.

Osztály	A tanulók közt vallásra nézve volt							A tanulók közt anyanyelvre nézve volt							A tanulók nyelvismerete			
	róm. kath.	gör. kath.	gör. keleti	ígostai	helyét	izraelita	más vallású	összesen	magyar	német	román	tót	szerb-román	bolgár	más nyelvű	összesen	csak magyarul beszél	hányan tudtak magyarul
I. A.	43	—	2	2	3	19	—	69	57	11	—	—	1	—	—	69	38	69
I. B.	45	—	2	1	5	14	—	67	55	11	1	—	—	—	67	39	67	
I. C.	49	—	—	2	3	14	—	68	49	18	—	—	—	1	68	40	68	
II. A.	43	—	2	4	—	22	—	71	58	12	1	—	—	—	71	36	71	
II. B.	56	—	4	2	5	6	—	73	42	27	2	—	2	—	73	42	73	
III. A.	35	1	7	1	4	9	1	58	42	12	2	—	2	—	58	34	58	
III. B.	41	—	4	2	1	9	—	57	40	13	—	—	4	—	57	30	57	
IV. A.	42	—	2	1	4	12	—	61	49	11	—	—	1	—	61	29	61	
IV. B.	44	—	2	—	2	9	—	57	41	13	—	—	2	1	57	36	57	
V.	55	—	2	4	2	15	—	78	70	6	1	—	—	1	78	54	78	
VI.	53	—	4	—	2	10	—	69	49	17	2	—	1	—	69	42	69	
VII.	35	—	4	3	2	9	—	53	36	13	1	1	2	—	53	23	53	
VIII.	34	—	—	3	4	17	—	58	49	7	—	1	—	1	58	40	58	
Összesen	575	1	35	25	37	165	—	1839	637	171	10	2	15	3	1	839	483	839

(1) Kimutatás a megvizsgált tanulók szülőinek polgári állásáról az 1897.-98. tanév végén.

Osztály	A tanulók szülői közt polgári állásra nézve volt															
	östermelő			iparos			kereskedő és vállalkozó			tisztviselő		katona	más értelmiségi orvos, ügyvéd, lelkész, tanár, tanító, nérműk, mő., művész, stb.)	szempélyes szolgálatból edő munkás, napszámos, szolga, stb.)	magánzó nyugeljár., vagy főképzenes stb.)	Összesen
	önálló		alkalmazott	önálló		alkalmazott	önálló		alkalmazott	közisztviselő (állami, hatóság)	magán- és társulati					
	nagybirtokos és bérlő	kisbirtokos és bérlő		nagyiparos	kisiparos		nagykereskedő	kiskereskedő, szatócs, stb.								
I. A.	—	13	—	—	10	—	—	15	—	12	3					
I. B.	—	9	—	—	8	—	1	6	—	15	5	—	6	14	3	67
I. C.	2	10	3	—	12	—	4	5	2	14	2	1	8	2	3	68
II. A.	1	17	—	—	7	1	1	8	—	7	6	1	19	1	2	71
II. B.	—	17	3	—	22	—	—	2	—	10	7	3	3	6	—	73
III. A.	—	12	—	—	6	—	—	11	—	11	3	1	10	3	1	58
III. B.	1	10	3	—	8	1	—	10	—	12	2	—	6	4	—	57
IV. A.	2	11	5	—	8	—	1	4	—	6	4	—	7	5	8	61
IV. B.	—	15	—	—	11	1	—	6	—	8	4	—	7	5	—	57
V.	2	4	—	—	9	1	—	6	—	24	6	2	20	3	1	78
VI.	—	14	—	—	7	—	1	6	1	7	4	1	18	5	5	69
VII.	—	10	4	—	5	—	—	9	3	7	3	1	10	1	—	53
VIII.	—	9	—	—	8	—	—	7	—	11	5	—	14	4	—	58
Összesen	8	151	18	—	121	4	8	95	6	144	54	11	134	60	25	839

d) A megvizsgált tanulók általános osztályozása az 1897–98. tanév végén.

Osztály	A megvizsgáltak száma	Magaviseletből*				T a n u l m á n y o k b ó l					
		jó	szabályszerű	kevésbé szabályszerű	rossz	minden tantárgyból jeles eredményű	minden tantárgyból legalább jó eredményű	minden tantárgyból legalább elégséges eredményű	egy tantárgyból elégtelen eredményű	két tantárgyból elégtelen eredményű	több tantárgyból elégtelen eredményű
I. A.	69	59	8	—	—	5	17	34	4	3	6
I. B.	67	52	13	—	—	3	20	29	7	2	6
I. C.	68	49	17	—	—	3	21	26	6	1	11
II. A.	71	45	24	—	—	5	15	36	7	4	4
II. B.	73	56	17	—	—	5	10	48	6	3	1
III. A.	58	42	15	—	—	4	10	30	6	3	5
III. B.	57	50	7	—	—	3	11	33	7	3	—
IV. A.	61	41	18	—	—	4	17	34	4	1	1
IV. B.	57	49	8	—	—	1	11	33	8	2	2
V.	78	61	15	—	—	8	19	42	9	—	—
VI.	69	52	17	—	—	5	15	47	2	—	—
VII.	53	44	8	—	—	3	23	24	3	—	—
VIII.	58	48	8	—	—	8	16	29	4	—	1
I—VIII.	839	648	175	—	—	57	205	445	73	22	37

* A magántanulók a magaviseletből nem osztályoztatnak.

E) Az 1897-98. tanévi érettségi vizsgálatok eredménye.

a)	b) Az írásbelin		c)	d) A szóbelin				e) Az érettségit végzett ifjak pályaválasztása																		
	Hányan jelentkeztek érettségi vizsgálatra?	Hány készítette el minden dolgozatát legalább elégs. eredménnyel?		Hány utasított az írásbeli alapján ismétlő vizsgálatra?	Hányan hocsátrattak összesen szóbelire?	Hány lett jelesen	Hány jól	Hány egyszerűen	Hány utasított javító vizsgálatra?	Hány utasított ismétlő vizsgálatra a szóbeli alapján?	theologiai	bölcsész	jogi	orvosi	mérnöki	építési	gépész	vegyész	gazdasági	erdőszeti	bányászati	ipari	kereskedői	alsóbb hivatalkői	katonai	művészi
					érett?				pályára készült																	
54	54	—	54	15	13	16	8	2	4	7	21	10	10	—	—	—	3	—	—	—	—	—	10	3	1	1

E tanév folyamán 3 ízben voltak érettségi vizsgálatok, u. m.: szept., decz. és június hónapokban.

Szept. hóban első teljes vizsgálatra állott: 6 tanuló, ezek közül jól érett 1, érett 1, javító vizsgálatra utasított 2, ismétlőre 2. Javító vizsgálatot tett: 16, ezek közül sikerrel: 15, második javításra utasított 1.

Deczember hóban első teljes vizsgálatra állott 1, sikerrel; javító vizsgálatot tett: 3, mind a három sikerrel; ismétlő vizsgálatot tett: 1 és ez véglegesen elutasított.

Június hóban első teljes vizsgálatra állott: 47, ezek közül sikerrel végzett: 41.

E szerint tehát a tanév alatt javító vizsgálatot tett: 18, sikerrel; ismétlőt: 1 és ez véglegesen elutasított. Pótló érettségi vizsgálatot tett a latin nyelvből 2 reáliskolát végzett tanuló és pedig sikerrel.

Az a) b) c) és d) rovatok csak azon tanulókra vonatkoznak, kik első ízben tettek érettségi vizsgálatot, az e) rovat adatai pedig az érettségit sikerrel befejezett összes ifjakra.

F) Az egész tanév alatt beírt tanulók illetőségének kimutatása megyék szerint az 1897—98. tanév végén.

Illetőségi hely	O s z t á l y												Összesen	
	I. A.	I. B.	I. C.	II. A.	II. B.	III. A.	III. B.	IV. A.	IV. B.	V.	VI.	VII.		VIII.
Szeged	44	42	46	45	47	34	33	31	33	57	43	25	33	513
Abauj-Tornamegye	—	—	—	1	1	—	—	2	1	2	1	—	1	9
Aradmegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Árva megye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31
Bács-Bodrogmegye	3	1	3	2	—	5	2	2	4	—	3	3	3	31
Békésmegye	—	1	—	1	—	—	—	2	—	1	—	—	3	8
Biharmegye	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	1	—	4
Csanádmegye	3	5	1	—	—	1	1	2	1	1	1	3	6	25
Csongrádmegye	7	1	4	6	—	—	—	1	2	1	—	1	—	23
Hunyadmegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Jász-Nagy-Kun-Szolnokmegye	—	3	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	4
Komárommegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Krassó-Szörénymegye	—	1	1	1	1	—	—	1	1	—	—	1	—	7
Mármarosmegye	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Nyitra megye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Pest-Pilis-Solt-Kis-Kunmegye	3	—	1	1	—	—	2	2	—	1	2	2	—	14
Sopronmegye	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Temesmegye	1	4	6	6	14	9	5	3	5	3	5	5	3	69
Tolnamegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Torontálmegye	10	11	9	11	11	10	15	13	9	11	15	9	8	142
Udvarhelymegye	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Horvátország	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2
Összesen	71	71	72	74	74	60	59	61	58	78	71	53	58	860

Szertárak.

a) Természettani szertár.

A szertár gyarapodása az 1897/8. tanévben :

Vétel útján: Bertram-féle lejtőkészülék. — 2 izzólámpa. — Csillagászati távcső. — Bolognai és pataviai üvegek. — Üvegbugogány a nyomás egyenletes terjedésének igazolására. — Heró kútja. — Golyótáncz. — 2 drb fémrúd az elektromos vezetés alapkísérletéhez. — 4 drb agyaghenger. — 6 drb elemphár. — Szénpálcák a Stöhrer-féle regulatorhoz. — Gázvezető és higanytartó kaucsuk csövek. — Teljes aranyozó és ezüstöző készülék. — 2 drb accumulator. — Elektromos vasút. — Ajándék útján: Tek. dr. Zápory Nándor úr, a m. kir. államvasutak nevelő- és tápintézetének orvosa egy mikroszkopot ajándékozott az intézetnek.

b) Vegytani szertár.

A természettani és ásványtani, illetőleg chemiai előadások alkalmával bemutatott kísérleteknél fölhasznált savak és sók kellő mennyiségben beszerzettek.

c) Természetrajzi szertár.

Vétel útján szaporodott: Spiritus praeparatumok: Echinus microtuberculatus. Aphrodite aculeata. Octopus vulgaris, Astacus fluviatilis lélekző szerve. — Kitömött állatok: Pteropus edulis. Meles taxus. Spermophilus citillus. Dasypus sexcinctus. Archibuteo Cereb. Turdus merula. Ampelus garrula. Oriolus galbula. Ploceus textor (fészekkel). Upupa epops. Tetrao urogallus (hím és nőtény). Tetrao tetrrix. Perdix cinerea. Otis tarda. Scolopax rusticola. Gallinago gallinula. Anas crecca. Anser arvensis. Larus argentatus. Chelonia midas. Hommarus marinus. — Csontvázak: Emberi csontváz. Pteropus edulis. Felis dom. (Félesontváz.)

Ajándék útján: Tek. Krón Ignác, m. kir. államvasuti műhelyfőnök úr egy díszesen kiállított fagyűjteményt. Thomay Ernő orvosnövendék 1 drb cseppkő az agteleki barlangból. Mosonyi Emil, VIII. oszt. tanuló 1 drb Mammut agyar-töredék. Schaar Kornél, VI. oszt. tanuló 1 drb nemes opál, 1 drb achát esiszolva, 1 drb faopál esiszolva. Franzl György, IV. oszt. tanuló, 1 drb fischerit, 1 drb örvénykő esiszolva.

Az 1897/8. iskolai évben a természetrajzi szertár növénytani részében

változás történt. Az 1885. évben dr. Feichtinger Sándor kir. tanácsos, Esztergom városának főorvosa, gazdag növénygyűjteményét Szeged városának ajándékozta. A város hatósága a becses gyűjteményt ideiglenesen a főgymnasium szertárában helyezte el és a szaktanár gondozására bízta. Miután a Közművelődési palota fölépült, melyben a város birtokában levő és a természetrajz körébe tartozó tárgyak is helyet nyertek, az említett gyűjtemény az 1897. évi 27,819. sz. a. kelt tanácsi végzés folytán a muzeum igazgatóságának leltár mellett, teljes épségben átadatott.

d) Történelmi, földrajzi és régiségi szertár.

Kogutovicz és Társa magyar földrajzi intézetének a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumtól engedélyezett kiadványaiból beszerezettek:

Ázsia iskolai fali térképe. Tervezte és rajzolta Kogutovicz Manó. Budapest, 1897. — Afrika iskolai fali térképe. Kidolgozta Kogutovicz Manó. Budapest, 1896. — Észak-Amerika iskolai fali térképe. Tervezte és rajzolta Kogutovicz Manó. Budapest, 1897. — Dél-Amerika iskolai fali térképe. Tervezte és rajzolta Kogutovicz Manó. Budapest, 1897. — Ausztrália és Polinézia iskolai fali térképe. Tervezte és rajzolta Kogutovicz Manó. Budapest, 1897.

Gyarapodott a szertár a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium ajándékából a következő történelmi fali térképekkel:

Graccia. Tervezte dr. Cherven Flóris, rajzolta Kogutovitz Manó. Budapest, 1897. — A római birodalom legnagyobb kiterjedése korában. Tervezte dr. Cherven Flóris, rajzolta Kogutovitz Manó. Budapest, 1897. — Magyarország a pragmatica sanctio előtt 1720. Tervezte dr. Acsády Ignác, rajzolta Kogutovicz Manó. Budapest, 1897. — A magyar korona országai 1847-ben. Tervezte dr. Marczali Henrik, rajzolta Kogutovicz Manó. Budapest, 1897. Ajándékozott továbbá intézetünknek a vallás- és közoktatásügyi miniszterium a Kogutovicz és Társa földrajzi műintézete által készített földgömbökből egy értékes példányt.

A régiségi szertárt Landesberg Jenő, V. oszt. tanuló, egy régi órával és egy mellképes gyűrűvel gyarapította.

Könyvtárak.

a) Tanári könyvtár.

A folyó iskolai évi gyarapodás vétel útján: a) Tudományos folyóiratok és szakközlönyök: *Annalen der Physik und Chemie* (Wiedemann) 1897—98. — A természet. Szerk. dr. Lendl Adolf és Lakatos Károly. — Budapesti Szemle. Szerk. Gyulai Pál. — Erdélyi Muzeum. Szerk. Szádeczky L. — Hítségoklatti Folyóirat. Szerk. Urbán Juvenalis. — Irodalomtörténeti Közlemények. Szerk. Szilády Áron. — Képes Folyóirat. XII. évf. 1—12. füzet. Szerk. Nagy Miklós. — Magyar Paedagogia. Szerk. Négyesy László. — Magyar Nyelvőr. Szerk. Simonyi Zsigmond. 1898. évf. — Magyar Kritika. Szerk. Benedek Elek. — Országos Középisk. Tanáregyesületi Közöny. Szerk. Rajner Ferencz. — Katholikus Paedagogia. Szerk. Gyürky Ödön. — Philologiai Közöny. Szerk. Heinrich G. és P. Thewrewk E. — Természettudom. Közöny. (Szily K.) 1897—98. — Tornaügy. XV. évf. Szerk. Kovács Rezső. — Zeitschrift für die österr. Gymnasien. (K. Schenkl.) Wien, 1897—98. — Zeitschrift für mathem. und naturwiss. Unterricht. (Hoffmann.) Leipzig, 1897—98. Összesen: 17 cím 205 füzetben, 103 frt 60 kr. értékben.

b) Könyvek: Balassa József, A magyar nyelvjárások osztályozása. Bpest, 1891. — Bárczay Oszkár, A heraldika kézikönyve. Bpest, 1897. — Bedőházi János, A két Bolyai. Marosvásárhely, 1897. — Bibliotheca Scriptorum Romanorum: Horatii Flacci Carmina, ed. C. Pozder, 3 pld. Livius Ab urbe cond. libri, ed. St. David, 2 pld. Sallustius, Bellum Cat. et Bellum Jug., 4 pld. Taciti Ab excessu divi Aug. (Ann.) lib. 1—6., ed. G. Némethy, 3 pld. Ciceronis epistolae, ed. J. Csengery, 4 pld. — Cantu Caesar, Világtörténelem, XIV. 2-ik fele és XV. Az utolsó 30 év története. Eger, 1881. — Kor- és berürendi mutató. Eger, 1877. — Cicero, A kötelességekről. Ford. Csengery János. Bpest, 1885. — Detto V. A. Horatius és kora. Ford. dr. Horváth B. Bpest, 1893. — Duncker Miksa, az Ókor története, I—IV. Ford. Jónás János. Bpest, 1877—78. — Philosophiai írók tára, XIV. (A görög gondolkodás kezdetei. Irta: Sebestyén Károly.) Bpest, 1898. — Friedländer, Darstellungen aus der Sittengeschichte Roms. Leipzig, 1888. — Fustel de Coulanges, Az ókori község. Ford. Bartal A. Bpest, 1883. — Hampel József, A régebbi középkor emlékei Magyarhonban. II. r. Bpest, 1897. — Hegedűs Pál, A történelem tanulmányozásának módszerei. O. K. 352. Bpest, 1895. —

Hickmann-Péter János, Földrajzi és statisztikai zsebatlasz. Bpest. — Ezer-nyolczszáznegyvennyolcz, 1—21. Szerk. Jókay Mór. Bpest, 1898. — Kandra-Kabos, Magyar Mythologia. Eger, 1897. — Kazinczy Ferencz levelezése, IV—VII. Közzéteszi: Váczy János. Bpest, 1893—96. — Dr. Keller Konrád, A tenger élete. Ford. Csöpey L. Bpest, 1897. — Kónyi Manó, Deák Ferencz beszédei, IV—VII. Bpest, 1897—98. — Leroy-Baulein Pál, Az új szocialismus. Ford. Sasvári Ármin. Bpest, 1888. — Magyar Nyelvőr. Szerk. Szarvas Gábor: I., XVIII., XIX., XX., XXI., XXII., XXIII. k. — Magyar Nyelvőr. Szerk. Simonyi Zsigmond. 1893—97. évf. — Nyelvőrkalauz. (A Magyar Nyelvőr I—XXV. kötetéhez.) Bpest, 1898. — Magyarország. (Külön lenyomat a Pallas Lexiconából). Bpest, 1896. — Magyarország nyilván- vagy közjoga. Buda, 1861. — Magyarország vármegyéi és városai, II. Szerk. dr. Sziklay és dr. Borovszky. Bpest, 1898. — Marquardt, Das Privatleben der Römer, I—II. Leipzig, 1886. — Medveczky Frigyes, Társadalmi elméletek és eszmények. Bpest, 1887. — Morvay Győző, Magyarázó tanulmány az Ember Tragoediájához. N.-Bánya, 1897. — Pallas Lexicon, XV—XVI. — Plutarchos párhuzamos életrajzai, III. Görögből: dr. Kacs Kovics Kálmán. Bpest, 1898. — Paulovics Márton, A magyar állam számviteltan kézikönyve. Szeged, 1897. — Régi magyar költők tára. Közzéteszi: Szilády Áron. Bpest, 1886. — Régi magyar könyvtár. Szerk. Heinrich Gusztáv: A székegyek Erdélyben. Pálos iskoladrámák a XVIII. században. Csíksomlyói nagypönteki miniszteriumok. Heltai, Aesopusi mesék. Ponciánus historiája. Gyöngyösi István, A család Cupido. Bessenyei György, A természet világa. Dugonics András, Az arany perezcek. Balogh István, Ludas Matyi. — Schmidt A gyakorlati fotografozás kézikönyve. Ford. Pfeifer Ignác. Bpest, 1897. — Szana Tamás, Izsó Miklós élete és munkái. Bpest, 1897. — Terentius vígjátékai. Ford. Kiss Sándor. Bpest, 1895. — Thukidides, I. Band. Erklärt von J. Classen. Berlin, 1897. — Turóczy Ladislaus, Ungaria suis cum regibus. Tyrnaviae, 1768. — Vajda János, Magyarország és nemzeti önérzet. Bpest. — Wüllner, Compendium der Physik, I—II. Leipzig, 1879. — A magyar nemzet története, 87—156. füz. Szerk. Szilágyi Sándor. — A magyar nemzet története, 64—81. füz. Szerk. Szalay-Baróti. — Szinnyei József, Magyar írók élete és munkái. V. 7—9., VI. 1—3. — Szinnyei József, Magyar tájszótár, II. 2. — Lexicon Taciteum, XII—XIII., ed. Gerber et Greef. Lipsiae, 1895—97. — Összesen: 47 mű 90 kötetben, 118 füzetben, 278 fűt 17 kr. értékben.

A Magyar Tudom. Akademia 10 fűt átalányért a következő műveket küldötte meg intézetünknek: a) Tudományos folyóiratok és szakközlönyök: Akademiai Almanach, 1898-ra. — Akademiai Értesítő, 1897—98. — Archeologiai Értesítő, XVIII, 1., 2. Szerk. Hampel József. Bpest, 1898. — Archeologiai Közlemények, XX. Bpest, 1897. — Akademiai Emlékbeszédok, IX. 2., 3., 4., 5., 6. Bpest, 1897—98. — Értekezések: a nyelv- és széptudom. köréből.

XVI. 10.; a történet tudom. köréből, XVI. 12. XVII. 1—5.; a társad. tudom. köréből, XII. 2. — Nyelvtudományi Közlemények. Szerk. Szinnyei József. (XXVII. 3—4. XXVIII. 1—2.) Bpest, 1897—98. — Mathem. és Természettud. Értesítő. Szerk. König Gyula. (XV. 3—5. XVI. 1—2.) Bpest, 1897—98. Mathem. és természettud. Közlemények. Szerk. dr. Lengyel Béla. (XXVII. 1—2.) Bpest, 1897—98. — b) Könyvek: Than Károly, A kísérleti chemia elemei, I., II. könyv (Az elemi testek leírása). Bpest, 1898. — Melich János, A gyöngyösi latin-magyar szótártöredék. Bpest, 1898. — Monumenta Hung. Hist. (I. oszt. Okmánytárak) XXIX. köt. Bpest, 1898. — Ruskin, Velence kövei, II. Bpest. 1897. — Croiset, Görög eposz, I. Bpest. 1897. — Laveleye, A tulajdon, I. Bpest, 1897. — Gregorovius, Hadrián császár. Bpest, 1897. — Összesen: 6 mű, 9 kötetben, 38 füz. 40 frt 30 kr. értékben.

A folyó isk. évi gyarapodás ajándék utján: *A nm. vallás és közokt. minis:teriumtól*: A 26. jelentés a közoktatás állapotáról. Jelentés az orsz. nyugdíj- és gyámintézet 1896. állapotáról. Jelentés a tanítói nyugdíj- és gyámalap 1896. állapotáról. Egészség (Folyóirat). Szerk. Csapodi István. Bpest, 1898. Herkules (Folyóirat), XV. évfolyam. Szerk. Porzsojt Jenő és Porzsojt Kálmán. Bpest, 1898. Hivatalos Közlöny, VI. évf. Kiadja a nm. vall. és közokt. min. Bpest, 1898. Malonyai Dezső, Munkácsi M. élete és munkái. Bpest, 1898. Cholnoky Jenő, A Föld-Globus és annak haszn. módja. Bpest, 1896. Magyar hadtörténeti emlékek az ezredéves kiállításon. Szerk. dr. Szendrei. Bpest, 1896. — *Desseuffy Sándor* püspök úr Ó Excellentiájától: Csanád vármegye története, II. k. Bpest, 1897. — *Tanker. Főigazgató* úrtól: Emléklapok Pécs szab. kir. város multjából. Szerk. dr. Ágh Timóth., Pécs, 1894. Az ezredéves kiállítás képes útmutatója. Bpest, 1896. Mihályfi, Synopsis hermenevticae et archeol. bibl. Bpest, 1897. Bournaz und Endrei, Deutsche Stilübungen. Bpest, 1898. Dávid és Pozder, Anthologia latina. Bpest, 1897. Dávid, Latin olv. és gyakorlókönyv, I—II. Bpest, 1897. Dr. Cherven-Schneider, Egyetem. földirati tankönyv, I. Bpest, 1898. Kőrösi Albin, Földrajz. I. Bpest, 1897. Martin, Psychologia és Logika. Bpest, 1897. Négyesy, Stiliztika. Bpest, 1897. Tones G.—Loósz J., Költői olvasmányok. Bpest. 1897. Dr. Gulyás, Rendszeres magyar nyelvtan. Bpest, 1898. Halász, Rendszeres magyar nyelvtan. Bpest, 1897. U. a. Magyar nyelvtan, I—II. Bpest, 1895—96. Dr. Lázár, A sövényháza-szegedi árment. társ. monografiája. Az ujszegedi-vedresházi árment. társ. története. Szeged, 1896. Dr. Molnár, Az ó-kori görögök politikai irodalma Platon előtt. Bpest, 1897. Dr. Kiss János, Egyházi beszéd. Bpest, 1897. — **Az illető szerzőktől vagy kiadóktól**: *Jedlicska Pál*, Adatok b. Pálffy Miklós életrajza- és korához 1552—1600. Eger, 1897. *Bessenyei Sándor Farkas*, A beestelenítés és a bíróság előtti megkövetés. Debreczen, 1897. *Csongrád vmegye*: dr. Zsilinszky Mihály, Csongrád vmegye története. Bpest, 1897. *József-műegyetem*: A m. k. József-műegyetem meg-

nyitásokor tartott beszéd. Programja 1897—98-ra. *Sándor József*, A magyar közművelődési egyesületek. Kolozsvár, 1896. *Szmollény Nándor*, A szegedi kisdédővő intézetek története 1846—1896. Szeged, 1897. *Cseréi József*, Egyházi beszéd. Léva, 1897. *Füredi*, A szentgyörgyi kegy. r. ház és templom története. Pozsony, 1897. *Stampfel Károly*: Pircsala Imre, Latin nyelvtan, 10 pld. Latin olv. és gyakorlókönyv, 6 pld. Latin gyakorlókönyv, 5 pld. Rerum Rom. liber, 5 pld. — Összesen: 36 mű, 49 kötetben, 68 füz., 95 frt 62 kr. értékben.

A tanári könyvtárban a múlt évben volt 2588 mű 3742 kötetben, 6670 frt 64 kr. értékben. Az ez évi gyarapodás 106 mű 148 kötetben, 429 füz., 517 frt 09 kr. értékben; és pedig:

1. Vétel útján: a) önálló szakmunka: 46 mű 80 kötet, 118 füz., 256 frt 87 kr. értékben; b) tudományos folyóirat: 17 mű 10 köt., 205 füz., 124 frt 30 kr. értékben. Az Akademiától 10 frt átalány fejében: a) önálló szakmunka: 4 mű 7 köt., 8 füz., 20 frt 60 kr. értékben; b) tudom. folyóirat: 1 mű 1 köt., 13 füz., 14 frt 90 kr. értékben; c) vegyes: 1 mű 1 köt., 17 füz., 4 frt 80 kr. értékben.

2. Ajándék útján: a) önálló szakmunka: 24 mű 45 köt., 4 füz., 81 frt 70 kr. értékben; b) tudom. folyóirat: 3 mű 53 füz., 10 frt értékben; c) vegyes: 9 mű 4 köt., 11 füz., 3 frt 92 kr. értékben.

b) Ifjúsági könyvtár.

1. Az önképzőköri könyvtár a lefolyt iskolai évben a következő művekkel gyarapodott: Zichy Antal, Gr. Széchenyi István élete, II. k. Bpest 1897. — Dézsi Lajos, Szenczi Molnár Albert. Bpest, 1897. — Riedl Fr. A magyar irodalom főirányai. Bpest, 1896. — EcheGARAY, Folt, a mely tisztit. Ford. PATTHY. Bpest 1896. — Andrien Chabot, A nevelőnő. Ford. EREKY. Bpest, 1897. — Macaulay, Johnson Sámuel. Ford. ASZALAY. Bpest, 1897. — Szász K., Madártávlatból. Bpest, 1897. — Hauptmann, Hannele. Ford. TELEKES. Bpest, 1898. — Csengery, Jellemrajzok. Bpest, 1898. — Pálffy, Ne hallja hírét az anyjának. Bpest 1898. Gregorovius, Hadrián császár. Ford. PÁSZTHORY. Bpest, 1897. — Laveleye, A tulajdonjog és kezdetleges alakjai, I. k. Ford. BARTHA. Bpest, 1897. — Chroiset, A görög eposz története. I. k. Ford. KEMPF. Bpest, 1897. — Ruskin, Velence kövei. II. k. Ford. GEÖCZE. Bpest. 1897. — Simonyi, Magyar Nyelvőr. Bpest, 1897. — Szilágyi, Századok. Bpest, 1897. — Philologiai Közlöny. Bpest, 1897. — Természettudományi Közlöny. Bpest, 1897.

2. Az ifjúsági nagyobb és kisebb könyvtár gyarapodása: Dugonics, Az arany pereczek. Magy. Bellaagh. Bpest, 1898. — Poncianus historiája. Kiadta Heinrich. Bpest, 1898. — Balogh S., Ludas Matyi. Bohózat. Kiadta Bayer. Bpest, 1898. — Gyöngyösi, A család Cupido. Kiadta dr. Rupp Bpest, 1898. — Bessenyei, A természet világa. Kiadta Bokor. Bpest, 1898

— Gracza, 1848. márczius 15. Bpest, 1898. — Kisfaludy Károly válogatott költeményei. Szerk. Bánóczy. Bpest, 1898. — Arany János válogatott balladái. Szerk. Riedl Fr. Bpest, 1898. — Zrinyi Miklós, Szigeti veszedelme. Bpest, 1897. — Sipulusz, Humoreszkek. Bpest, 1897. — Katona, Bánk-bán. Magy. Beöthy Zs. Bpest, 1897. — Ráskai, Vitéz Francisco. Kiadta Szilády. Bpest, 1898. — Almási Tihamér, Czigány Panna. Bpest, 1898. — Elliot Gy., A vízi malom. 1—2 k. Ford. Váczy. Bpest, 1897. — Fazekas, Ludas Matyi. Kiadta Tóth. Bpest, 1898. — Dr. Vajda, Az 1848—49-iki szabadságharcz vértanúi. Győr. — Szana Tamás, A sajtó felszabadulása. Bpest, 1898. — Boross, Szabadságharczunk emléke. Bpest, 1898. — Tóth S., Hellas ege alatt. Bpest, 1897. — Kónyi M., Deák Ferencz beszédei. IV. köt. Bpest, 1897. — Sziklay, Egy magyar testőr. Bpest, 1885. — Sziklay, Ingoványon át. Bpest. — Mikszáth, A gavallérok. Bpest. — Ruschek Antal, A keresztény nő. Bpest, 1898. — Stolcz Albán, Üdvözlégymária. Bpest, 1898. — Ribáry, Világtörténet. 1—8. k. Bpest, 1879—83. — Vas Gereben II. József császár kora Magyarországon, Bpest, 1898. — Pálffy, Ne hallja hírért az anyjának. Bpest, 1898. — Dr. Ferenczy, Gróf Dessewffy József életrajza. Bpest, 1897. — Tones Gusztáv, Zágoni Mikes Kelemen élete. Bpest, 1897. — Verne, Dardentor Clovis. Bpest, 1897. — Verne, Az úszó sziget. Bpest, 1897. — Gaal Mózes, Csontos Szigfrid. Berni Detre. Bpest, 1895. — Cox, Görög regék. Fordította Komáromy. Budapest, 1897. — Defoe, Robinson Crusoe. Átdolgozta Gaal Mózes. Budapest. — Böngérfi, Kádár Pali, a kis magyar Robinson. Budapest, 1898. — Vargyas, Az 1848-iki szabadságharcz története. — Verne: Chancellor, Servadac Hector. Cascabel Caesar, Sangada, Branicanné asszonyosság. Sándor Mátyás. — Mayer, Derék férfiak. Mayne, Skalpvadász. — Verne: Dél csillaga. Robinsonok iskolája. — Jókai: Aranyember, Czigánybáró, Új földesúr, Csataképek, Carinus. — Jósika, Két mostoha, Zöld vadász, Békési Ferencz kalandjai. — Hoffmann, Bűnhődés. Magas ójszakon. — Wittné, Keresztes hadak. — Vas Gereben: Egy alispán. Garasos arisztokracia. Nagy idők, nagy emberek, A nemzet napszámosai. Régi jó idők. — Jókay, a kétszarvú ember. — Gyuley, Vén színész. — Jósika. A nagyszebeni királybíró, Rejtett seb, Gordiusi csomó. — Verne: Egy sorsjegy, Három orosz és három angol kalandjai, — Főnyes, Utazások. — Schmidt, Lear király. — Hoffmann: Bűn rabja, Hála és megtorlás. — Simonyi, Idegen népek között. — Györök, Lázadó hajós nép. — Stanley, utazásom Afrikában. — Utazás a föld körül. Messze nyugaton. — Simonyi, Kalandozások. — Ebers, Uarda, 1—2. k. — Verne, Strogoff Mihály.

Az ifjúsági könyvtárak gyarapodása a lefolyt iskolai évben 97 kötet 148 frt 34 kr. értékben.

Értesítés a jövő 1898—99. tanév megnyitásáról.

A jövő tanévre a beírások szeptember hó öt első napján történnek. A felvétel szabályai a következők:

I. A jelentkezés ideje.

A tanintézetnek eddig fennállott párhuzamos osztályai a szükséghez képest a jövő 1898—99. tanévre is fentartatnak, vagyis 3 első, 2 második, 2 harmadik és 2 negyedik osztály lesz; a négy felső osztály azonban továbbra is párhuzamosak nélkül marad.

Az 1883. évi XXX. t.-cz. értelmében ezen osztályok mindegyikébe 60 tanuló vehető föl, s a helybeliek a fölvételnél előnyben részesülnek. Ebből kifolyólag:

1. Szeptember hó 1-én és 2-án csak helybeliek iratkozhatnak be.

2. Szeptember hó 3-án, 4-én és 5-én helybeliek és vidékiek.

3. Valamint a helybeliek a vidékiek fölött, úgy azon vidékiek, kik már előbb is e tanintézet növendékei voltak, az újonnan jelentkezők fölött a fölvételnél elsőbbséggel bírnak.

II. A bemutatandó okmányok.

1. A gymnasium első osztályába csak oly tanuló vehető föl, ki a 9-ik évet betöltötte s 12 évnél nem idősebb, mely körülmény *keresztlevél* s illetőleg hiteles születési bizonyítvánnyal igazolandó.

2. Az ismeretek mértékére nézve megkívántatik, hogy a tanuló a népiskola 4-ik osztályának tananyagában kellő jártassággal bírjon s erről hiteles iskolai bizonyítványt mutasson föl.

3. A beírásra szülői vagy ezek megbízottja kíséretében jelentkezik a tanuló az igazgatóságnál s itt felmutatja az előbbi tanévről szóló *iskolai bizonyítványát* s azon iskolának Értesítőjét,

melyben ezen bizonyítványt nyerte, továbbá *keresztlevelét* vagy születési okmányát s szabályszerű *orvosi bizonyítványt* a sikeresen megtörtént *első himlőoltásról* s ha az ifjú 12 éves, az újraeloltásról. *Míg a tanuló ezen okmányokat be nem mutatja, addig magát az intézetbe véglegesen fölvettnék nem tekintheti.*

Az V. osztályba belépő tanuló szülője, illetőleg gyámja köteles kijelenteni, vajjon fia, illetőleg gyámoltja az 1890. évi XXX t.-cz. értelmében a görög nyelvet, avagy az idézett t.-cz. által meghatározott más tantárgyakat fogja-e tanulni.

III. A tandíjak.

Szeged sz. kir. város köztörvényhatósága 1896. évi 372. szám alatt kelt határozata a tandíjakat a következő módon szabályozza :

1. Helybeli ifjú 15 frt 80 krt, vidéki 30 frt 80 krt fizet egész évre tandíjúl.

2. A tandíj első része 5 frt, illetőleg vidékinek 10 frt a beíráskor, a második és harmadik része pedig január és április hóban, vagyis a II. és III. időszak kezdetén fizetendő az igazgatóságnál. A 80 krból álló könyvtár- és értesítődíj szintén a beíráskor fizetendő.

3. Szegénysorsú, de jó magaviseletű, s előmenetelű növendék tandíjmentességért folyamodhatik. *A folyamodványok Szeged szab. kir. város tanácsához intézendők s beírás alkalmával a gymnasiumi igazgatóságnál nyújtandók be.*

Melléklendő a folyamodványhoz: 1. *A jelen évről szóló* hatósági szegénységi bizonyítvány. 2. Jó előmenetelről tanúskodó iskolai bizonyítvány.

A jó előmenetel olyképen értendő, hogy a gymnasiumból jövő tanulónak a tornázáson és szépíráson kívül a kötelezett tantárgyak nagyobb részéből jó vagy vegyes jeles és jó tanjegye legyen. Az I. osztályba belépő tanulók csak az I. időszak végén nyerendő gymnasiumi Értesítő alapján folyamodhatnak tandíjmentességért.

IV. Javító és pótló vizsgálatok.

Hogy mind a helybeli, mind a vidéki illetőségű ifjak a főntebb kitézött időben jelentkezhessenek a föl vételre, a föl vételi, javító és pótló vizsgálatok idejéül a helybeliek részére augusztus hó 30-ik, a vidékiek részére pedig augusztus hó 31-ik napja délelőtt 8— $\frac{1}{2}$ 12-ig, délután 2 $\frac{1}{2}$ —5 óráig tűzetik ki.

Javító és pótló vizsgálatokra bocsáttatnak :

1. Oly egy tantárgyból bukott tanulók, kiket erre a tanári testület zárértekezleti ítélete följogosít, mely körülmény az iskolai bizonyítványban már jelezve van.

2. A két tantárgyból bukkottak közül azok, kik erre a szegedi tankerületi kir. főigazgatóságtól külön engedélyt nyertek. Ezen engedély iránti kérvények 50 kros bélyeggel ellátva s iskolai bizonyítvánnyal és évközi értesítővel fölszerelve a tankerületi főigazgatósághoz intézendők s július hó 10-ig a gymnasiumi igazgatósághoz benyújtandók.

3. Pótló vizsgálatra igényt tarthatnak azon tanulók, a kik a tanév végén tartott osztályvizsgálatokon betegség miatt nem jelenhettek meg. Ezen vizsgálatra az engedélyt a tanári kar adja meg. A vizsgálat iránti kérvények *hatósági vagy hatóságilag megerősített orvosi és egyéb bizonyítványokkal fölszerelve júl. 10-ig az igazgatósághoz benyújtandók.* Sem a javító, sem a pótló vizsgálatért díj nem fizetendő.

Szeptember hó 5-én d. e. 8 órakor nyitattik meg a tanév a Szentlélek ünnepélyes segítségül hívásával.

A vidéki szülők és gyámok a gyermekeik részére fölfogadandó szállás iránt az igazgatóságnál tudakozódhatnak. Végül figyelmeztetnek a tanulók, hogy *az ódon könyvek bevásárlásában nagy körültekintéssel járjanak el, nehogy azok helyett időközben kényteleníttessenek az előírt kiadású tankönyveket beszerezni.*

Szegeden, 1898. június hó 29-én.

Magyar Gábor,
főgymn. igazgató.

Tartalom.

	Lap
Természeti képek dalköltészetünkben.	3
Adatok a főgymnasium történetéhez az 1897—98. tanévben :	
A) A tanintézet beléletére vonatkozó fontosabb mozzanatok	41
B) Felsőbb hatóságoktól érkezett fontosabb leiratok	44
C) Ifjúsági segélyző-egyesület.	46
D) Önképző-kör.	48
E) Gyorsíró-kör.	56
F) A főgymnasium ösztöndíjas és jutalmazott tanulói az 1897—98. tanévben :	
a) Ösztöndíjasok	58
b) Az intézet jutalmazott tanulói az 1897—98. tanévben.	59
Tanári kar :	
A) A kötelezett tantárgyak tanárai	61
B) A nem kötelezett tantárgyak tanárai	63
Előadott tananyag	64
Írásbeli dolgozatok	79
A tanulók előmenetele :	
A) A kötelezett tantárgyakban	82
B) A nem kötelezett tantárgyakban	108
A sorozatban használt érdemjegyek fokozata	112
Rövidítések jelentménye	112
Tornaverseny	113
Statisztikai kimutatások :	
A) A tanulók általános áttekintése	116
B) A megvizsgált tanulók kimutatása vallás, anyanyelv és nyelvismeret tekintetében	117
C) Kimutatás a megvizsgált tanulók szüleinek polgári állásáról	118
D) A megvizsgált tanulók általános osztályozása	119
E) Az 1897—98. tanévi érettségi vizsgálatok eredménye	120
F) Az egész tanév alatt beírt tanulók illetőségének kimutatása megyék szerint	121

